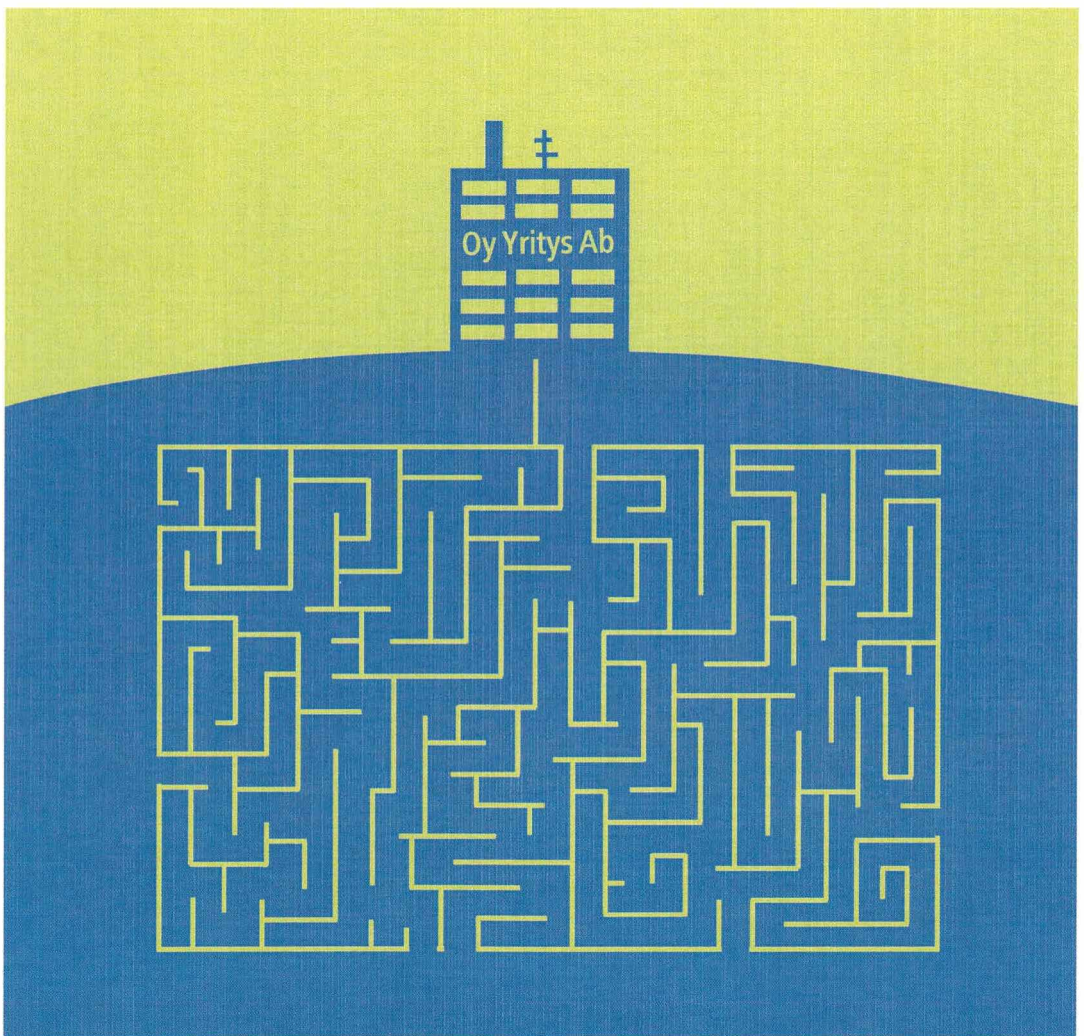

Tilastokeskus
Tilastoarkisto

Yritysten kansainvälistyminen 2005

Företagens internationalisering

Internationalisation of enterprises

Yritysten kansainvälistyminen 2005

Företagens internationalisering

Internationalisation of enterprises

Tiedustelut – Förfrågningar – Inquiries:

Rami Peltola
Heidi Salmenniemi
(09) 17 341

**Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland**

Sähköposti: globalisaatio.tilastot@tilastokeskus.fi
Tilaston kuvaus: <http://tilastokeskus.fi/til/pul/index.html>

Kansikuva – Pärbild – Cover graphics: Jannis Mavrostomos

© 2006 Tilastokeskus – Statistikcentralen – Statistics Finland

*Tietoja lainattaessa lähteenä on mainittava Tilastokeskus.
Uppgifterna får lånas med uppgivande av Statistikcentralen som källa.
Quoting is encouraged provided Statistics Finland is acknowledged as the source.*

ISSN 1795-5165
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1459-7713
ISBN 952-467-631-1

Multiprint, Helsinki 2006

Alkusanat

Yritysten kansainvälistyminen 2005 on kuudes Tilastokeskuksen tuottama kokoomajulkaisu ulkomaankaupasta ja yritysten ulkomaantoiminnoista. Kansainvälistyvän yritystoiminnan kuvaaminen on haaste tilastotoimelle. Kansallisesti tehdäänkin tiivistä yhteistyötä Suomen Pankin, Tilastokeskuksen ja Tullihallituksen välillä. Myös kansainvälisesti vertailukelpoisilla tiedoilla on kysyntää. Vuonna 2005 valmistui OECD:n käsikirja, jossa esitetään yhdenmukaiset käsitteet ja indikaattorit yritystoiminnan kansainvälistymisen tilastokuvaukselle. Vuoden 2006 aikana Tilastokeskuksessa tehtiin selvitys nykyisen tilastotuotannon kattavuudesta suhteessa käsikirjan indikaattoreihin ja selvitetiin mahdollisuuksia puuttuvien indikaattorien tuottamiseen. Joitain indikaattoreita esitetään jo tässä julkaisussa. Selvityksen tuloksia tullaan hyödyntämään myös jatkossa tämän julkaisun kehittämisessä.

Euroopan Parlamentin ja Neuvoston maksutasetilastointia säätelevä uusi asetus astui voimaan tilastovuodesta 2006 alkaen. Tämän asetuksen perusteella Tilastokeskus on aloittanut palvelujen ulkomaankaupan tietojen keruun ja tilastoinnin myös neljännesvuosittain. Neljännesvuosittaisen tilastoinnin tulokset julkaistaan osana Suomen Pankin maksutasetilastoa. Ulkomaisten tytäryhtiöiden tilastointia säätelevä asetus astuu voimaan koskien tilastovuotta 2007. Asetukseen pohjautuva Tilastokeskuksen konsernirekisterin kehittämishanke luo yhdenmukaisen pohjan ulkomaisten tytäryhtiöiden tilastoinnille. Yritystoiminnan kansainvälistymisen tilastoinnin kehittämistä jatketaan vuonna 2007 pilottitutkimuksilla, joissa selvitetään mm. konsernien sisäistä tavaroiden ja palvelujen ulkomaankauppaa sekä yritysten toimintojen ulkoistamista toisiin maihin. Tilastokeskuksessa käynnistetään vuoden 2007 alussa yritysten kansainvälistyminen -kehittämisohjelma, johon sisältyvillä hankkeilla kehitetään kansainvälistymisen tilastokuvausta.

Julkaisun laadintaan ovat osallistuneet Tilastokeskuksen lisäksi myös Suomen Pankki ja Tullihallitus. Ulkomaan tavarakaupasta ovat kirjoittaneet Timo Koskimäki, Matti Heinemi ja Timo Yliheljo Tullihallituksesta. Maria Huhtaniska Suomen Pankista on kirjoittanut julkaisuun ulkomaankaupasta Suomen maksutaseessa. Suorista sijoituksista ja suomalaisomisteisten yritysten toiminnasta ulkomailla on kirjoittanut Anne Turkkila Suomen Pankista. Muilta osin julkaisun sisältö on tuotettu Tilastokeskuksessa. Matkailuun ja henkilöliikenteeseen liittyvän tekstin on laatinut Ritva Marin ja kuljetuksen tekstin Matti Karjalainen. Palvelujen ulkomaankaupan tekstistä vastaa Jari Tuononen ja Marjatta Tenhunen on koonnut julkaisuun kansainvälisiä vertailutietoja OECD:n ja WTO:n aineistoista. Heidi Salmenniemi on kuvannut ulkomaisten tytäryhtiöiden toimintaa Suomessa ja vastannut julkaisun sisällön koordinoinnista. Julkaisun taiton ja viimeistelyn ovat tehneet Aija Tiainen ja Ritva Ihalainen. Julkaisusta vastaa tilastopäällikkö Rami Peltola.

Helsingissä joulukuussa 2006

Tilastojohtaja Kaija Hovi

Förord

Företagens internationalisering 2005 är Statistikcentralens sjätte samlingspublikation om utrikeshandel och företagets verksamhet utomlands. En beskrivning av utvecklingen inom internationaliseringen av företagsverksamheten är en stor utmaning för statistikväsendet. På nationell nivå är samarbetet mellan Finlands Bank, Statistikcentralen och Tullstyrelsen intensivt. Det finns också efterfrågan på internationellt jämförbara uppgifter. År 2005 färdigställdes OECD:s handbok som presenterar harmoniserade begrepp och indikatorer för statistisk beskrivning av internationaliseringen av företagsverksamheten. Under år 2006 gjorde Statistikcentralen en utredning gällande täckningen av nuvarande statistikproduktion i förhållande till indikatorerna i handboken. Man utredde också möjligheterna för produktion av de indikatorer som fattas. Några indikatorer presenteras redan i denna publikation. Resultaten kommer att utnyttjas även i fortsättningen vid utvecklingen av denna publikation.

Europaparlamentets och Rådets nya förordning som reglerar statistikföringen av betalningsbalansen trädde i kraft från och med början av statistikåret 2006. På basis av denna förordning har Statistikcentralen börjat samla in data och göra upp statistik över utrikeshandel med tjänster också kvartalsvis. Resultaten i den kvartalsvisa statistikföringen publiceras som en del av Finlands Banks betalningsbalansstatistik. Förordningen om utländska dotterbolags statistikföring träder i kraft gällande statistikåret 2007. Statistikcentralens utvecklingsprojekt gällande koncernregistret, som bygger på förordningen, skapar en enhetlig grund för upprättande av statistik över utländska dotterbolag. Utvecklingen av statistikföringen av internationaliseringen inom företagsverksamheten fortsätter år 2007 med pilotundersökningar där man utreder bl.a. koncernernas interna utrikeshandel med varor och tjänster samt externalisering av företagets funktioner till andra länder. Vid Statistikcentralen startar i början av år 2007 ett utvecklingsprogram gällande företagets internationalisering. Med projekten som ingår i programmet utvecklas den statistiska beskrivningen av internationaliseringen.

Förutom Statistikcentralen har Finlands Bank och Tullstyrelsen deltagit i utarbetandet av publikationen. Timo Koskimäki, Matti Heiniemi och Timo Yliheljo från Tullstyrelsen har skrivit om utrikeshandel med varor. Avsnittet om utrikeshandeln inom Finlands betalningsbalans har skrivits av Maria Huhtaniska från Finlands Bank. Anne Turkkila från Finlands Bank har skrivit om direkta investeringar och verksamheten utomlands hos företag i finländskt ägo. I övrigt har innehållet i publikationen producerats vid Statistikcentralen. Ritva Marin har skrivit texten om turism och persontrafik och Matti Karjalainen texten om transport. Jari Tuononen svarar för texten om utrikeshandel med tjänster och Marjatta Tenhunen har sammanställt internationella jämförelseuppgifter utgående från OECD:s och WTO:s material. Heidi Salmenniemi har beskrivit utländska dotterbolags verksamhet i Finland och svarat för koordineringen av innehållet i publikationen. Aija Tiainen och Ritva Ihalainen står för ombrytningen och finslipningen av publikationen. För publikationen svarar statistikchef Rami Peltola.

Helsingfors, i december 2006

Statistikdirektör Kaija Hovi

Foreword

Internationalisation of enterprises 2005 is the sixth compilation publication prepared by Statistics Finland on foreign trade and on the international activities of enterprises. Describing the growing globalisation of entrepreneurial activity is a challenge to official statistics. Indeed, close co-operation is done nationally on this between the Bank of Finland, Statistics Finland and the National Board of Customs. There is also demand for internationally comparable data. In 2005, the OECD finalised a handbook that contains harmonised concepts and indicators for describing the globalisation of business activities with statistics. During 2006, Statistics Finland analysed the coverage of the currently compiled statistics against the indicators listed in the handbook and investigated how the indicators missing from these could be produced. Some of the new indicators are already presented in this publication. The results from the analysis will continue to be exploited in future in order to develop this publication further.

A new regulation of the European Parliament and of the Council concerning balance of payment statistics entered into force as of statistical reference year 2006. Due to this, Statistics Finland has started quarterly collection of data and compilation of statistics on international trade. The quarterly statistics are published as part of the Bank of Finland's balance of payment statistics. A regulation on statistics on foreign affiliates will enter into force to concern statistical reference year 2007. Statistics Finland's project on the development of its register of enterprise groups will establish a congruent basis for compiling statistics on foreign affiliates. The development of statistics on the internationalisation of business activity will continue in 2007 with pilot studies on international trade in goods and services within enterprise groups and enterprises' outsourcing to other countries. At the beginning of 2007, a development programme on the internationalisation of enterprise will commence at Statistics Finland, and the aim of the projects within it will be to clarify further the statistical description of internationalisation.

Besides Statistics Finland, the Bank of Finland and the National Board of Customs also contributed to the compilation of this publication. The authors of the section on foreign trade in goods were Timo Koskimäki, Matti Heiniemi and Timo Ylihjeljo from the National Board of Customs. From the Bank of Finland, Maria Huhtaniska wrote the section on foreign trade in Finland's balance of payment while Anne Turkkila wrote the one on direct investments and on the activities of Finnish-owned enterprises abroad. The rest of the publication was produced at Statistics Finland. Ritva Marin wrote the text relating to tourism and passenger transport and Matti Karjalainen the one about transport. The author of the text on international trade in services was Jari Tuononen, and Marjatta Tenhunen gathered into the publication international comparison data from OECD and WTO statistics. Heidi Salmenniemi was responsible for the section on the activities of foreign affiliates in Finland, as well as for the co-ordination of the publication. The layout and finishing of the publication was done by Aija Tiainen and Ritva Ihalainen. Head of Statistics Rami Peltola bears the overall responsibility for the publication.

Helsinki, December 2006

Kaija Hovi

Director, Business Structures

Sisällys

Alkusanat	3
Förord	4
Foreword	5
Tiivistelmä	9
Sammandrag	12
Summary	15
1. Suorat sijoitukset.....	18
1.1 Suorat sijoitukset Suomeen	18
1.2 Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille	19
1.3 Suorien sijoitusten tuotot.....	20
2. Monikansallisten yritysten taloudellinen toiminta.....	22
2.1 Ulkomaisten tytäryhtiöiden toiminta Suomessa	22
2.2 Suomessa sijaitsevien yritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden toiminta.....	28
3. Kansainvälinen kauppa.....	31
3.1 Kaupan kansainvälistyminen.....	31
3.2 Ulkomaankauppa Suomen maksutaseessa	35
3.3 Tavaroiden ulkomaankauppa	38
3.3.1 Tavaroiden ulkomaankaupan kehitys	38
3.3.2 Ulkomaankauppaa harjoittaneet yritykset kokoluokittain.....	42
3.3.3 Ulkomaankauppaa harjoittaneet yritykset omistajatyypeittäin	45
3.4 Palvelujen ulkomaankauppa	47
3.4.1 Kuljetuspalvelujen ulkomaankauppa	47
3.4.2 Matkailupalvelujen ulkomaankauppa	54
3.4.3 Muiden palvelujen ulkomaankauppa	61
LIITE 1: Sanasto	71

Kuviot ja taulukot

Kuviot

Kuvio 1.	Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen, sijoituskanta 1996–2005.....	18
Kuvio 2.	Sijoituskannat suhteessa bruttokansantuotteeseen 1991–2005.....	19
Kuvio 3.	Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen, nettopääomavirrat 1996–2005.....	20
Kuvio 4.	Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen, tuotot 1996–2005.....	21
Kuvio 5.	Sijoitusten keskimääräinen tuotto 1994–2005,	21
Kuvio 6.	Ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärä Suomessa 1996-2005.....	23
Kuvio 7.	Ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihdon ja henkilöstön määrän osuus kaikista yrityksistä 1996–2005.....	25
Kuvio 8.	Ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus toimialan liikevaihdosta ja henkilöstön määrästä 2005.....	26
Kuvio 9.	Ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihto perimmäisen omistajatahon sijaintimaan mukaan 2005.....	27
Kuvio 10.	Ulkomaisten tytäryhtiöiden henkilöstö perimmäisen omistajatahon sijaintimaan mukaan 2005.....	27
Kuvio 11.	Ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden henkilökunta maittain 2005.....	29
Kuvio 12.	Viennin ja tuonnin keskiarvon osuus BKT:sta Suomessa 1995–2005, viitevuoden 2000 hinnoissa	31
Kuvio 13.	OECD-maiden tavaroiden viennin markkinaosuudet 2003.....	32
Kuvio 14.	OECD-maiden palvelujen viennin markkinaosuudet 2003.....	33
Kuvio 15.	OECD-maiden palvelujen viennin markkinaosuuden kasvu vuodesta 1995 vuoteen 2003.....	34
Kuvio 16.	Vaihtotase 1975–2005.....	36
Kuvio 17.	Vaihtotaseen osuus BKT:sta 1950–2005.....	37
Kuvio 18.	Kansantalouden säästöjen ja investointien osuus BKT:sta, brutto 1960–2005,	37
Kuvio 19.	Vienti alueittain 2005.....	39
Kuvio 20.	Tuonti alueittain 2005.....	39
Kuvio 21.	Vienti tuoteluokittain 2005.....	40
Kuvio 22.	Tuonti tavaroiden käyttötarkoituksen mukaan 2005.....	41
Kuvio 23.	Tärkeimmät kauppakumppanit kokonaiskauppavaihdon mukaan 2005.....	42
Kuvio 24.	Ulkomaankauppa yritysten kokoluokittain 2005.....	43
Kuvio 25.	Viennin ja tuonnin arvon muutos yritysten kokoluokittain 2004-2005.....	44
Kuvio 26.	Ulkomaankaupan keskittyminen yrityksittäin vuosina 2000–2005.....	45
Kuvio 27.	Ulkomaankauppa yritysten omistajatyypeittäin vuonna 2005.....	46
Kuvio 28.	Kuljetuspalvelujen vientitulot 1992–2005.....	47
Kuvio 29.	Kuljetuspalvelujen tuontimenot 1992–2005.....	48
Kuvio 30.	Tavaraliikenteen vientitulot liikennetyypeittäin 1992–2005.....	48
Kuvio 31.	Suomen henkilöliikennetase 1975–2005.....	50
Kuvio 32.	Kuljetuspalvelujen viennin johtavien maiden osuudet 2000 ja 2004 koko maailman kuljetuspalvelujen viennistä.....	53

Kuvio 33. Kuljetuspalvelujen tuonnin johtavien maiden osuudet koko maailman kuljetuspalvelujen tuonnista 2000 ja 2004	53
Kuvio 34. Ulkomaisten matkailijoiden kulutus Suomessa tuoteryhmittäin 2005	56
Kuvio 35. Suomen matkustustase 1975–2005	57
Kuvio 36. Matkailun osuus palvelujen ulkomaankaupasta EU15-maissa ja Norjassa 2004	58
Kuvio 37. Matkailupalvelujen viennin johtavien maiden osuudet 2000 ja 2004 koko maailman matkailupalvelujen viennistä	59
Kuvio 38. Matkailupalvelujen tuonnin johtavien maiden osuudet 2000 ja 2004 koko maailman matkailupalvelujen tuonnista	60
Kuvio 39. Muiden palvelujen vienti ja tuonti 2000–2005	61
Kuvio 40. Palvelujen vienti palvelutyypeittäin 2003–2005, merkittävimmät palveluerät pl. erittelemättömät liike-elämän palvelut	62
Kuvio 41. Palvelujen tuonti palvelutyypeittäin 2003–2005, merkittävimmät palveluerät pl. erittelemättömät liike-elämän palvelut	64
Kuvio 42. Palvelujen vienti ja tuonti maittain 2005, 10 merkittävintä vientimaata	66
Kuvio 43. Muiden palvelujen viennin osuudet 2000 ja 2004 koko maailman muiden palvelujen viennistä	69
Kuvio 44. Muiden palvelujen tuonnin osuudet 2000 ja 2004 koko maailman muiden palvelujen tuonnista	70

Taulukot

Taulukko 1. Ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärä toimialoittain 2004–2005	24
Taulukko 2. Ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihto ja henkilöstön määrä toimialoittain 2005	25
Taulukko 3. Ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärä, liikevaihto ja henkilöstön määrä maittain 2005	28
Taulukko 4. Suomessa sijaitsevien yritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden lukumäärä 2003–2005	28
Taulukko 5. Suomessa sijaitsevien yritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden henkilökunta ja liikevaihto toimialoittain 2003–2005	30
Taulukko 6. Ulkomaankauppa vuonna 2004 ja 2005, miljoonaa euroa	38
Taulukko 7. Ulkomaankauppaa harjoittaneiden yritysten lukumäärät (kpl)	43
Taulukko 8. Liikenne Suomen ulkomaantilillä (fob – fob) 1997–2005	52
Taulukko 9. Suomen matkustustase maittain 2005, tulojen ja menojen muutokset 2004–2005	55
Taulukko 10. Palvelujen vienti 2000–2005 palvelutyypeittäin, milj. euroa	63
Taulukko 11. Palvelujen tuonti 2000–2005 palvelutyypeittäin, milj. euroa	65
Taulukko 12. Toimialojen osuudet muiden palvelujen viennistä ja tuonnista 2005, prosenttia palvelujen ulkomaankaupan vuositiedustelun vastauksista ...	68

Tiivistelmä

Yritystoiminnan kansainvälistyminen on yksi globalisaatioprosessin keskeisiä kysymyksiä. Globalisoitumista ovat edesauttaneet pääomanliikkeiden vapautuminen, kansainvälisen kaupan esteiden poistuminen ja teknologinen kehitys.

Tässä julkaisussa kuvataan yritystoiminnan kansainvälistymistä ulkomaisten suorien sijoitusten, monikansallisten yritysten toiminnan ja ulkomaankaupan näkökulmista. Julkaisussa esitetään jokaisen aihealueen tuoreimpia tilastotietoja. Yritysten kansainvälistyminen 2005 on kuudes Tilastokeskuksen tuottama yritystoiminnan kansainvälistymistä kuvaava julkaisu.

Ulkomaiset suorat sijoitukset

Kansainvälisen valuuttarahaston (International Monetary Fund, IMF) ohjeiden mukaan suoralla sijoituksella tarkoitetaan pääomasijoitusta, jonka yritys tekee toisessa maassa sijaitsevaan yritykseen pysyvän taloudellisen suhteen luomiseksi ja määräysvallan hankkimiseksi. Käytännössä sijoitus tilastoidaan suoraksi sijoitukseksi, jos yrityksen omistusosuus tai äänivalta ulkomaisessa yrityksessä on vähintään 10 prosenttia.

Ulkomailla sijaitsevat yritykset sijoittivat vuonna 2005 pääomaa Suomeen suorina sijoituksina nettomääräisesti 3,2 miljardia euroa. Ulkomaisten sijoittajien Suomeen tekemien suorien sijoitusten arvo oli vuoden 2005 lopussa 44,0 miljardia euroa, mikä on lähes 30 prosenttia bruttokansantuotteesta. Suomalaiset yritykset sijoittivat ulkomaille pääomaa suorina sijoituksina vuonna 2005 nettomääräisesti 3,5 miljardia euroa. Ulkomaille tehtyjen suorien sijoitusten arvo oli vuoden 2005 lopussa 68,3 miljardia euroa, mikä on lähes 45 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Monikansallisten yritysten toiminta

Monikansallisten yritysten roolista maailmantaloudessa kertovat niiden liiketoimintaa kuvaavat tilastoaineistot, joissa toimintaa kuvataan riippumatta siitä, onko se ulkomaisen suoran sijoittajan rahoittamaa vai ei. Vuonna 2005 Suomessa toimi yli 3 400 ulkomaista tytäryhtiötä. Ulkomaisella tytäryhtiöllä tarkoitetaan yritystä, joka on sen sijaintimaan ulkopuolella sijaitsevan institutionaalisen yksikön määräysvallassa eli yli puolet osakkaiden äänioikeudesta tai osakkeista on suoraan tai epäsuorasti yhden ulkomaisen tahon hallussa. Vuonna 2005 Suomessa sijaitsevien ulkomaisten tytäryhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto oli 68 miljardia euroa ja niissä työskenteli 189 000 henkeä.

Suomen Pankki kerää suorien sijoitusten maksutasekyselyn yhteydessä tietoja Suomessa sijaitsevien yritysten ulkomaisten tytäryhtiöiden henkilökunnan määrästä ja liikevaihdosta. Vuonna 2005 ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden liikevaihto oli 129 miljardia euroa ja niiden palveluksessa oli noin 350 000 työntekijää.

Kansainvälinen kauppa

Kansainvälinen kauppa on vanhin taloudellisen toiminnan kansainvälistymisen muoto. Kansainvälinen kauppa kuvaa maiden integroitumista maailmantalouteen. Kaupan kansainvälistymisen laajuutta voidaan mitata ulkomaankaupan osuutena BKT:sta. Ulko-

maankaupan osuus BKT:sta lisääntyi kaikissa OECD-maissa vuodesta 1995 vuoteen 2003. Suomessa viennin ja tuonnin keskiarvon osuus BKT:sta oli 38 prosenttia vuonna 2003.

Maksutase kuvaa kansantalouden ulkoista tasapainoa sekä reaali- että rahoitustalouden näkökulmasta ja on osa kansantalouden tilinpitojärjestelmää. Maksutase jaetaan vaihto-, pääoma- ja rahoitustaseeseen. Reaalivirrat kuvataan vaihtotaseessa, johon kuuluu tavaroiden ja palvelujen ulkomaankauppa, tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot. Suomessa vaihtotase on ollut vuodesta 1994 ylijäämäinen erityisesti tavarakaupan ansiosta. Myös palvelujen viennin kasvu on vahvistanut vaihtotaseen ylijäämää 2000-luvulla.

Tavaroiden ulkomaankauppa

Tavaroiden vienti kohosi vuonna 2005 vajaaseen 52,5 miljardiin euroon, joka oli seitsemän prosenttia edellisvuotta enemmän. Vientiä kasvattivat erityisesti henkilöautot ja matkapuhelimet, mutta myös öljytuotteiden, moottoreiden ja teollisuuden koneiden vienti lisääntyi selvästi. Tuonnin arvo oli 47 miljardia euroa vuonna 2005, mikä oli 15 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kaikkien tärkeiden tavararyhmien tuonti kasvoi. Energiatuotteiden tuonnin arvo kasvoi 29 prosenttia ja sähkötekniisten tuotteiden lähes neljänneksen. Suomen vienti EU-maihin kohosi lähes 30 miljardiin euroon ja tuonti EU-maista 27,6 miljardiin euroon. Ulkokaupan vienti nousi puolestaan 22,7 miljardiin euroon ja tuonti 19,4 miljardiin euroon.

Vuonna 2005 Tullihallituksen ulkomaankaupan tilastoaineiston mukaan vientiä harjoittaneita yrityksiä oli yhteensä 13 868. Suurten yritysten osuus Suomen kokonaisviennin arvosta oli noin 87 prosenttia ja tuonnin arvosta 73 prosenttia vuonna 2005. Ulkomalaisomistuksessa olevien yritysten vienti oli 11,6 miljardia euroa, joka oli 22 prosenttia kokonaisviennin arvosta. Kokonaistuonnin arvosta niiden osuus oli noin kolmannes, 16,5 miljardia euroa.

Palvelujen ulkomaankauppa

Kuljetus

Kuljetuspalveluihin kuuluvat maa-, meri- ja lentoliikenteen kuljetukset sekä henkilöettä tavaraliikenteessä. Kuljetuspalveluihin sisältyy myös joitakin varsinaista kuljetusta avustavia toimintoja. Kuljetus on yksi suurimpia palvelujen ulkomaankaupan eriä. Viime vuosina kuljetuspalvelujen osuus Suomen palvelujen viennistä on ollut noin 15–23 prosenttia ja tuonnista noin 25–30 prosenttia. Koska Suomi käy runsasta tavarakauppaa muiden maiden kanssa, on rahtikuljetusten merkitys kuljetuspalveluissa suuri. Kuitenkin myös matkustajien kuljetuksesta koituu Suomen kansantaloudelle huomattavia vientituloja ja tuontimenoja.

Vuonna 2005 kuljetuspalveluja vietiin Suomesta lähes kahden miljardin euron arvosta ja tuotiin yli kolmen miljardin euron arvosta. Kuljetuspalvelujen alijäämä kasvoi entisestään. Tavarakuljetusten vienti kasvoi hiukan, mutta tuonti huomattavasti enemmän. Henkilökuljetusten vienti puolestaan väheni ja tuonti pysyi suunnilleen ennallaan. Sekä kuljetuspalvelujen viennissä että tuonnissa merkittävin kuljetusmuoto oli edellisvuosien tavoin vesiliikenne, jonka osuus kuljetustuloista oli noin 70 prosenttia ja menoista noin 80 prosenttia.

Matkailu

Vaihtotaseessa matkailu kuvaa kansainvälisen matkailun tuloja ja menoja. Matkailupalvelujen viennistä saatavat tulot muodostuvat ulkomaisten matkailijoiden kulutuksesta Suomessa ja vastaavasti matkailupalvelujen tuonti koostuu suomalaisten matkailijoiden kulutuksesta ulkomailla. Matkailulle tyypillistä kulutusta ovat majoitus- ja ravitsemis- palvelut, kuljetuspalvelut kohdemaassa sekä kulttuuri-, virkistys- ja viihdepalvelut. Näiden lisäksi matkailijat käyttävät vähittäiskaupan palveluja tehdessään ostoksia. Matkailukulutukseen sisältyvät ostokset kattavat kaikki ulkomailta henkilökohtaiseen käyttöön hankitut tavarat, mukaan lukien kodinkoneet, viihde-elektronikka ja huonekalut sekä EU-maista myös autot ja muut kulkuvälineet.

Vuonna 2005 Suomen matkailutulot ulkomailta olivat noin 1,8 miljardia euroa. Tulot lisääntyivät edellisestä vuodesta viisi prosenttia. Suomen matkailumenot ulkomaille olivat lähes 2,5 miljardia euroa. Menot kasvoivat edellisestä vuodesta kahdeksan prosenttia. Matkailumenojen tuloja nopeampi kasvu syvensi matkustustaseen alijäämää vajaalla viidenneksellä 700 miljoonaan euroon. Suomen matkailupalvelujen vienti ja tuonti kohdentuu pääasiassa Eurooppaan.

Muiden palvelujen ulkomaankauppa

Vaihtotaseen muut palvelut -erä kattaa viestintäpalvelut, rakentamispalvelut, vakuutuspalvelut, rahoituspalvelut, tietojenkäsittely- ja tietopalvelut, rojaltit ja lisenssimaksut, muut liike-elämän palvelut sekä henkilökohtaiset, kulttuuri ja virkistyspalvelut. Sekä viennissä että tuonnissa suurin erä on muut erittelemättömät liike-elämän palvelut. Suurimmat eriteltyt palveluerät viennissä ovat tietotekniikkapalvelut, rojaltit ja lisenssimaksut sekä rakennuspalvelut. Myös tuonnissa merkittävimmät eriteltyt palveluerät olivat tietotekniikkapalvelut sekä rojaltit ja lisenssimaksut.

Vuonna 2005 muita palveluja vietiin yhteensä yli 9,6 miljardin euron arvosta. Palveluvienti kasvoi noin 16 prosenttia edellisvuodesta. Eniten kasvoi tietotekniikkapalvelujen vienti. Tuonnin arvo vuonna 2005 oli lähes 5,9 miljardia euroa. Tuonti kasvoi edellisvuodesta lähes 37 prosenttia. Kaikkien palveluerien tuonti rakennuspalveluja lukuun ottamatta kasvoi edellisvuodesta melko tasaisesti, eikä tuonnin rakenteessa juuri tapahtunut muutoksia.

Sammandrag

Internationalisering av företagsverksamheten är en av de centrala frågorna inom globaliseringsprocessen. Globaliseringen har gynnats av fri kapitalrörelse, avlägsnande av hinder för internationell handel och teknologitveckling. I denna publikation beskrivs internationaliseringen av företagsverksamheten ur utländska direkta investeringars, multinationella företags verksamhets och utrikeshandelns synvinkel. Publikationen presenterar de nyaste statistiska uppgifterna inom varje ämnesområde.

Företagens internationalisering 2005 är Statistikcentralens sjätte publikation som beskriver företagens internationalisering.

Utländska direkta investeringar

Enligt den internationella valutafondens (International Monetary Fund, IMF) anvisningar avses med direkt investering kapitalinvestering som ett företag gör i ett företag i ett annat land för att skapa ett varaktigt ekonomiskt förhållande och för att skaffa bestämmande inflytande. I praktiken statistikförs en investering som direkt investering om företagets ägarandel eller rösträtt i ett utländskt företag är minst 10 procent.

Företag utomlands investerade kapital i Finland som direkta investeringar för 3,2 miljarder euro netto år 2005. Värdet på utländska investerares direkta investeringar i Finland uppgick till 44,0 miljarder euro i slutet av år 2005. Detta är nästan 30 procent av bruttonationalprodukten. Finländska företag investerade kapital i utlandet som direkta nettoinvesteringar för 3,5 miljarder euro år 2005. Värdet på direkta investeringar till utlandet uppgick till 68,3 miljarder euro i slutet av år 2005, vilket är nästan 45 procent av bruttonationalprodukten.

Verksamheten inom multinationella företag

Statistiskt material som beskriver de multinationella företagens affärsverksamhet berättar om dessa företags roll inom världsekonomin. I materialet beskrivs verksamheten oberoende av om den finansieras av en direktinvestorare utomlands eller inte. År 2005 verkade över 3 400 utländska dotterbolag i Finland. Med utländskt dotterbolag avses ett företag där bestämmande inflytandet finns hos en institutionell enhet utanför det land där det är beläget, dvs. en utländsk aktör innehar direkt eller indirekt hälften av aktieägarnas rösträtt eller aktier. År 2005 var den totala omsättningen för utländska dotterbolag i Finland 68 miljarder euro och i dem arbetade 189 000 personer.

I samband med enkäten om betalningsbalansen för de direkta investeringarna samlar Finlands Bank in uppgifter om antalet anställda vid utländska dotterbolag till företag i Finland och deras omsättning. År 2005 var omsättningen hos dotterbolag utomlands 129 miljarder euro och de hade omkring 350 000 anställda.

Internationell handel

Internationell handel är den äldsta formen av internationalisering inom den ekonomiska verksamheten. Internationell handel beskriver ländernas integrering i världsekonomin. Omfattningen av internationaliseringen av handeln kan mätas med utrikeshandelns an-

delen av BNP. Från år 1995 till år 2003 ökade utrikeshandelns andel av BNP i alla OECD-länder. I Finland var medeltalet för export och import 38 procent av BNP år 2003.

Betalningsbalansen beskriver samhällsekonomin externa balans både ur real- och finanskonomin synvinkel och är en del av nationalräkenskapssystemet. Betalningsbalansen indelas i bytes-, kapital- och finansieringsbalansen. Reella flöden beskrivs i bytesbalansen som omfattar utrikeshandel med varor och tjänster, produktionsfaktorsättningar och inkomstöverföringar. I Finland har bytesbalansen sedan år 1994 visat ett överskott i synnerhet tack vare varuhandeln. Också den ökade exporten av tjänster har förstärkt bytesbalansens överskott under 2000-talet.

Utrikeshandel med varor

År 2005 steg värdet på Finlands export av varor till något under 52,5 miljarder euro, vilket var sju procent mer än året innan. Exporten ökade i synnerhet på grund av personbilar och mobiltelefoner, men också exporten av oljeprodukter, motorer och industrimaskiner ökade tydligt. Värdet på importen var 47 miljarder euro år 2005, vilket var 15 procent mer än året innan. Importen av alla viktiga varugrupper ökade. Värdet på importen av energiprodukter ökade med 29 procent och eltekniska produkter med närmare en fjärdedel. Finlands export till EU-länderna steg till nästan 30 miljarder euro och importen från EU-länderna till 27,6 miljarder euro. Inom utrikeshandeln steg exporten till 22,7 miljarder euro och importen till 19,4 miljarder euro.

Enligt Tullstyrelsens statistikmaterial över utrikeshandeln uppgick antalet företag som bedrev export till totalt 13 868 år 2005. De stora företagens andel av värdet på Finlands totala export var omkring 87 procent. Värdet på importen av varor inom de stora företagen var 73 procent år 2005. Exporten inom utlandsägda företag uppgick till 11,6 miljarder euro, vilket var 22 procent av värdet på den totala exporten. Deras andel av värdet på den totala importen var ungefär en tredjedel, dvs. 16,5 miljarder euro.

Utrikeshandel med tjänster

Transport

Till transporttjänsterna räknas transporter inom land-, sjö- och flygtrafik både inom person- och varutrafiken. Utöver de egentliga transporttjänsterna räknas också vissa stödfunktioner till varje transportform. Transporten är en av de största posterna inom utrikeshandel med tjänster. Under de senaste åren har transporttjänsternas andel av Finlands export av tjänster varit omkring 15–23 procent och omkring 25–30 procent av importen. Eftersom Finland bedriver livlig varuhandel med andra länder är frakttransporternas betydelse inom transporttjänsterna stor. Ändå ger också passagerartransporten betydande exportinkomster samt medför importutgifter för Finlands samhällsekonomi.

Transporttjänster exporterades från Finland för närmare två miljarder euro år 2005. Importen inom transporttjänsterna uppgick till över tre miljarder euro. Underskottet inom transporttjänsterna ökade ytterligare. Exporten av transporttjänster ökade något, men importen ökade betydligt mer. Däremot minskade exporten av persontransporter medan importen var ungefär oförändrad. Både inom exporten och inom importen av transporttjänster var den mest betydande transportformen sjötransport, så också under tidiga-

re år. Sjötransportens andel av transportinkomsterna var omkring 70 procent och av utgifterna ungefär 80 procent.

Turism

I bytesbalansen beskriver turismen inkomster och utgifter inom den internationella turismen. Inkomsterna från exporten av turismtjänster bildas av utländska turisternas konsumtion i Finland och på motsvarande sätt består exporten av turismtjänster av finländska turisternas konsumtion utomlands. Typisk konsumtion inom turismen är hotell- och restaurangtjänster, transporttjänster i destinationslandet samt kultur-, rekreations- och underhållningstjänster. Utöver dessa tjänster använder turisterna tjänster inom detaljhandeln när de gör inköp. Inköp som ingår i turismkonsumtion täcker alla varor som anskaffats från utlandet för personligt bruk, inklusive hushållsmaskiner, hemelektronik och möbler samt från EU-länderna också bilar och andra forskaffningsmedel.

År 2005 var Finlands turisminkomster från utlandet ungefär 1,8 miljarder euro. Inkomsterna ökade med fem procent från året innan. Finlands turismutgifter till utlandet var nästan 2,5 miljarder euro. Utgifterna ökade med åtta procent från året innan. Den snabbare ökningen av turismutgifterna än inkomsterna gjorde att resebalansens underskott ökade med något under en femtedel till 700 miljoner euro. Exporten och importen av Finlands turismtjänster hänför sig i huvudsak till Europa.

Utrikeshandel med övriga tjänster

Posten övriga tjänster täcker i bytesbalansen kommunikationstjänster, byggtjänster, försäkringstjänster, finansieringstjänster, databehandlings- och informationstjänster, royaltyn och licensavgifter, övriga företagstjänster samt personliga, kultur- och rekreationstjänster. Både inom exporten och importen är den största posten övriga företagstjänster. Inom exporten är de största specificerade tjänsteposterna datatekniktjänster, royaltyn och licensavgifter samt byggtjänster. Också inom importen var de mest betydande tjänsteposterna datatekniktjänster samt royaltyn och licensavgifter.

Finlands sammanlagda tjänsteexport gällande övriga tjänster var år 2006 över 9,6 miljarder euro. Tjänsteexporten ökade med omkring 16 procent från året innan. Mest ökade exporten av datatekniktjänster. Värdet på importen var nästan 5,9 miljarder euro år 2005. Importen ökade med nästan 37 procent från året innan. Importen inom alla tjänsteposter, med undantag av byggtjänster, ökade rätt så jämnt från året innan. Importens struktur var också rätt så oförändrad.

Summary

Internationalisation of entrepreneurial activity is a central aspect of the globalisation process. Globalisation has been fostered by deregulation of movement of capital, removal of constraints on international trade and technological progress. This publication describes the internationalisation of business activities from the perspectives of foreign direct investments, activities of multinational enterprises, and foreign trade. It presents the most recent statistical data on each topic.

Internationalisation of enterprises 2005 is the sixth publication produced by Statistics Finland to describe the internationalisation of entrepreneurial activity.

Foreign direct investments

According to the guidelines of the International Monetary Fund (IMF) a foreign direct investment refers to an investment of capital an enterprise resident in one country makes into an enterprise resident in another economy in order to establish a permanent economic relationship with it and gain influence over it. In practice, an investment is classified as a direct investment if the resident enterprise owns 10 per cent or more of the shares or voting power in the foreign enterprise.

The net value of direct capital investments of foreign enterprises to Finland amounted to EUR 3.2 billion in 2005. At the end of 2005, the value of direct investments made by foreign investors to Finland was EUR 44.0 billion, which was almost 30 per cent of GDP. Finnish enterprises invested direct a net amount of EUR 3.5 billion of capital to abroad in 2005. At the end of 2005, the value of the direct investments made by Finnish investors to abroad was EUR 68.3 billion, which was almost 45 per cent of GDP.

Activities of multinational enterprises

The scope of the role of multinational enterprises in the world economy is measured by statistics on their business activities in which each activity is described irrespective of whether or not it is financed by a direct investor. In 2005, over 3 400 foreign affiliates operated in Finland. A foreign affiliate refers to an enterprise that is controlled by an institutional unit located outside its country of residence, in other words, more than half of its voting rights or equity is held direct or indirect by one foreign party. In 2005, the combined turnover of foreign affiliates in Finland was EUR 68 billion and they employed 189 000 people.

The Bank of Finland collects data from enterprises resident in Finland on the numbers of employees and turnover of their affiliates abroad in connection with its inquiry on direct investments for balance of payment statistics. In 2005, the foreign affiliates of Finnish-owned enterprises had a turnover of EUR 129 billion and they employed approximately 350,000 people.

International trade

International trade is the oldest form of internationalisation of economic activity. International trade describes the integration of countries into the world economy. The extent

of the internationalisation can be measured as proportion of foreign trade of GDP. From 1995 to 2003, the share of foreign trade of GDP went up in all OECD countries. In 2003, the share of the mean of exports and imports in Finland was 38 per cent of GDP.

Balance of payments describes the external balance of the national economy from the perspectives of both real and financial economy and is a component of the system of national accounts. Balance of payments is divided into current account, capital account and financial market account. The current account describes real flows which comprise foreign trade in goods and services, factor returns and income transfers. Finland's current account has shown a surplus since 1994, especially thanks to trade in goods. Growth in the export of services has also sustained the current account surplus in the 2000s.

Foreign trade in goods

In 2005, the value of goods exports rose to just short of EUR 52.5 billion, which was seven per cent higher than in the year before. Exports were boosted especially by passenger cars and mobile phones, but exports of oil products, engines and manufacturing machinery also increased clearly. Goods were imported to the value of EUR 47 billion in 2005, which was 15 per cent up on the year before. The value of imports went up in all main heading categories. The value of imports of energy products increased by 29 per cent and that of electrical products by nearly one-quarter. Finland's exports to the EU countries went up to nearly EUR 30 billion and imports from the EU countries to EUR 27.6 billion. In trade with third countries, exports went up to EUR 22.7 billion and imports to EUR 19.4 billion.

According to the foreign trade statistics of the National Board of Customs, there were 13,868 exporting enterprises in Finland in 2005. Large enterprises accounted for approximately 87 per cent of the value of Finland's total exports and 73 per cent of that of imports in 2005. Exports of foreign-owned enterprises were valued at EUR 11.6 billion which was 22 per cent of the total value of exports. The value of their imports, EUR 16.5 billion, made up one-third of the total value of imports.

Foreign trade in services

Transport

Transport services include land, sea and air transport in both passenger and goods transport. In addition to actual transport services, this group also contains certain auxiliary transport activities. Transport is one of the largest items in international trade in services. Over the past few years, transport services have accounted for approximately 15 to 23 per cent of Finland's exports in services and for around 25 to 30 per cent of Finland's imports in services. Because Finland has lively trade in goods with other countries, the significance of freight transport is high in transport services. Nevertheless, passenger transport also generates considerable export and import revenue for the Finnish economy.

Transport services were exported from Finland to a value approaching EUR 2 billion in 2005 and imported to a value exceeding EUR 3 billion. The deficit in transport services grew again. In goods transport, exports increased slightly but imports by considerably

more. In passenger transport, exports decreased and imports remained more or less unchanged. As in previous years, the most significant transport mode in both exports and imports of transport services was sea transport which accounted for approximately 70 per cent of transport receipts and around 80 per cent of transport expenditure.

Tourism

In the current account tourism describes the receipts and expenditure of international tourism. Receipts from the exports of travel services come from the consumption of foreign tourists in Finland and, correspondingly, imports of travel services comprise the consumption of Finnish tourists abroad. Consumption typically associated with tourism includes hotel and restaurant services, transport services in the destination country, and cultural, recreational and entertainment services. In addition to these, tourists also use retail trade services when making purchases. Purchases included in tourism consumption embrace all goods bought abroad for personal use, inclusive of domestic appliances, entertainment electronics, furniture and, in the EU countries, also cars and other means of transport.

In 2005, Finland's travel account receipts amounted to approximately EUR 1.8 billion. The receipts went up by five per cent from the year before. Finland's travel account expenditure totalled nearly EUR 2.5 billion. The expenditure increased by eight per cent from the previous year. The faster growth in expenditure than in receipts deepened the travel account deficit by just under one-fifth to EUR 700 million. Europe is the main target area for Finnish travel service exports and imports.

Foreign trade in other services

In the current account, other services comprise communication services, construction services, insurance services, financial services, computer and related services, royalties, licence fees, other business services and personal, cultural and recreational services. The largest item in both exports and imports is unclassified business services. The largest classified service items in exports are computer services, royalties and licence fees, and construction services. In imports, too, the most important classified service items are computer services, and royalties and licence fees.

In 2005, Finland exported other services to a value exceeding EUR 9.6 billion. Service exports increased by 16 per cent from the previous year. The biggest increase was recorded in the exports of computer services. The value of imports in 2005 was approaching EUR 5.9 billion. Imports increased by nearly 37 per cent from the year before. Apart from construction services, imports of all service items went up fairly steadily from the year before, and no major changes took place in their structure.

1. Suorat sijoitukset

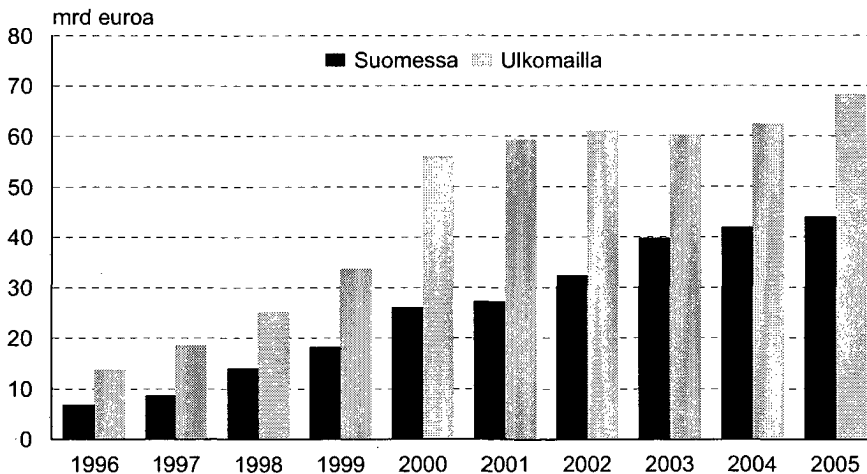
Kansainvälisen valuuttarahaston (International Monetary Fund, IMF) ohjeiden mukaan suoralla sijoituksella tarkoitetaan pääomasijoitusta, jonka yritys tekee toisessa maassa sijaitsevaan yritykseen pysyvän taloudellisen suhteen luomiseksi ja määräysvallan hankkimiseksi. Käytännössä sijoitus tilastoidaan suoraksi sijoitukseksi, jos yrityksen omistusosuus tai äänivalta ulkomaisessa yrityksessä on vähintään 10 prosenttia. Suorien sijoitusten pääomalla tarkoitetaan pääomaa, jolla sijoittaja on hankkinut ulkomaalaisen kohteen suoraan omistukseensa sekä lisäksi muuta pääomaa, jolla sijoittaja suoraan rahoittaa ulkomaisen kohteen tavaroiden ja palveluiden tuotantotoimintaa, investointeja ja yrityskauppoja. Suorien sijoitusten tiedot perustuvat Suomen Pankin maksutasekyselyihin.

1.1 Suorat sijoitukset Suomeen

Ulkomailla sijaitsevat yritykset sijoittivat vuonna 2005 pääomaa Suomeen suorina sijoituksina nettomääräisesti 3,2 miljardia euroa, mikä oli vajaa miljardi enemmän kuin edellisvuonna. Omana pääomana sijoituksia tehtiin 1,5 miljardia euroa ja muuna pääomana 1,7 miljardia euroa. Sijoituksista suuntautui 4,6 miljardia euroa palvelualan yrityksiin, mutta teollisuusyrityksistä kotiutettiin pääomaa 1,7 miljardia euroa.

Ulkomaisten sijoittajien Suomeen tekemien suorien sijoitusten arvo oli vuoden 2005 lopussa 44,0 miljardia euroa. Listattujen yritysten arvo on tilastoitu markkina-arvoon ja muiden yritysten kirjanpitoarvoon¹. Sijoituskannasta palvelualan yritysten osuus oli noin kaksi kolmasosaa ja teollisuusyritysten kolmannes. Ruotsi oli edelleen merkittävin välitön sijoittajamaa, ja sen osuus kaikista sijoituksista oli melkein 60 prosenttia. Muita merkittäviä sijoittajamaita olivat Alankomaat, Britannia, Saksa, Tanska, Luxemburg ja Yhdysvallat. Sijoituskannan arvo on noussut yli kuusinkertaiseksi vuoden 1996 lopusta ja melkein 70 prosenttia vuoden 2000 lopusta.

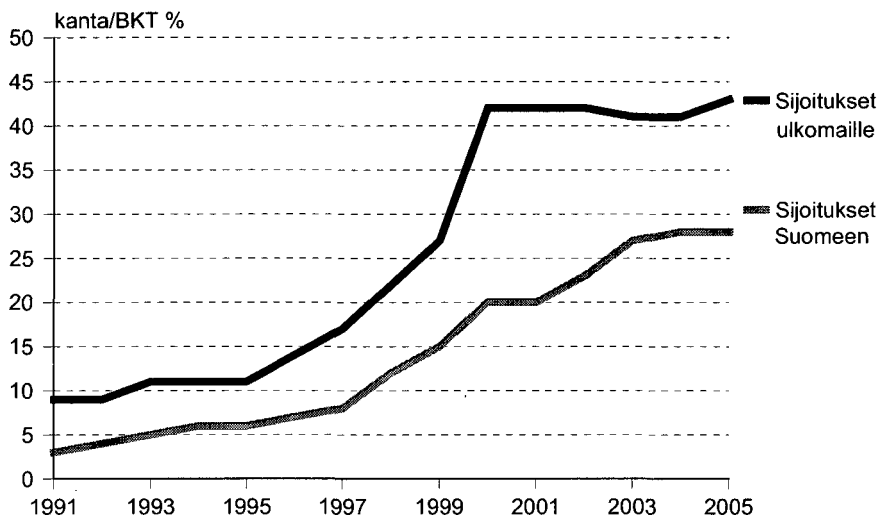
Kuvio 1. Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen, sijoituskanta 1996–2005

¹ Listattujen yritysten vuosien 2004 ja 2005 lopun arvo on tilastoitu markkina-arvoon.

Suorien sijoitusten virtojen ja sijoituskantojen suhde bruttokansantuotteeseen kuvaa osaltaan maan taloudellisen globalisoitumisen astetta. Sijoitusvirtojen suhde bruttokansantuotteeseen vaihtelee vuosittain huomattavasti, koska virrat vaihtelevat merkittävästi johtuen yrityskauppojen ajoituksista ja konsernien sisäisistä rahoitusjärjestelyistä. Sijoituskantojen suhde bruttokansantuotteeseen antaa kehityksestä tasaisemman kuvan. Näin mitattuna kansainvälistyminen oli vielä 1990-luvun alussa aika vähäistä, mutta vuosituhannen vaihteessa kansainvälistymisen aste kasvoi jyrkästi. Ulkomaisten sijoitusten arvo Suomessa oli vuoden 2005 lopussa melkein 30 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Kuvio 2. Sijoituskannat suhteessa bruttokansantuotteeseen 1991–2005

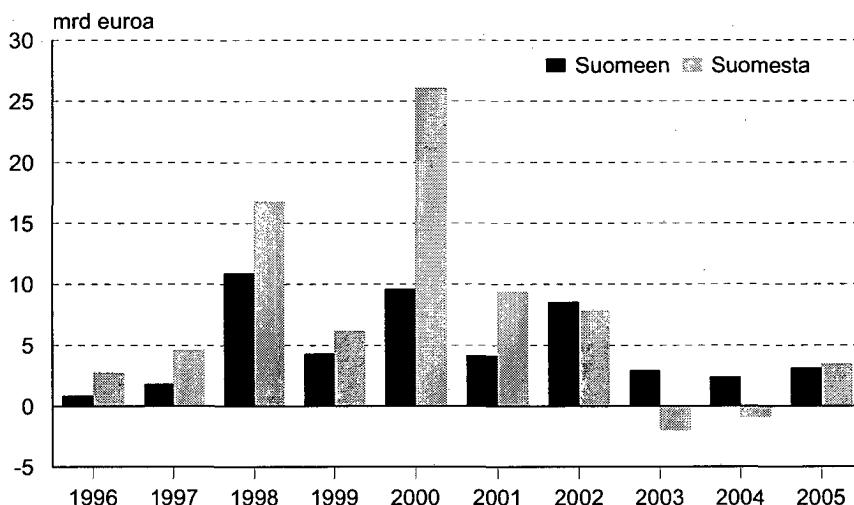
1.2 Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille

Suomalaiset yritykset sijoittivat ulkomaille pääomaa suorina sijoituksina vuonna 2005 nettomääräisesti 3,5 miljardia euroa, kun kahtena edellisvuotena pääomaa palautui Suomeen. Omana pääomana sijoitettiin 3,8 miljardia euroa, mutta muuna pääomana sijoituksia palautui nettomääräisesti 0,3 miljardia euroa.

Suorien sijoitusten pääomavirtoihin vaikuttavat yksittäiset suuret yrityskaupat ja niihin liittyvät lainajärjestelyt. Myös kansainvälisten konsernien rahoituksen järjestely ulkomaisten ja suomalaisten yritysten välillä näkyy suorien sijoitusten muun pääoman luvuissa, jotka saattavat vaihdella huomattavasti vuoden sisällä ja vuodesta toiseen.

Palvelualan yritykset sijoittivat pääomaa ulkomaille nettomääräisesti 2,7 miljardia euroa, teollisuusyritykset 0,3 miljardia euroa ja muiden toimialojen yritykset 0,4 miljardia euroa. Teollisuusyrityksistä metalliteollisuuden yritykset palauttivat nettomääräisesti pääomaa 2,2 miljardia euroa lähinnä konsernien sisäisten rahoitusjärjestelyiden takia. Sen sijaan metsäteollisuusyritykset sijoittivat ulkomaille nettomääräisesti 1,0 miljardia euroa ja muun teollisuuden yritykset 1,5 miljardia euroa.

Kuvio 3. Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen, nettöpääomavirrat 1996–2005

Ulkomaille tehtyjen suorien sijoitusten arvo oli 68,3 miljardia euroa vuoden 2005 lopussa. Tämä on lähes 45 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kuten sijoituksissa Suomeen myös ulkomaille tehtyjen sijoitusten arvo on tilastoitu listattujen yritysten osalta markkina-arvoon ja muiden yritysten osalta kirjanpitoarvoon². Teollisuusyritysten osuus oli noin 64 prosenttia eli hieman vähemmän kuin edellisvuonna. Eniten sijoituksia oli edelleen metalli- ja metsäteollisuudella. Palvelualan yritysten osuus oli hieman yli viidenneksen koko sijoituskannasta.

Merkittävimmät suorien sijoitusten välittömät kohdemaat olivat Ruotsi, Alankomaat ja Yhdysvallat. Sijoituskannasta oli EU-alueella noin 75 prosenttia, joka on hieman enemmän kuin viime vuoden lopussa. Myös euromaiden osuus koko sijoituskannasta nousi edellisvuodesta ja oli melkein 40 prosenttia. Sijoitusten arvo ulkomailta on nousut vuoden 1996 lopusta yli viisinkertaiseksi ja vuoden 2000 lopusta noin 20 prosenttia

1.3 Suorien sijoitusten tuotot

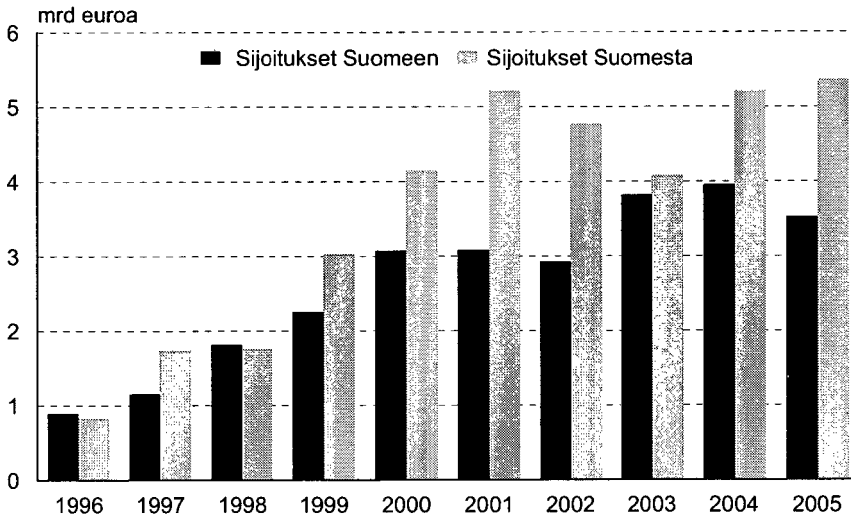
Ulkomaisista sijoituksista saadut tuotot olivat 5,4 miljardia euroa vuonna 2005. Tästä oli ulkomailta sijaitsevien tytäryritysten voittoja 4,9 miljardia euroa ja näiden yritysten suomalaisille omistajilleen maksamia nettomääräisiä korkoja 0,5 miljardia euroa. Suorien sijoitusten vuosituotot suhteessa vuoden alun ja lopun keskimääräiseen sijoituskantaan ovat vaihdelleet vuodesta 1994 lähtien neljästä yhteentoista prosenttiin ollen viime vuonna kahdeksan prosenttia.

Ulkomaisten omistajien saamat tuotot Suomeen tekemistään suorista sijoituksista olivat 3,5 miljardia euroa vuonna 2005. Yritysten voittoja tuotoista oli 3,3 miljardia euroa ja yritysten omistajilleen maksamia nettomääräisiä korkoja 0,2 miljardia euroa. Suorien sijoitusten vuosituotot suhteessa vuoden alun ja lopun keskimääräiseen sijoituskantaan

² Listattujen yritysten vuosien 2004 ja 2005 lopun arvo on tilastoitu markkina-arvoon.

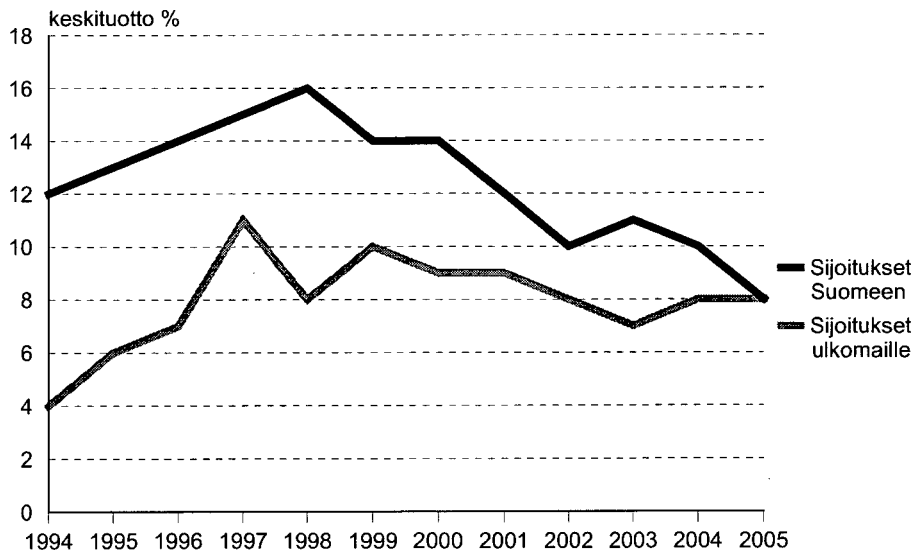
ovat vaihdelleet vuodesta 1994 lähtien viime vuoden kahdeksasta vuoden 1998 kuu-
teentoista prosenttiin.

Kuvio 4. Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen, tuotot 1996–2005

Suorien sijoitusten tuottoprosentin tulkintaa vaikeuttaa sijoituskannan arvostaminen kirjanpitoarvoon. Ainoastaan vuosien 2004 ja 2005 sijoituskanta on arvostettu markkina-
hintaan. Usein kirjanpitoarvo on huomattavasti alle markkina-arvon. Tämä arvostusongelma on sekä sijoituksissa Suomeen että ulkomaille, joten näiden sijoitusten keskinäiseen vertailuun tämä ei vaikuta. Keskinäisessä vertailussa sen sijaan sijoitusten toimialarakenteella saattaa olla merkitystä.

Kuvio 5. Sijoitusten keskimääräinen tuotto 1994–2005

2. Monikansallisten yritysten taloudellinen toiminta

Eräs maailmantalouden lisääntyvän globalisaation piirteistä on monikansallisten yritysten (multinational enterprises, MNEs) yhä merkittävämpi rooli. Monikansallisten yritysten roolista maailmantaloudessa kertovat suorien sijoitusten tilastotietojen ohella niiden toimintaa kuvaavat tilastoaineistot. Niissä monikansallisten yritysten liiketoimintaa kuvataan kokonaisuudessaan, riippumatta siitä onko se ulkomaisen suoran sijoittajan rahoittamaa.

Tässä julkaisussa monikansallisten yritysten taloudellista toimintaa kuvataan Suomessa sijaitsevien ulkomaisten tytäryhtiöiden ja Suomessa sijaitsevien yritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden toiminnan näkökulmasta. Ulkomaisella tytäryhtiöllä tarkoitetaan yritystä, joka on sen sijaintimaan ulkopuolelle sijaitsevan institutionaalisen yksikön määräysvallassa eli yli puolet osakkaiden äänioikeudesta tai osakkeista on suoraan tai epäsuorasti yhden ulkomaisen tahon hallussa.

Suomessa sijaitsevien ulkomaisten tytäryhtiöiden toimintaa (Inward statistics on foreign affiliates, Inward FATS) kuvataan Tilastokeskuksen Ulkomaiset tytäryhtiöt Suomessa -tilastossa. Suomessa sijaitsevien yritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden tilaston (Outward statistics on the activity of affiliates abroad, Outward FATS) laatii Suomen Pankki. Ulkomaisten tytäryhtiöiden toimintaa kuvaavien tilastojen laatiminen aloitettiin Eurostatin pilottihankkeena vuonna 1994. Tilastointia koskevaa asetusta on valmisteltu pitkään ja se astunee voimaan vuonna 2007. Samoihin aikoihin valmistuu myös suosituskäsikirja (Recommendations manual), joka sisältää asetusta tarkempia ohjeita ulkomaisten tytäryhtiöiden tilastoinnista. Ulkomaisten tytäryhtiöiden toimintaa koskevat tiedot toimitetaan Eurostatiin ja OECD:hen.

2.1 Ulkomaisten tytäryhtiöiden toiminta Suomessa

Ulkomaiset tytäryhtiöt Suomessa -tilaston¹ tavoitteena on ensinnäkin tunnistaa ulkomaiset tytäryhtiöt ja niiden perimmäisen omistajatahon² sijaintimaa. Ulkomaista omistusta koskevat tiedot saadaan Patentti- ja rekisterihallitukseen toimitetuista tilinpäätöksistä, Invest in Finlandista ja Suomen Pankista. Tunnistamisen jälkeen ulkomaisiin tytäryhtiöihin liitetään niiden toimintaa kuvaavia Tilastokeskuksen tilinpäätöstilaston tietoja.

Muutokset ulkomaisten tytäryhtiöiden toimintaa kuvaavissa mittareissa voivat johtua ulkomaisten investoijien perustamista uusista yrityksistä (greenfield investment), olemassa olevien yritysten siirtymisestä ulkomaiseen määräysvaltaan yrityskaupan myötä tai ulkomaisessa määräysvallassa olevien yritysten toiminnan laajentumisesta. Näiden eri tapausten taloudelliset vaikutukset ovat erilaisia.

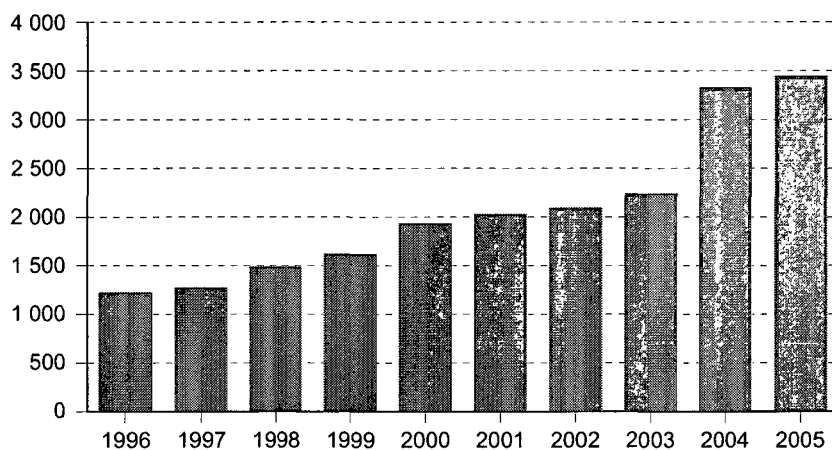
¹ Tässä esitettävät tiedot poikkeavat Suomen yritykset 2005 -julkaisun tiedoista. Ulkomaisten tytäryhtiöiden tilastoinnissa käytetään kolmea eri rajausta. 1. Ulkomaiset tytäryhtiöt Suomessa -tilasto: ulkomaalaisomisteinen vuoden viimeisenä päivänä ja kuuluu Tilastokeskuksen yritysrekisteriin. 2. Yritysrekisteri: toiminut vähintään puoli vuotta tilikauden aikana ja yli puolen henkilön vuosityöpanos tai liikevaihto yli 9 258 euroa. 3. Konsernirekisteri: Kuuluu toimivaan konserniin vuoden viimeisenä päivänä (toimimattomia hallinta- ja kiinteistöyhtiöitä ei rajata pois).

² Perimmäinen omistajataho (Ultimate beneficial owner, UBO) on ulkomaisessa tytäryhtiössä määräysvaltaa käyttävä taho eli se taho joka on ylimpänä ulkomaisen tytäryhtiön määräysvaltakeijussa eikä ole minkään muun institutionaalisen yksikön määräysvallassa.

2.1.1 Suomessa toimi yli 3 400 ulkomaista tytäryhtiötä vuonna 2005

Vuonna 2005 Suomessa toimi yli 3 400 ulkomaista tytäryhtiötä. Ulkomaisten tytäryhtiöiden määrä lisääntyi edellisvuodesta 3,5 prosenttia. Ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus kaikista yrityksistä oli 1,5 prosenttia vuonna 2005. Ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärä on lisääntynyt huomattavasti viimeisten kymmenen vuoden aikana. Vuonna 1996 Suomessa toimi noin 1 230 ulkomaista tytäryhtiötä. Ulkomaalaisomistusta koskevat rajoitukset poistuivat Suomesta vuonna 1993³.

Kuvio 6. Ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärä Suomessa 1996–2005

Ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärän huomattava kasvu vuodesta 2003 vuoteen 2004 johtuu pääosin tilastoinnin kehikkomuutoksesta. Nykyään tilastoinnin kehikkona käytetään Tilastokeskuksen yritysrekisteriä, jolloin myös aiemmin tilaston kuvausalueen ulkopuolelle jääneet ulkomaiset sivuliikkeet sisältyvät tilastointiin.

Ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärä ja toiminta vaihtelee toimialoittain. Lukumääräisesti eniten ulkomaisia tytäryhtiöitä toimi tukku- ja vähittäiskaupan toimialalla, jossa vuonna 2005 toimi yli 1 500 ulkomaista tytäryhtiötä. Tukku- ja vähittäiskaupan toimialan osuus ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärästä oli 44 prosenttia. Toiseksi eniten ulkomaisia tytäryhtiöitä oli kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelujen sekä liikelämän palvelujen toimialoilla, missä toimi 19 prosenttia ulkomaisista tytäryhtiöistä. Kolmanneksi eniten, 15 prosenttia, ulkomaisista tytäryhtiöistä oli teollisuusyrityksiä.

³ Ulkomaiset yritykset Suomessa – uhka vai uusi mahdollisuus? Mika Pajarinen ja Pekka Ylä-Anttila. ETLA 1998.

Taulukko 1. Ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärä toimialoittain 2004–2005

Toimiala	2004	2005
Kaivostoiminta ja louhinta (C)	16	15
Teollisuus (D)	538	500
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto (E)	37	26
Rakentaminen (F)	124	147
Tukku- ja vähittäiskauppa (G)	1 415	1 504
Majoitus- ja ravitsemistoiminta (H)	21	24
Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne (I)	233	224
Rahoitustoiminta (J)	228	241
Kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelut, liike-elämän palvelut (K)	636	652
Muut toimialat	81	112
Yhteensä	3 329	3 445

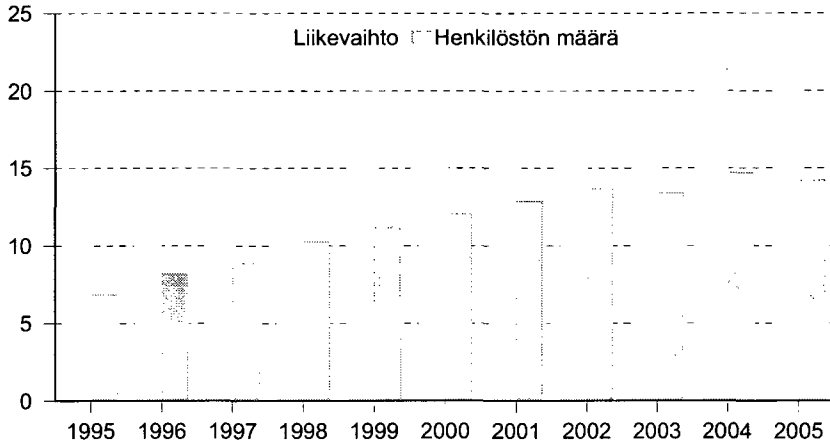
Ulkomaiset tytäryhtiöt ovat yleensä keskimäärin suurempia kuin kotimaisessa määräysvallassa olevat yritykset. Vuonna 2005 Suomessa sijaitsevilla ulkomaisilla tytäryhtiöissä työskenteli keskimäärin 55 henkeä, kun kotimaisissa yrityksissä työskenteli keskimäärin viisi henkeä.

2.1.2 Ulkomaisten tytäryhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto yli 68 miljardia euroa

Vuonna 2005 Suomessa sijaitsevien ulkomaisten tytäryhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto oli yli 68 miljardia euroa, kun se edellisvuonna oli 64 miljardia euroa. Ulkomaisten tytäryhtiöiden merkittävyys on kasvanut huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuonna 1996 niiden osuus kaikkien yritysten liikevaihdosta oli 12,5 prosenttia, kun se vuonna 2005 oli 21,5 prosenttia.

Ulkomaisten tytäryhtiöissä työskenteli 189 000 henkeä vuonna 2005. Niiden osuus kaikkien yritysten henkilöstön määrästä oli 14,3 prosenttia, kun se edellisvuonna oli 14,7 prosenttia. Myös ulkomaisten tytäryhtiöiden henkilöstön määrässä on tapahtunut merkittävää kasvua viimeisten kymmenen vuoden aikana, sillä vuonna 1996 ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus henkilöstön määrästä oli 8,2 prosenttia. Ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus kaikkien yritysten henkilöstön määrästä on ollut kaikkina tilastointivuosina pienempi kuin niiden osuus liikevaihdosta.

Kuvio 7. Ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihdon ja henkilöstön määrän osuus kaikista yrityksistä 1996–2005

Ulkomaisten tytäryhtiöiden toiminta oli liikevaihdon perusteella mitattuna merkittäväntä tukku- ja vähittäiskaupan toimialalla, jossa ulkomaisten tytäryhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto oli lähes 30 miljardia euroa. Toiseksi merkittävin toimiala liikevaihdon mukaan mitattuna oli teollisuus, jossa ulkomaisten tytäryhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto oli lähes 20 miljardia euroa.

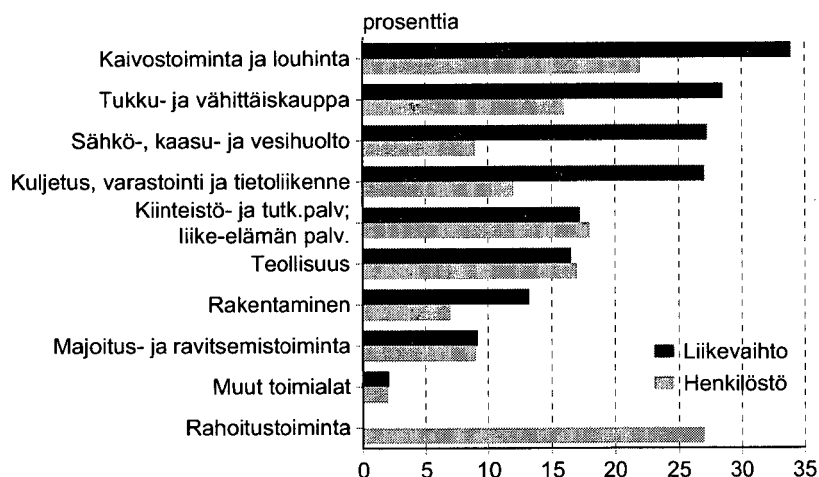
Henkilöstön määrän mukaan mitattuna ulkomaisten tytäryhtiöiden toiminta oli merkittäväntä teollisuuden toimialalla, jossa ulkomaisissa tytäryhtiöissä työskenteli lähes 70 000 työntekijää. Toiseksi merkittävin toimiala henkilöstön määrän mukaan mitattuna oli tukku- ja vähittäiskauppa, jonka ulkomaisten tytäryhtiöiden yhteenlaskettu henkilöstön määrä oli lähes 40 000.

Taulukko 2. Ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihto ja henkilöstön määrä toimialoittain 2005

Toimiala	Liikevaihto milj. euroa	Henkilöstön määrä
Kaivostoiminta ja louhinta (C)	292	761
Teollisuus (D)	19 884	68 150
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto (E)	2 538	979
Rakentaminen (F)	2 680	8 650
Tukku- ja vähittäiskauppa (G)	29 675	39 530
Majoitus- ja ravitsemistoiminta (H)	413	4 429
Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne (I)	6 771	18 131
Rahoitustoiminta (J)	2 049	11 388
Kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelut, liike-elämän palvelut (K)	3 938	35 606
Muut toimialat	230	1 719
Yhteensä	68 470	189 342

Ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus toimialan liikevaihdosta oli merkittävin kaivostoiminnassa ja louhinnassa, jossa niiden osuus oli 34 prosenttia. Toiseksi merkittävin ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus liikevaihdon perusteella mitattuna oli tukku- ja vähittäiskaupassa, jossa se oli 28 prosenttia koko toimialan liikevaihdosta. Henkilöstön määrän mukaan mitattuna ulkomaisten tytäryhtiöiden merkittävyys oli suurin rahoitustoiminnan toimialalla, jossa 27 prosenttia työntekijöistä työskenteli ulkomaisen tytäryhtiön palveluksessa.

Kuvio 8. Ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus toimialan liikevaihdosta ja henkilöstön määrästä 2005

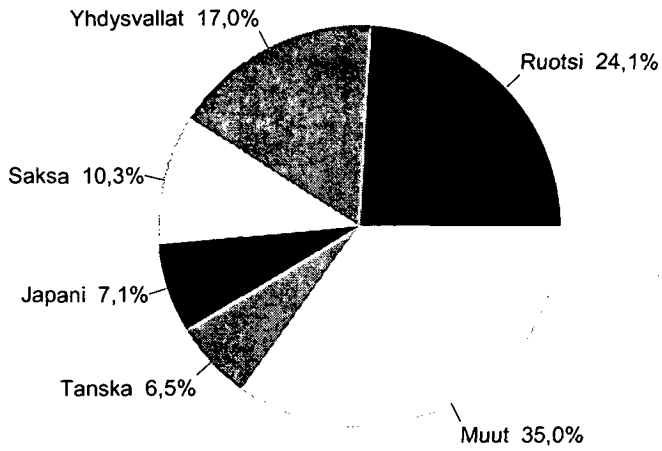

2.1.3 Ruotsalaisomisteisten yritysten toiminta merkittävää Suomessa

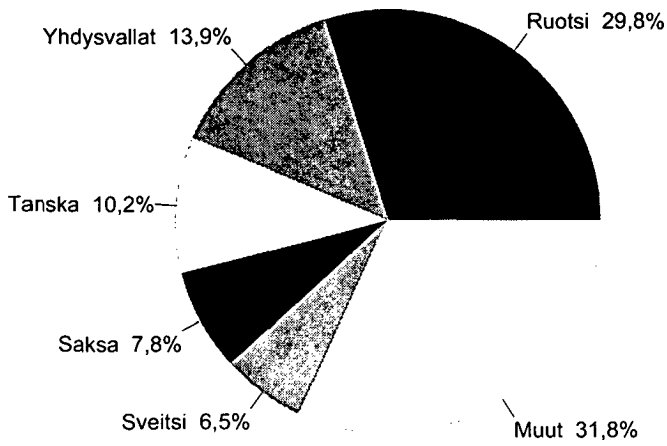
Suomessa sijaitsevien ulkomaisten tytäryhtiöiden perimmäisten omistajatahojen sijaintimaiden jakauma on laaja. Vuonna 2005 omistus jakaantui 44 eri maahan kuten edellisvuonnakin. Lukumääräisesti eniten Suomessa oli ruotsalaisia tytäryhtiöitä. Toiseksi eniten Suomessa oli yhdysvaltalaisia tytäryhtiöitä ja kolmanneksi eniten saksalaisia tytäryhtiöitä.

Yritysten lukumäärän ohella Ruotsi oli merkittävin perimmäinen omistajamaa myös liikevaihdon ja henkilöstön määrän mukaan mitattuna.

Kuvio 9. Ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihto perimmäisen omistajatahon sijaintimaan mukaan 2005

Kuvio 10. Ulkomaisten tytäryhtiöiden henkilöstö perimmäisen omistajatahon sijaintimaan mukaan 2005

Taulukko 3. Ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärä, liikevaihto ja henkilöstön määrä maittain 2005

		Yritysten lukumäärä	Liikevaihto milj. euroa	Henkilöstön määrä
EU-15-maat		2 324	43 398	137 070
josta	Ruotsi	815	16 524	56 452
	Saksa	375	7 023	14 792
	Britannia	281	2 939	10 251
	Tanska	208	4 466	19 270
	Alankomaat	156	3 841	11 040
	Ranska	154	2 611	10 513
	Luxemburg	19	196	1 066
	Belgia	39	177	459
	Italia	49	318	1 300
	Irlanti	26	550	1 567
EU-25-maat		2 489	43 398	137 373
josta	Viro	2 390	162	261
Muut maat		956	25 072	51 969
josta	Yhdysvallat	547	11 618	26 369
	Norja	144	3 437	7 726
	Sveitsi	109	3 437	12 248
	Japani	90	4 873	4 248
	Venäjä	43	2 876	1 672
	Kanada	25	298	854
	Singapore	7	142	1 043
	Islanti	10	132	140
Yhteensä		3 445	68 470	189 342

2.2 Suomessa sijaitsevien yritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden toiminta

Tilastokeskuksen yritysrekisterin mukaan Suomessa sijaitsevilla yrityksillä oli noin 5 660 tytäryhtiötä ulkomailla vuonna 2005. Näistä noin 4 990 perimmäinen omistajataho sijaitsi Suomessa. Lukumääräisesti eniten tytäryhtiöitä toimi Ruotsissa, jossa niitä oli lähes 860. Virossa tytäryhtiöitä oli noin 490, Saksassa noin 440 ja Venäjällä noin 370.

Taulukko 4. Suomessa sijaitsevien yritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden lukumäärä 2003–2005

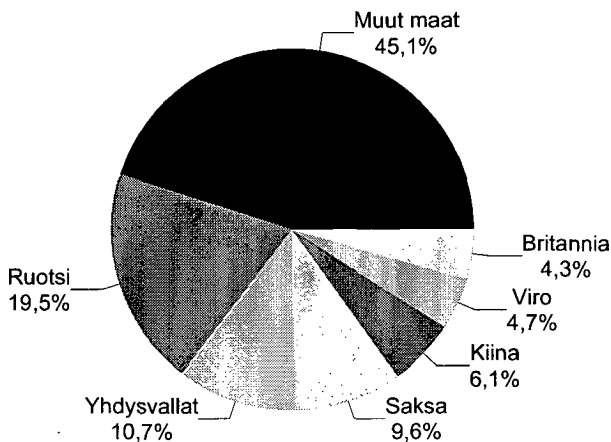
	2003	2004	2005
Perimmäinen omistajataho kotimainen	4 574	4 925	4 991
Perimmäinen omistajataho ulkomainen	733	631	672
Yhteensä	5 307	5 556	5 663

Suomen Pankki kerää suorien sijoitusten maksutasekyselyn yhteydessä tietoja suomessa sijaitsevien yritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden liikevaihdosta ja henkilökunnan määrästä. Taseeltaan alle 5 miljoonan euron tytäryhtiöt eivät sisälly tietoihin.

Vuonna 2005 ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden liikevaihto oli Suomen Pankin tietojen mukaan 129 miljardia euroa. Vuonna 2004 ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden liikevaihto oli 119 miljardia euroa. Eniten liikevaihtoa kertyi Ruotsista, jossa suomalaisomisteisten yritysten liikevaihto oli 27 miljardia euroa vuonna 2005.

Ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden palveluksessa oli 350 000 työntekijää vuonna 2005. Vuonna 2004 niiden palveluksessa oli 332 000 työntekijää. Vuonna 2005 työntekijöitä oli eniten Ruotsissa, jossa suomalaisten tytäryhtiöiden palveluksessa oli yli 68 000 työntekijää. Myös Yhdysvalloissa, Saksassa, Kiinassa ja Virossa suomessa sijaitsevien yritysten tytäryhtiöt työllistivät yli 15 000 työntekijää. EU25-maissa työntekijöitä oli 215 000 eli 61 prosenttia työntekijöistä.

Kuvio 11. Ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden henkilökunta maittain 2005

Toimialoittain tarkasteltuna suurin osa ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden henkilökunnasta työskenteli teollisuustoimialoilla. Vuonna 2005 teollisuusyritysten palveluksessa oli 239 000 henkilöä eli 68 prosenttia henkilökunnasta. Ulkomailla sijaitsevien teollisuusyritysten liikevaihto oli 75 miljardia euroa vuonna 2005, mikä oli 58 prosenttia kaikkien ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden liikevaihdosta. Metall- ja metsäteollisuus olivat merkittävimmät teollisuustoimialat ulkomailla.

Ulkomailla sijaitsevat palvelualan yritykset työllistivät 89 000 työntekijää, kun niissä vuonna 2004 oli 88 000 työntekijää. Palvelualan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli 50 miljardia euroa.

Taulukko 5. Suomessa sijaitsevien yritysten ulkomailta sijaitsevien tytäryhtiöiden henkilökunta ja liikevaihto toimialoittain 2003–2005

Toimiala	Henkilökunta			Liikevaihto milj. euroa		
	2003	2004*	2005*	2003	2004*	2005*
Teollisuus	237 030	229 488	238 921	64 667	64 452	74 514
Metsä	74 526	75 571	58 547	23 177	21614	20 082
Metalli	107 954	103 798	117 830	31 301	32 528	43 012
Kemia	24 623	23 146	29 970	5 889	5 677	6 171
Muut	29 927	26 973	32 574	4300	4 633	5 249
Palvelut	65 470	87 955	88 583	44 651	50 276	50 072
Kauppa	50 222	54 649	51 976	40 719	39812	40 066
Rahoitus ja vakuutus	2 496	9 471	8 951	1 319	5100	5 436
Muut	17 585	23 835	27 656	2613	5364	4 570
Muut	17 195	14 394	22 285	3612	3997	4 834
Yhteensä	324 528	331 837	349 789	112 930	118 725	129 420

* ennakkotieto

3. Kansainvälinen kauppa

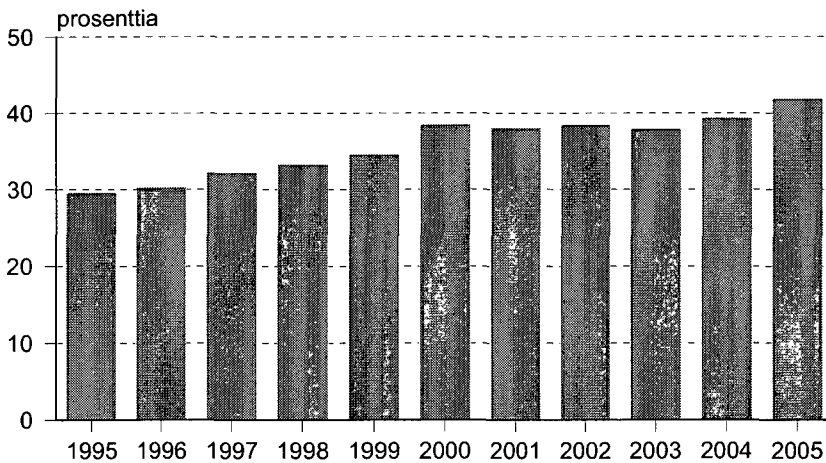
3.1 Kaupan kansainvälistyminen

Kansainvälinen kauppa on vanhin taloudellisen toiminnan kansainvälistymisen muoto. Kansainvälinen kauppa heijastaa maan integroitumista maailmantalouteen. Jos kansainvälistä kauppaa kuvataan suhteessa maan BKT:seen, ovat pienet maat usein integroituneempia maailmantalouteen kuin suuret maat. Erikoistuneen tuotannon ja toisaalta kotimaisen kysynnän tyydyttämiseksi on kansainvälinen kauppa välttämättömpää pienille kuin isoille maille.

3.1.1 Ulkomaankaupan osuus BKT:sta korkein Luxemburgissa

Kaupan kansainvälistymisen astetta voidaan mitata viennin ja tuonnin keskimääräisenä osuutena BKT:sta. Tämä osuus lisääntyi kaikissa OECD-maissa vuodesta 1995 vuoteen 2003 (viitevuoden 2000 hinnoissa). Vuonna 2003 viennin ja tuonnin keskimääräinen osuus BKT:sta oli korkein Luxemburgissa, jossa se oli yli 130 prosenttia. Osuus oli OECD-maiden keskiarvoa korkeampi myös Slovakiassa, Irlannissa, Belgiassa, Unkarissa, Tšekissä, Alankomaissa ja Itävallassa. Matalin osuus oli Yhdysvalloissa (alle 13 prosenttia) ja Japanissa (11 prosenttia). Suomessa viennin ja tuonnin keskimääräinen osuus BKT:sta oli 38 prosenttia vuonna 2003.

Kuvio 12. Viennin ja tuonnin keskimääräinen osuus BKT:sta Suomessa 1995–2005, viitevuoden 2000 hinnoissa

Tavaroiden viennin ja tuonnin keskimääräinen osuus BKT:sta oli OECD-maissa lähes 36 prosenttia vuonna 2003. Vuonna 1995 vastaava osuus oli noin 26 prosenttia. Vuonna 2003 osuus oli korkein Slovakiassa, Unkarissa ja Tšekissä.

Palvelujen viennin ja tuonnin keskimääräinen osuus BKT:sta oli OECD-maissa noin 4,4 prosenttia vuonna 2003. Osuus oli korkein Luxemburgissa ja Irlannissa. Luxemburgin osuutta selittää rahoituspalvelujen vienti ja Irlannin puolestaan teknologisten palvelujen tuonti.

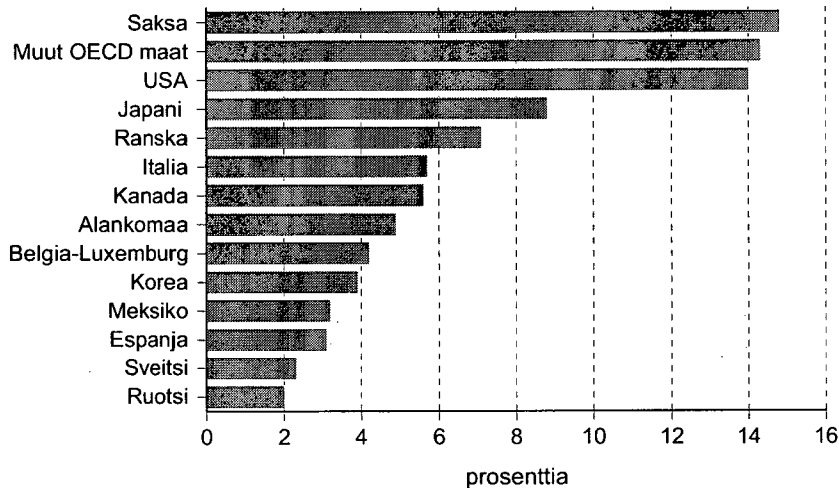
3.1.2 Yhdysvaltojen viennin markkinaosuus OECD-maiden suurin

Viennin markkinaosuus lasketaan tietyn maan viennin suhteena koko maailman tai tietyn alueen (tässä OECD-maat) kokonaisviennistä. Viennin markkinaosuuteen vaikuttaa mm. ulkomaiset suorat sijoitukset, yritysten strategiset valinnat, muutokset maan palvelu- ja tavaratuotannon erikoistumisessa, vientimarkkinoiden kasvun hidastuminen, kotimaisen ja ulkomaisen kysynnän kasvun erilaisuus ja valuuttakurssien muutokset.

Vuodesta 1995 vuoteen 2003 G7 maista Japani, Yhdysvallat, Ranska ja Italia menettivät viennin markkinaosuutta, kun taas Saksa, Kanada ja Britannia kasvattivat sitä. Yhdysvaltojen markkinaosuus oli molempina tarkasteluajankohtina OECD-maiden suurin; vuonna 2003 se oli 15,6 prosenttia.

Vuonna 2003 OECD-maiden tavaroiden viennin markkinaosuus oli suurin Saksalla, jonka osuus oli lähes 15 prosenttia. Toiseksi suurin osuus oli Yhdysvalloilla, jonka osuus oli 14 prosenttia.

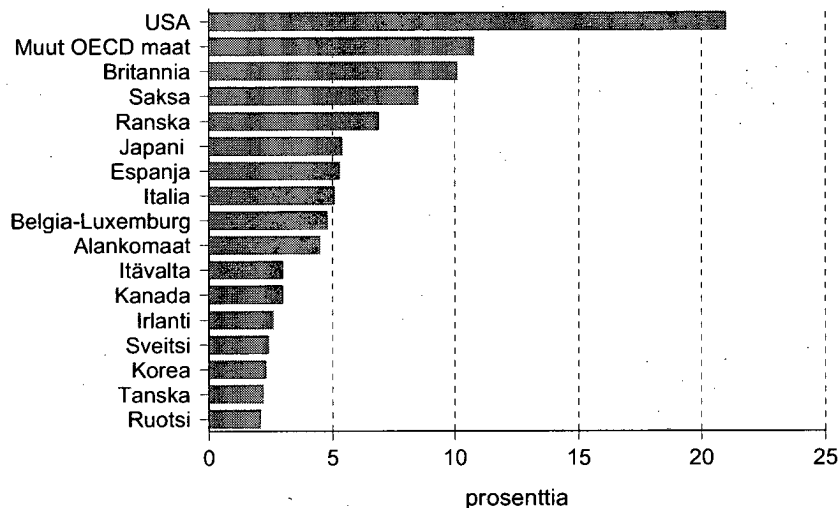
Kuvio 13. OECD-maiden tavaroiden viennin markkinaosuudet 2003

Lähde: Measuring Globalisation, OECD Economic Globalisation Indicators 2005

Vuonna 2003 OECD-maiden palvelujen viennin suurin markkinaosuus oli Yhdysvalloilla, jonka osuus oli lähes 21 prosenttia. Toiseksi suurin osuus oli Britannialla, 10,1 prosenttia.

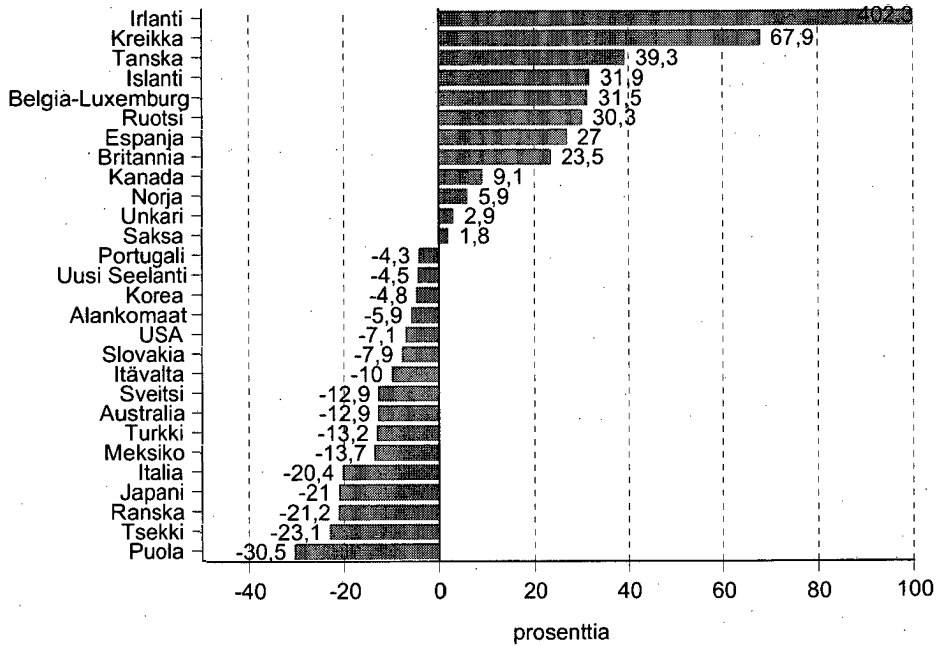
Kuvio 14. OECD-maiden palvelujen viennin markkinaosuudet 2003

Lähde: Measuring Globalisation, OECD Economic Globalisation Indicators 2005

Palvelujen viennin markkinaosuus kasvoi OECD-maista vuodesta 1995 vuoteen 2003 ylivoimaisesti eniten Irlannissa, jossa kasvu oli yli 400 prosenttia. Kreikan markkinaosuus kasvoi toiseksi eniten, lähes 70 prosenttia. Kreikan markkinaosuuden kasvuun arvellaan vaikuttaneen merikuljetuspalvelujen ja matkailun.

Kuvio 15. OECD-maiden palvelujen viennin markkinaosuuden kasvu vuodesta 1995 vuoteen 2003

Lähde: Measuring Globalisation, OECD Economic Globalisation Indicators 2005

3.2 Ulkomaankauppa Suomen maksutaseessa

Maksutase kuvaa kansantalouden ulkoista tasapainoa sekä reaali- että rahoitustalouden näkökulmasta ja on osa kansantalouden tilinpitäjärjestelmää. Maksutase jaetaan vaihto-, pääoma- ja rahoitustaseeseen. Reaalivirrat kuvataan vaihtotaseessa, johon kuuluu tavaroiden ja palvelujen ulkomaankauppa, tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot. Pääomatase sisältää ainoastaan pääomansiirtoja. Rahoitustase kuvaa nettomääräisinä pääomanliikkeinä miten reaali- tai rahoitustaloudesta syntyneet vaihtotaseeseen alijäämät rahoitetaan ulkomailta tai ylijäämät sijoitetaan ulkomaille. Pääomanliikkeitä ovat suorat sijoitukset, arvopaperisijoitukset, muut sijoitukset, johdannaiset ja keskuspankin valuuttavaranto. Maksutasetilasto sisältää myös ulkomaisen varallisuusaseman eli kansantalouden saamis- ja velkavarannot suhteessa muuhun maailmaan.

Maksutaseen ja ulkomaisen varallisuuden tilastojen laadinnassa noudatetaan Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) maksutasekäsitteen ohjeita ja suosituksia. Euroopassa maksutasetilastointia ohjeistavat Euroopan Keskuspankki (rahoitustase), Eurostat (vaihtotase) ja OECD (suorat sijoitukset)¹.

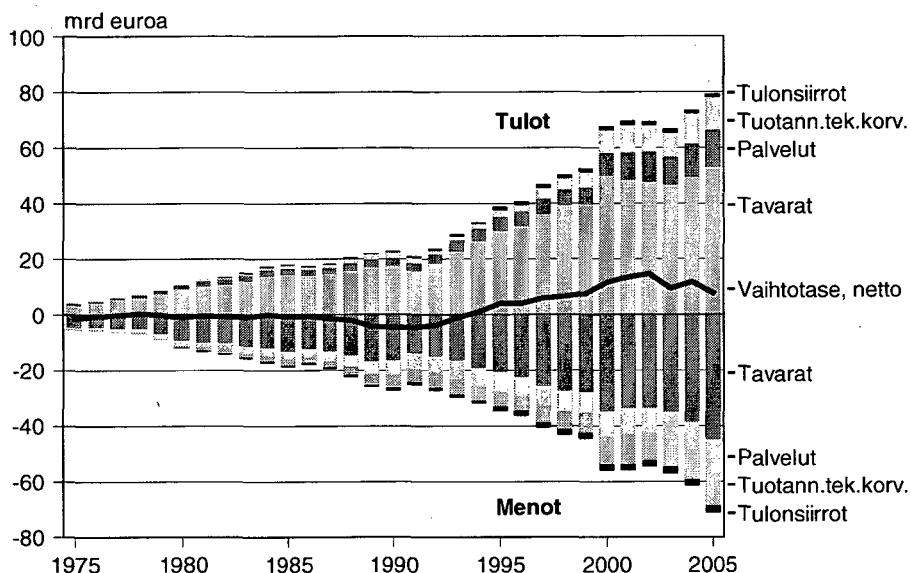
3.2.1 Vahva tavaravienti Suomen vaihtotaseen ylijäämän perustana

Vaihtotase on ollut vuodesta 1994 ylijäämäinen erityisesti tavarakaupan ansiosta. Myös palvelujen viennin kasvu on vahvistanut vaihtotaseen ylijäämää 2000-luvulla². Tuotannontekijäkorvausten alijäämä on vähitellen supistunut, kun ulkomaista nettovelkaa on maksettu pois. Vuonna 2004 tuotannontekijäkorvausten tase oli jo hieman ylijäämäinen, kun maksettujen ja saatujen korkojen ja osinkojen ero kaventui. Vuonna 2005 tuotannontekijäkorvausten taseeseen tuli jälleen alijäämää.

¹ IMF (1993): Balance of Payments Manual, Fifth Edition;
EKP (November 2005) European Union Balance of payments/International Investment Position statistical methods;
Eurostat (June 2006): Balance of Payments Vademecum;
The OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment (1996);
Kaikkien kansainvälisten järjestöjen yhteinen: Manual on Statistics of International Trade in Services (2001).

² Lisätietoja Tilastokeskuksen tiedotteesta: http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/v2006/tiedote_022_2006-03-31.html

Kuvio 16. Vaihtotase 1975–2005

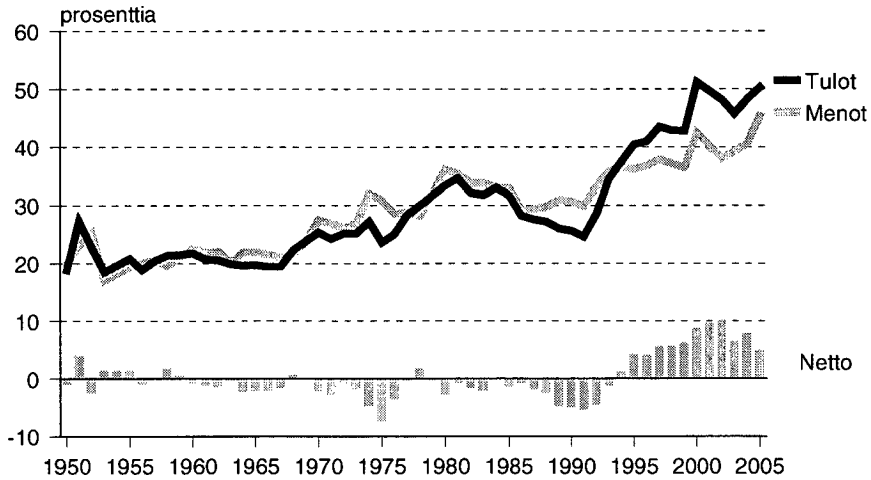

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus ja Tullihallitus

1990-luvun alun laman jälkeen Suomen kansantalouden hyvä kilpailukyky on tukenut viennin kasvua. Suomen talouden kansainvälistyminen ja avautuminen kilpailulle näkyy ulkomaankaupan bruttokansantuoteosuuden voimakkaassa kasvussa 1990- ja 2000-luvuilla. Tavaraviennin osuus bruttokansantuotteesta on noussut laman aikaisesta vajaan paristakymmenestä prosentista reippaasti yli 30 prosenttiin (noin 33 prosenttia vuonna 2005). Vastaavasti myös tuonnin osuus kokonaistuotannosta on kasvanut ja se oli lähes 30 prosenttia vuonna 2005. Viennissä tieto- ja viestintäteknologian (ICT) toimialan ja viime vuosina myös metallituotteiden ja muiden investointitavaroiden osuus on korostunut metsäteollisuuden kustannuksella. Tuontia ovat kasvattaneet voimakas kotimainen kysyntä sekä erityisesti öljyn ja muiden raaka-aineiden hintojen huomattava nousu. Ulkomaankaupan hintojen vaihtosuhte onkin heikentynyt viime vuosina.

Vaihtotaseen osuus bruttokansantuotteesta on kasvanut tasaisesti 1970-luvulta lähtien. Laman aikana menojen osuus pysyi samana, kun taas tulojen osuus kääntyi laskuun jo 1980-luvun lopulla. Taantuman jälkeen tulot ovat kuitenkin kasvaneet menoja nopeammin, mitä edesauttoi myös palvelujen viennin nousu. Viimeisimmän maksutaseen vuositilaston mukaan vaihtotaseen tulot ovat noin 50 prosenttia ja menot noin 45 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tavaroiden viennin osuus vaihtotaseen tuloista on noin kaksi kolmannesta ja tavaratuonnin osuus vaihtotaseen menoista hieman vähemmän.

Kuvio 17. Vaihtotaseen osuus BKT:sta 1950–2005

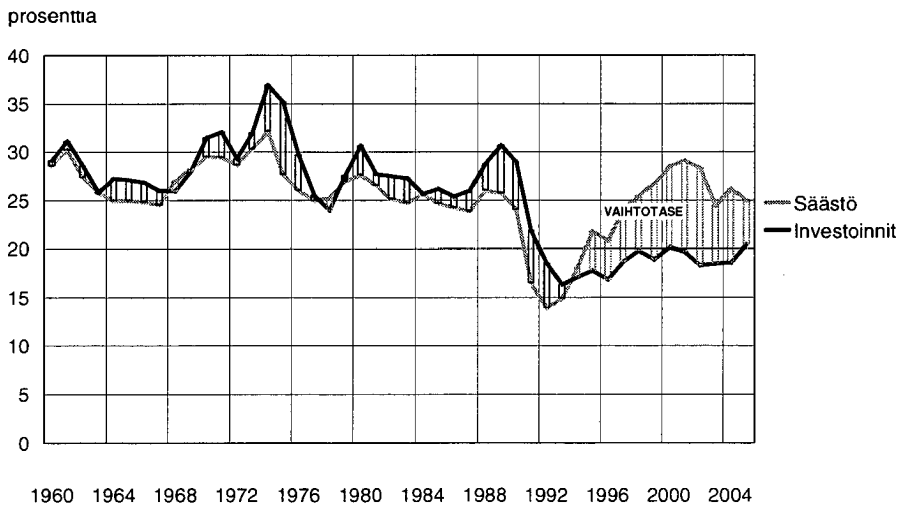

Lähteet: Suomen Pankki ja Tilastokeskus

3.2.2 Vaihtotase nettoluotonannon kuvaajana

Vaihtotase kuvaa myös reaalisten talustoimien vaikutusta kansantalouden säästämisen ja investointien väliseen tasapainoon. Suomessa kansantalouden tilinpidon nettoluotonanto ulkomaille on käytännössä vaihtotaseen ylijäämä, koska pääomataseeseen kuuluvat talustoimet ovat vähäisiä. Kansantalouden investointiaste oli säästämisastetta suurempi 1990-luvun puoliväliin saakka. Tämän jälkeen säästämisaste on ollut vuositasolla noin 5 prosenttia investointiastetta korkeampi. Säästämisen ja investointien positiivinen erotus näkyy vaihtotaseen ylijäämänä.

Kuvio 18. Kansantalouden säästöjen ja investointien osuus BKT:sta, brutto 1960–2005

3.3 Tavaroiden ulkomaankauppa

3.3.1 Tavaroiden ulkomaankaupan kehitys

Suomen tavaroiden vienti kohosi vuonna 2005 vajaaseen 52,5 miljardiin euroon eli seitsemän prosenttia edellisvuotista suuremmaksi. Vientiä kasvattivat erityisesti henkilöautot ja matkapuhelimet, mutta myös öljytuotteiden, moottoreiden ja teollisuuden koneiden vienti lisääntyi selvästi. Metsäteollisuuden vienti oli kevätkesän työtaistelun vuoksi kymmenyksen laskussa.

Tavaroiden tuonnin arvo, 47 miljardia euroa, oli 15 prosenttia suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Kaikki tärkeät tavararyhmät olivat kasvussa. Energiatuotteiden tuonnin arvo kasvoi 29 prosenttia ja sähköteknisten tuotteiden tuonti lähes neljänneksen.

Kauppataaseen ylijäämä jäi vuonna 2005 hieman yli 5,4 miljardiin euroon, kun ylijäämää vuotta aiemmin kertyi lähes 8,2 miljardia euroa. Kauppataaseen ylijäämä on ollut tätä alemmalla tasolla viimeksi vuonna 1993. Suurimmillaan ylijäämä oli yli 12,6 miljardia euroa vuonna 2000.

Ulkokaupan vahvan kasvun vuoksi EU:n osuus Suomen koko ulkomaankaupasta jäi vuonna 2005 miltei prosenttiyksikön edellisvuotista pienemmäksi. EU:n osuus koko kauppavaihdosta supistui 58,5 prosentista 57,7 prosenttiin. Vienti EU-maihin kasvoi viisi prosenttia ja tuonti EU-maista 14 prosenttia. Ulkokauppa päättyi kymmenen prosentin kasvuun viennissä ja 18 prosentin kasvuun tuonnissa. Venäjän osuus Suomen kokonaisviennistä kohosi vuoden takaisesta yhdeksästä prosentista 11 prosenttiin, ja Venäjä nousi Suomen tärkeimmäksi vientimaaksi.

Taulukko 6. Ulkomaankauppa vuonna 2004 ja 2005, miljoonaa euroa

	2004	2005	Muutos %
Tuonti	40 729	47 027	+ 15
Vienti	48 917	52 453	+ 7
Tase	+ 8 187	+ 5 426	

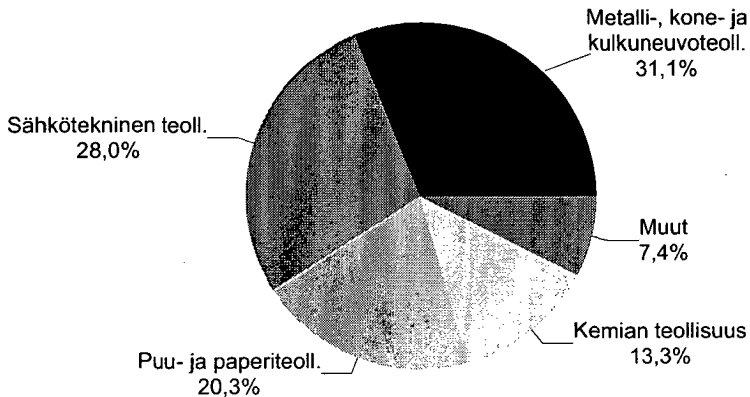
vuotta aikaisemmin oli 137 euroa. Muista sähköteknisistä tuotteista mm. atk-laitteiden, muuntajien ja sähkökytkentälaitteiden vienti oli kasvussa.

Metalli-, kone- ja kulkuneuvoteollisuuden vienti kasvoi vuoden 2005 aikana 11 prosenttia ja nousi 16,3 miljardiin euroon. Kasvu on johtunut lähinnä henkilöautojen sekä moottoreiden ja teollisuuden koneiden viennin lisääntymisestä. Sen sijaan metallien perusteollisuuden vienti, joka vielä vuotta aikaisemmin oli yli kolmanneksen kasvussa, on tasaantunut kuuden prosentin kasvuun. Perusmetallien viennin arvo oli 5,6 miljardia euroa.

Henkilöautoja vietiin vuonna 2005 hieman yli 59 000 kappaletta eli 59 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Vienti jakaantui hyvin tarkasti kolmeen osaan: Saksalla, Venäjällä ja Baltialla oli kullakin 19 000 auton osuus viennistä. Autoviennin arvo kasvoi kahdella kolmanneksella ja kohosi vajaaseen 1,2 miljardiin euroon.

Metsäteollisuuden vienti jäi vuonna 2005 kevätkesän työtaistelun vuoksi kymmenyksen edellisvuotista pienemmäksi. Ryhmän viennin arvo oli 10,6 miljardia euroa. Sekä paperin että sellun vienti supistui 12 prosenttia. Mekaanisen metsäteollisuuden viennin lasku jäi neljään prosenttiin. Puutavaran vienti väheni seitsemän prosenttia, mutta vanerin ym. levytuotteiden vienti lisääntyi kaksi prosenttia. Kemian teollisuuden vienti, vajaat seitsemän miljardia euroa, oli 11 prosentin kasvussa mm. öljytuotteiden viennin ansiosta.

Kuvio 21. Vienti tuoteluokittain 2005

Investointitavaroiden tuonti kasvoi neljänneksen

Raaka-aine- ja tuotantohyödyketuonti oli vuonna 2005 yhdeksän prosentin kasvussa. Tuonnin arvo nousi hieman yli 17 miljardiin euroon. Metallien perusteollisuuden tuonti pysytteli jokseenkin tarkasti edellisvuotisissa lukemissa eli runsaassa kolmessa miljardissa eurossa. Kemian perusteollisuuden tuotteiden tuonti kasvoi lähes viidenneksen ja elektroniikan komponenttien tuonti kymmenen prosenttia.

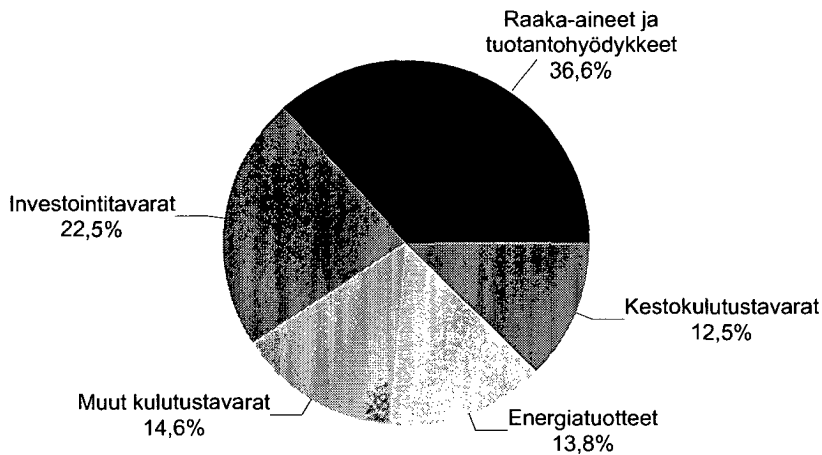
Investointitavaroiden tuonti kasvoi lähes neljänneksen ja nousi 10,6 miljardiin euroon. Ryhmän kasvu johtui osaksi lentokonetoimituksista, mutta myös puhelin- ja radiolaitteiden, moottoreiden ja atk-laitteiden tuonti lisääntyi selvästi. Puhelin- ja radiolaitteiden

tuonnissa lisäystä oli 58 prosenttia. Matkapuhelintuonnin arvo kasvoi kaksi- ja puolikertaiseksi. Puhelimia tuotiin lähes 19,3 miljoonaa kappaletta; tuotujen puhelimien kappalehinta oli 68 euroa.

Energiatuotteiden tuonti (6,5 miljardia euroa) oli 29 prosentin kasvussa. Raakaöljyn hinta kohosi 42 prosenttia edellisvuotista korkeammaksi. Öljytuotteiden tuonnin arvo kasvoi 70 prosenttia, kun taas kivihiilen tuonnin arvo jäi 18 prosenttia vuoden 2004 tuontia pienemmäksi.

Kestokulutustavaroiden tuonti lisääntyi 18 prosenttia. Tuonnin arvo oli vajaat kuusi miljardia euroa. Televisio- ja radiovastaanottimien tuonti kasvoi yli neljänneksen ja henkilöautojen tuonti 17 prosenttia. Lyhytkestoisten kulutustavaroiden tuonti kasvoi vuonna 2005 kuusi prosenttia. Sekä elintarviketuonti että vaatetuonti kasvoivat seitsemän prosenttia.

Kuvio 22. Tuonti tavaroiden käyttötarkoituksen mukaan 2005

EU:n osuus viennistä laskussa

Suomen vienti EU-maihin kohosi lähes 30 miljardiin euroon ja tuonti EU:sta 27,6 miljardiin euroon. Ulkokaupan vienti nousi puolestaan 22,7 miljardiin euroon ja tuonti EU:n ulkopuolelta 19,4 miljardiin euroon.

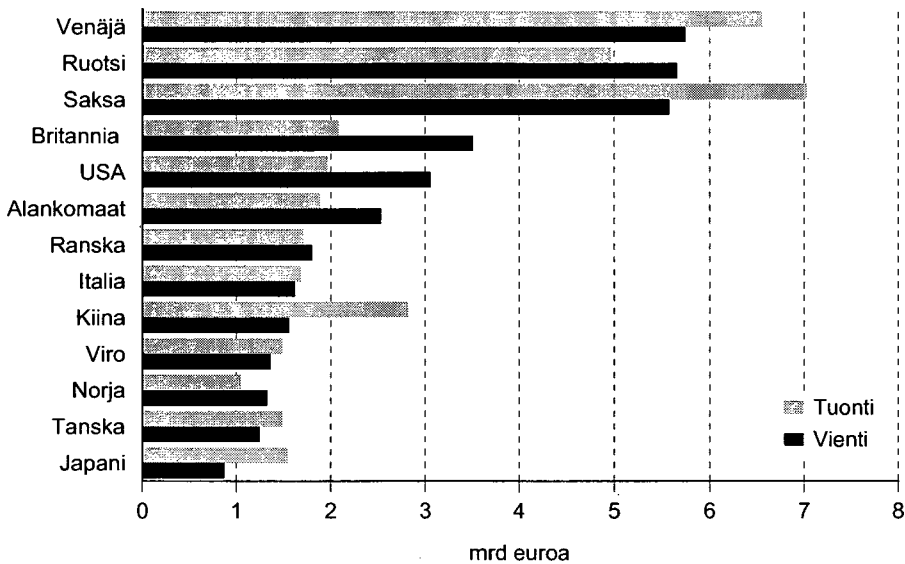
EU:n osuus Suomen ulkomaankaupasta jäi vuoden 2005 aikana 57,7 prosenttiin, kun osuus vuotta aiemmin oli 58,5 prosenttia. Viennissä EU:n osuus laski 57,9 prosentista 56,8 prosenttiin ja tuonnissa 59,2 prosentista 58,7 prosenttiin. Syynä osuuden supistumiseen oli ulkokaupan nopea kasvu. EU-vienti kasvoi vuonna 2005 viisi prosenttia ja ulkokaupan vienti kymmenen prosenttia. EU-tuonti kasvoi 14 prosenttia, kun taas ulkokaupan tuonti kasvoi 18 prosenttia.

Vienti lähes kaikkiin tärkeimpiin EU-maihin oli kasvussa. Vienti Ruotsiin lisääntyi viisi prosenttia ja vienti Saksaan seitsemän prosenttia. Tätäkin voimakkaammassa kasvussa oli vienti Tanskaan ja Italiaan. Vienti Viroon, Espanjaan ja Belgiaan oli hienoisessa laskussa.

Ranskaa lukuun ottamatta tuonti kaikista tärkeistä EU-maista lisääntyi selvästi. Tuonti Virosta lähes puolitoistakertaistui. Tuonti Saksasta lisääntyi 18 prosenttia, tuonti Isosta-Britanniasta 14 prosenttia ja tuonti Ruotsista 12 prosenttia. Muusta EU-tuonnista pöykety tuonti Ranskasta jäi 10 prosenttia miinukselle.

Ulkokauppa on kasvanut ennen kaikkea Venäjän ansiosta. Vienti Venäjälle kasvoi kolmanneksen edellisvuotista suuremmaksi, ja Venäjä nousi Suomen tärkeimmäksi vientimaaksi 11 prosentin osuudella Suomen koko viennistä. Tuonti Venäjältä kasvoi lähes neljänneksen. Venäjän lisäksi EU:n ulkopuolisista maista kasvussa olivat viennissä Arabiemiirikunnat, Saudi-Arabia ja Turkki, tuonnissa mm. Kiina ja Etelä-Korea. Selvää laskua oli viennissä Kiinaan, Norjaan ja Japaniin. Tuonnissa tärkein miinukselle jäänyt maa EU:n ulkopuolella oli Australia.

Kuvio 23. Tärkeimmät kauppakumppanit kokonaiskauppavaihdon mukaan 2005

3.3.2 Ulkomaankauppaa harjoittaneet yritykset kokoluokittain

Vuonna 2005 Tullihallituksen ulkomaankaupan tilastoaineiston mukaan vientiä harjoittaneita yrityksiä oli yhteensä 13 868. Näistä selvästi suurin osa, 87 prosenttia, oli pk-yrityksiä¹. Kaikista yrityksistä hieman yli puolet kuului mikroyrityksiin. Suuriin yrityksiin kuului alle kymmenesosa kaikista vientiä harjoittaneista yrityksistä. Kaikkiaan vientiä harjoittavien yritysten lukumäärä on viime vuosina säilynyt ennallaan.

¹ **Mikroyrityksissä** on alle 10 palkansaajaa ja liikevaihto tai taseen loppusumma alle kaksi miljoonaa euroa vuodessa.

Pienissä yrityksissä on alle 50 työntekijää ja liikevaihto tai taseen loppusumma alle 10 miljoonaa euroa.

Keskisuurissa yrityksissä on alle 250 työntekijää ja liikevaihto alle 50 miljoonaa tai taseen loppusumma alle 43 miljoonaa euroa vuodessa. **Pk-yrityksiin** kuuluvat kaikki edellä mainitut.

Suuriksi yrityksiksi katsotaan yritykset, joissa on yli 250 työntekijää tai liikevaihto on yli 50 miljoonaa euroa ja taseen loppusumma yli 43 miljoonaa euroa vuodessa.

Taulukko 7. Ulkomaankauppaa harjoittaneiden yritysten lukumäärät

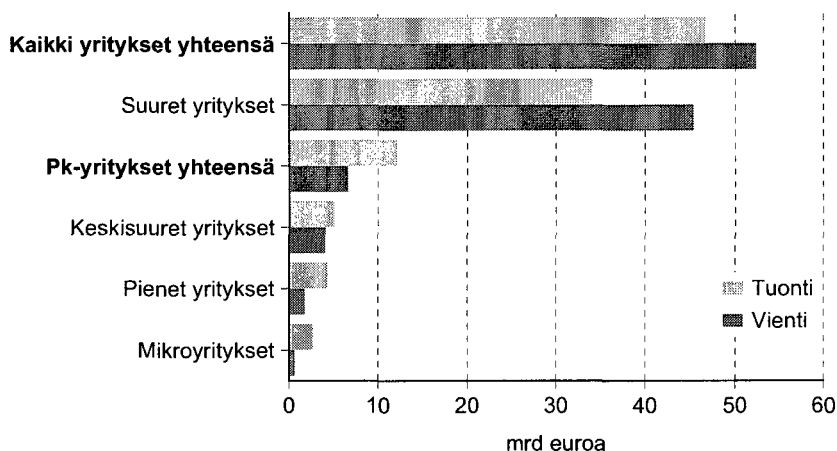
	Vienti		Tuonti	
	2005	Osuus %	2005	Osuus %
Suuret yritykset	1 223	9	1 838	5
Pk-yritykset yhteensä	12 154	87	32 988	89
Keskisuuri yritys	1 210	9	1 830	5
Pieni yritys	2 924	21	5 279	14
Mikroyritys	8 020	57	25 879	70
Määrittelemätön	491	4	2 347	6
Yhteensä	13 868	100	37 173	100

Suurten yritysten osuus Suomen kokonaisviennistä vuonna 2005 oli noin 87 prosenttia. Viennin arvo suurilla yrityksillä oli yhteensä 45,4 miljardia euroa. Pk-yritysten osuus kokonaisviennin arvosta oli 13 prosenttiyksikköä eli arvoltaan noin 6,6 miljardia euroa.

Suomen kokonaistuonnista suurten yritysten osuus oli 73 prosenttia. Kokonaistuonnin arvo suurilla yrityksillä oli 34,1 miljardia euroa. Pk-yritysten osuus kokonaistuonnista jäi 26 prosenttiin eli noin 12,2 miljardiin euroon.

Vuonna 2005 suurten yritysten vienti kasvoi seitsemän prosenttia. Tuonnissa kasvua oli 18 prosenttia. Pk-yrityksillä vienti ja tuonti kasvoivat molemmat seitsemän prosenttia edellisvuodesta. Pk-yrityksistä nopeimmin tuontiaan kasvattivat mikroyritykset. Niiden tuonti kasvoi kymmenellä prosentilla 4,4 miljardiin euroon.

Kuvio 24. Ulkomaankauppa yritysten kokoluokittain 2005

Pk-yritysten tuonti kolmansiasta maista kasvoi 13 prosenttia

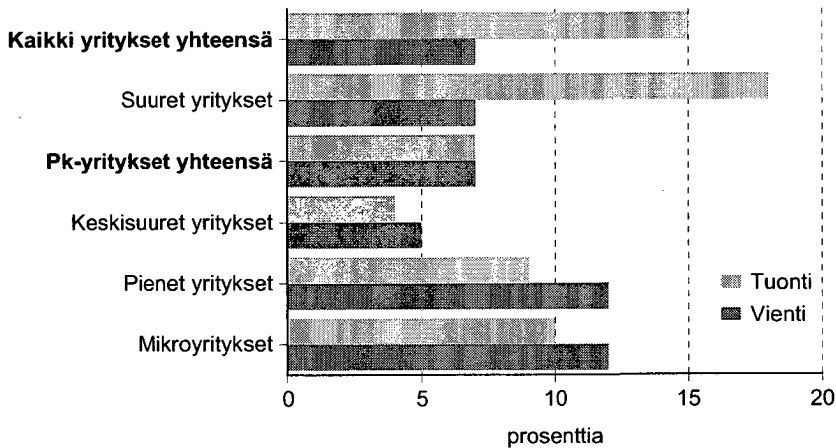
Suurten yritysten tuonnista 55 prosenttia, 18,8 miljardia euroa, tuotiin EU-alueelta. Kasvua oli tuonnissa 18 prosenttia. EU:n ulkopuolelta suuret yritykset toivat tavaroita vastaavasti 15,4 miljardin euron edestä kasvun ollessa 19 prosenttia. Euro-alueelta suurten yritysten tuonti oli noin 10 miljardia euroa.

Pk-yritysten tuonti EU-alueelta oli yli kaksi kertaa suurempaa kuin EU:n ulkopuolinen tuonti. EU-alueelta pk-yritykset toivat tavaroita yhteensä noin 8,5 miljardin euron arvosta EU:n ulkopuolisen tuonnin arvon jäädessä 3,7 miljardiin euroon. Pk-yrityksillä EU:n ulkopuolinen tuonti kasvoi kuitenkin selvästi nopeammin kuin tuonti EU:n sisältä. EU:n ulkopuolisen tuonnin kasvuun vaikutti etenkin pienten yritysten tuonnin kasvu, joka kasvoi 16 prosenttia edellisvuodesta. Yhteensä pk-yritysten tuonnin kasvu EU:n ulkopuolelta oli 13 prosenttia. EU-sisäkaupassa kasvua kertyi viisi prosenttia.

Pienten ja mikroyritysten vienti kasvoi 12 prosenttia

Viennissä parasta kasvuvauhtia vuonna 2005 nähtiin pieniltä ja mikroyrityksiltä, joiden vienti kasvoi molemmissa kokoluokissa 12 prosenttia. Tästä huolimatta koko pk-yritysten viennin osuus kokonaisviennistä jäi hieman vajaaseen 13 prosenttiin. Suuret yritykset vastasivat 87 prosentista Suomen kokonaisviennistä, mikä kuvaa viennin keskittymistä entistä enemmän suurten yritysten varaan. Suurten yritysten vienti samoin kuin pk-yritystenkin kokonaisvientit kasvoi vuodesta 2004 noin seitsemällä prosentilla.

Kuvio 25. Viennin ja tuonnin arvon muutos yritysten kokoluokittain 2004–2005

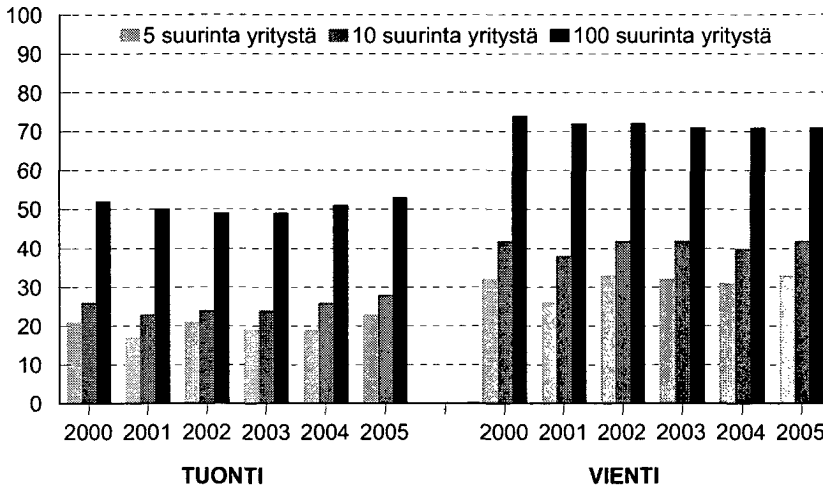
Suurten yritysten viennistä EU-alueelle suuntautui 25,8 miljardia euroa ja vastaavasti EU:n ulkopuolisiin maihin 19,6 miljardia euroa. Näistä nopeammin kasvoi EU:n ulkopuolinen vienti, joka kasvoi yhdeksällä prosentilla. EU:n sisälle vienti kasvoi noin viisi prosenttia. Euro-alueelle vuonna 2005 tavaroita vietiin 13,8 miljardin euron arvosta.

Pk-yrityksillä, joilla kokonaisviennin kasvu oli nopeinta, viennistä suuntautui EU-alueelle 3,9 miljardia ja EU:n ulkopuolisiin maihin 2,7 miljardia euroa. EU:n ulkopuolinen vienti kasvoi 11 prosentin vauhtia ja EU:n sisälle viidellä prosentilla. Pk-yrityksistä kuitenkin erityisesti mikroyritysten vienti kasvoi EU-alueelle yltäen 20 prosentin kasvuvauhtiin.

Ulkomaankaupan keskittyneisyys ennallaan

Viiden suurimman yrityksen osuus Suomen kokonaisviennistä oli 33 prosenttia vuonna 2005, jossa kasvua oli kaksi prosenttiyksikköä. Tuonnissa keskittyminen ei ollut aivan yhtä voimakasta ja viiden suurimman yrityksen osuus koko tuonnin arvosta oli 23 prosenttia. Viiden suurimman yrityksen osuus tuonnista kasvoi neljä prosenttiyksikköä.

Kuvio 26. Ulkomaankaupan keskittyminen yrityksittäin 2000–2005

3.3.3 Ulkomaankauppaa harjoittaneet yritykset omistajatyypeittäin

Vuonna 2005 Tullihallituksen ulkomaankaupan tilastoaineiston mukaan vientiä harjoittaneita yrityksiä oli yhteensä 13 868. Näistä yrityksistä noin 90 prosenttia, yhteensä 12 545, oli yksityisiä kotimaisia yrityksiä. Ulkomaalaisomistuksessa olevia yrityksiä oli 1 118 ja valtiosektorin yrityksiä 113.

Suurin osa yksityisistä kotimaisista yrityksistä viennissä toimi tukku- ja vähittäiskaupan alalla tai teollisuudessa. Ulkomaalaisomisteisissa yrityksissä tärkein toimiala oli tukku- ja vähittäiskauppa. Valtiosektorin yrityksissä kasvoi erityisesti kemian teollisuuden tuotteiden vienti.

Tuontia harjoittaneita yrityksiä vuonna 2005 toimi Suomessa yhteensä 37 173. Merkittävin osa niistä oli yksityisiä kotimaisia yrityksiä, joita oli yhteensä 34 551. Ulkomaalaisomisteisia yrityksiä oli tuonnissa 1 893 ja valtiosektorin yrityksiä 208. Myös tuonnissa tärkein toimiala yksityisillä kotimaisilla yrityksillä ja ulkomaalaisomisteisissa yrityksissä oli tukku- ja vähittäiskauppa.

Yksityisten kotimaisten tuontiyritysten osuus kaikista tuontiyrityksistä vuonna 2005 oli 93 prosenttia, kun ulkomaalaisomistuksessa olevien tuontiyritysten osuus jäi viiteen prosenttiin.

Valtiosektorin vienti ja tuonti kasvussa

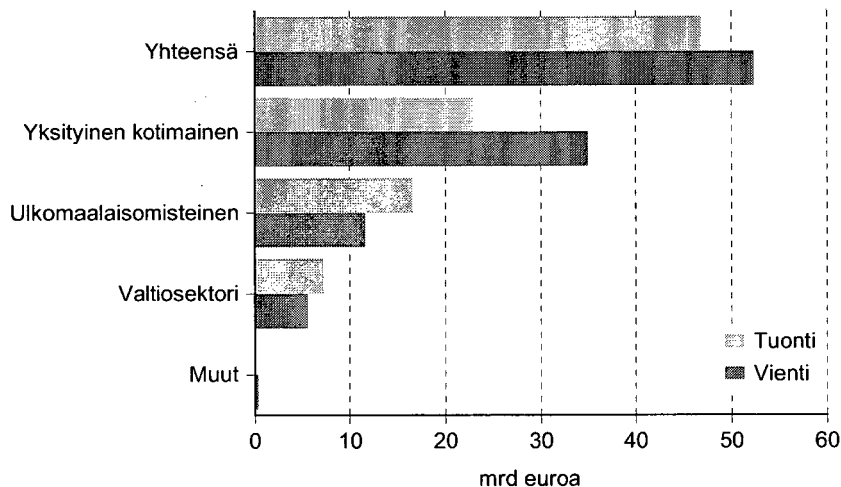
Yksityisten kotimaisten yritysten vienti vuonna 2005 oli 35 miljardia euroa. Kasvua kertyi viennissä yhdeksän prosenttia vuoteen 2004 verrattuna. Osuus kokonaisviennistä nousi lähes 70 prosenttiin. Ulkomaalaisomistuksessa olevien yritysten vienti oli 11,6 miljardia euroa ja se säilyi siten vuoden 2004 tasolla. Ulkomaalaisomistuksessa olevat yritykset vastasivat 22 prosentin osuudesta kokonaisviennistä; laskua edellisvuoteen verrattuna oli kaksi prosenttiyksikköä. Valtiosektorin vienti nousi noin 5,5 miljardiin euroon, mikä vastasi 11 prosentin kasvua.

Yksityisten kotimaisten yritysten tuonti vuonna 2005 kasvoi 16 prosenttia nousten 22,9 miljardiin euroon. Kokonaistuonnista sen osuus oli hieman alle puolet. Ulkomaalaisomistuksessa olevien yritysten osuus kokonaistuonnista oli noin kolmannes, mikä vastasi 16,5 miljardin euron tuontia. Valtiosektorin yritysten ulkomaankaupan arvo kasvoi myös tuonnissa nopeinta vauhtia, noin 19 prosenttia vuodessa. Valtiosektorin tuonnin voimakkaaseen kasvuun vaikutti erityisesti energiatuotteiden kallistuminen. Kokonaisarvoltaan se oli reilut seitsemän miljardia euroa.

Valtiosektorin yritysten vienti vuonna 2005 kasvoi 19 prosenttia ja myös tuonnissa kasvuvauhti oli suurinta valtiosektorilla nousten 11 prosenttia. Ulkomaalaisomisteisten yritysten viennin kasvu jäi yhteen prosenttiin mutta tuonti kasvoi 14 prosenttia. Yksityisillä kotimaisilla yrityksillä tuonti kasvoi 16 prosenttia ja vienti yhdeksän. Yksityisten kotimaisten yritysten viennistä suurin osa, noin 19,5 miljardia euroa, suuntautui EU:n sisälle. EU:n ulkopuolisiin maihin vienti oli arvoltaan noin 15,5 miljardia euroa. Vienti Euro-alueelle oli kymmenen miljardia euroa. Valtiosektorin yritysten viennistä noin neljä miljardia euroa eli 72 prosenttia suuntautui EU-alueelle. Ulkomaalaisomisteisten yritysten vienti EU:n alueelle oli noin kuusi miljardia ja sen ulkopuolelle noin viisi miljardia euroa.

Yksityisten kotimaisten yritysten ja ulkomaalaisomisteisten yritysten tuonti EU-alueelta oli selvästi suurempaa kuin EU:n ulkopuolelta. Yksityiset kotimaiset yritykset toivat tavaroita EU:sta 14 miljardilla ja sen ulkopuolelta yhdeksällä miljardilla eurolla. Ulkomaalaisomisteisillä yrityksillä vastaavat luvut olivat 11 miljardia ja 5,5 miljardia. Valtiosektorin yritysten noin seitsemän miljardin tavaratuonnista EU:n ulkopuolisista maista oli viisi miljardia euroa.

Kuvio 27. Ulkomaankauppa yritysten omistajatyypeittäin 2005

3.4 Palvelujen ulkomaankauppa

3.4.1 Kuljetuspalvelujen ulkomaankauppa

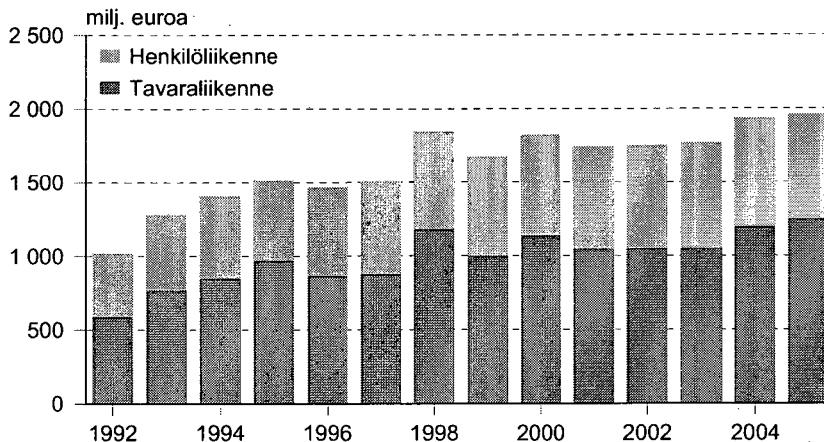
Kuljetus on Suomessa yksi suurimpia palvelujen ulkomaankaupan eriä. Viime vuosina kuljetuspalvelujen osuus Suomen palvelujen viennistä on ollut noin 15–23 prosenttia ja tuonnista noin 25–30 prosenttia.

Rahtikuljetusten merkitys kuljetuspalveluissa huomattava

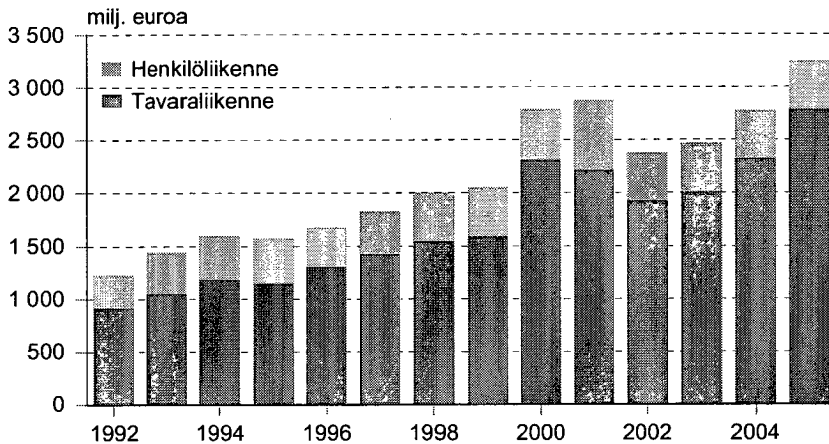
Koska Suomi käy runsasta tavara kauppaa muiden maiden kanssa, on rahtikuljetusten merkitys kuljetuspalveluissa suuri. Kuitenkin myös matkustajien kuljetuksesta koituu Suomen kansantaloudelle huomattavia vientituloja ja tuontimenoja. Vuonna 2005 kuljetuksesta saatiin vientituloja lähes kaksi miljardia euroa, mikä oli hieman enemmän kuin edellisvuonna. Tavaraliikenteen osuus oli 64 prosenttia ja henkilöliikenteen 36 prosenttia. Tavara- ja henkilöliikenteen suhteellisissa osuuksissa ei tapahtunut juurikaan muutosta edellisvuodesta.

Kuljetusmenot olivat huomattavasti tuloja suuremmat, 3,2 miljardia euroa. Menot kasvoivat edellisvuodesta noin kaksikymmentä prosenttia, mikä lisäsi kuljetuspalvelujen alijäämää merkittävästi. Tavarakuljetusten osuus kuljetusmenoista oli huomattavan suuri, 86 prosenttia.

Kuvio 28. Kuljetuspalvelujen vientitulot 1992–2005

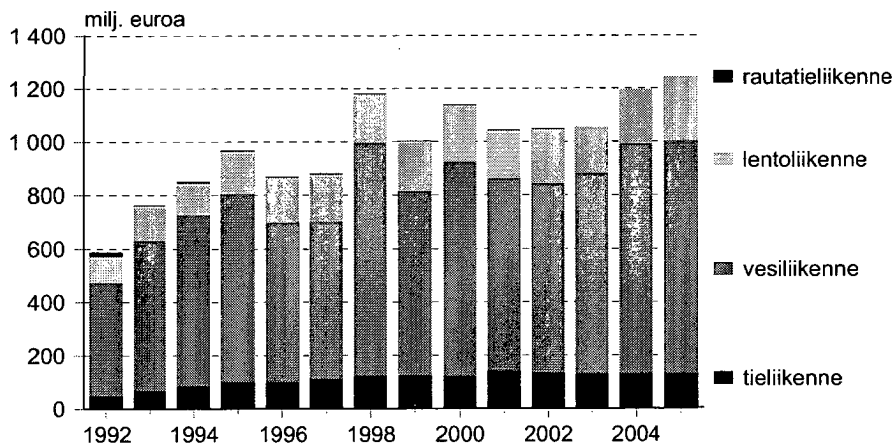
Kuvio 29. Kuljetuspalvelujen tuontimenot 1992–2005

Tavarakuljetusten vientitulot 1,2 miljardia euroa

Tavaraliikenteestä saatiin vuonna 2005 vientituloja yhteensä noin 1,2 miljardia euroa, mikä on noin neljä prosenttia edellisvuotta enemmän. Suurin osa tavaraliikenteen tuloista, noin 70 prosenttia, tuli vesiliikenteestä. Lentoliikenteen osuus tavaraliikenteen vientituloista oli noin 20 prosenttia ja tieliikenteen kymmenen prosenttia. Rautatieliikenteen osuus liikennetuloista oli aiempien vuosien tapaan häviävän pieni.

Kuvio 30. Tavaraliikenteen vientitulot liikennetyypeittäin 1992–2005

Monimutkaiset omistussuhteet ja sopimuskäytännöt tavarakuljetusten mittaamisen haaste

Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä vuodelta 1995¹ määritellään palvelujen ulkomaankauppa siten, että palvelujen vienti koostuu kaikista palveluista, joita kotimaiset talousyksiköt tarjoavat ulkomaisille talousyksiköille. Palvelujen tuonti puolestaan koostuu kaikista palveluista, joita ulkomaiset talousyksiköt tarjoavat kotimaisille talousyksiköille. Kuljetusyhtiöiden kohdalla, varsinkin laivanvarustamojen osalta, määritteet kotimainen ja ulkomainen eivät ole täysin selkeitä ja suoraviivaisia. Kotimaisen emoyrityksen ja ulkomaisten tytäryritysten välillä on usein monimutkaisia ristikkäisiä omistus- ja vuokrasuhteita, laivojen kotimaata saatetaan vaihtaa ns. ulosliputuksen kautta kesken vuotta eikä ulkopuolisen ole helppoa tietää, mille yritykselle mikin tulotai menoerä on kirjattu kyseisen yrityksen kirjanpidossa.

Toinen ongelma kuljetuspalvelujen mittaamisessa on, että usein ei tiedetä kuljetuksen suorittajan tai maksajan kansallisuutta. Kansainvälisen tavarakaupan piirissä on hyvin monenlaisia sopimuskäytäntöjä, joissa usein tavaran hinta ja sen kuljettaminen muodostavat ostajalle yhden kokonaisuuden. Tavaran toimittaja tyypillisesti hankkii kuljetuspalvelut tällaisissa sopimuksissa alihankintana yhdeltä tai useammalta kuljetusyritykseltä. Ostajan on tällöin vaikea tietää tavaran hankintaan liittyvän kuljetuspalvelun suuruutta. Rahdin ja usein siihen yhdistettyjä muita kustannuksia voi maksaa joko tavaran myyjä tai ostaja tai molemmat yhdessä.

Edellä luetellut kuljetustulojen ja -menojen mittaamisen ongelmat ovat kansainvälisiä ja koskevat samalla tavoin kaikkia maita. Niihin on myös kehitetty yhtenäisiä ratkaisuja ja työ on edelleen käynnissä useiden kansainvälisten järjestöjen ja instituutioiden, mm. Euroopan Unionin, piirissä. Eräs yleinen menettely ulkomaankauppaan liittyvien tavarakuljetusten tulojen ja menojen mittaamiseksi on tehdä oletus, että tuoja maksaa aina tuontiin liittyvät kuljetuskustannukset. Tämän menetelmän muunnos on käytössä Suomessakin. Tuontiin liittyvien kuljetuskustannusten osuus Suomen tullirajalla arvoitetun tavaratuonnin arvosta, ns. CIF-arvosta, selvitetään muutaman vuoden välein tehtävillä poikkileikkaustutkimuksilla. CIF-arvolla tarkoitetaan tuontitavaran arvoa tuontimaan tullirajalla siten, että tavaran arvoon sisältyvät kuljetuskustannukset ja vakuutusmaksut kyseiselle tullirajalle. Väli vuosina kuljetuskustannusten osuus interpoloidaan. Kyseisen osuuden avulla lasketaan kunkin vuoden tavarantuontiin liittyvät kuljetuskustannukset, jotka jaetaan viime kädessä eri kuljetusmuotojen kesken kansantalouden tarjonta- ja kysyntätauluksen laatimisen yhteydessä.

Muusta kuin ulkomaankauppaan liittyvästä tavaran kuljetuksesta koituvista menoista ulkomaisille kuljetusyhtiöille ei ole Suomen osalta olemassa tietoja. Toisaalta on hyvin todennäköistä, että tällöin maksajana on suomalaisen yrityksen ulkomainen tytäryhtiö, joka kansantalouden tilinpidon määritelmien mukaan onkin ulkomainen talousyksikkö. Suomalaisten kuljetusyhtiöiden ulkomaisilta talousyksiköiltä saamat kuljetustulot tavaran kuljetuksesta perustuvat suoraan kyseisille yrityksille tehtyihin kyselyihin.

Suomalaisten varustamojen meriliikenteen rahtitulot ulkomaisilta talousyksiköiltä sekä Suomen ja ulkomaiden välisestä liikenteestä että ulkomaiden välisestä liikenteestä perustuvat Tilastokeskuksessa laadittavaan Ulkomaan meriliikenteen tulot ja menot -

¹ EKT1995 käsikirja, pykälät 3.140 ja 3.141

tilastoon. Samasta tilastosta saadaan myös tiedot ulkomailta Suomeen aikarahdattujen alusten ja Suomesta ulkomaille aikarahdattujen alusten vuokrista.²

Lentoliikenteen osalta ulkomaisilta talousyksiköiltä saadut rahtitulot perustuvat lentoyhtiöiden Tilastokeskukselle antamiin tietoihin. Rautatieliikenteen organisoinnista Suomen ja Venäjän välillä johtuen varsinaiset kuljetustulot ja -menot jäävät vähäisiksi. Tämä perustuu siihen, että kummankin em. maan rautatieyhtiöt toimivat vain oman valtakuntansa alueella.

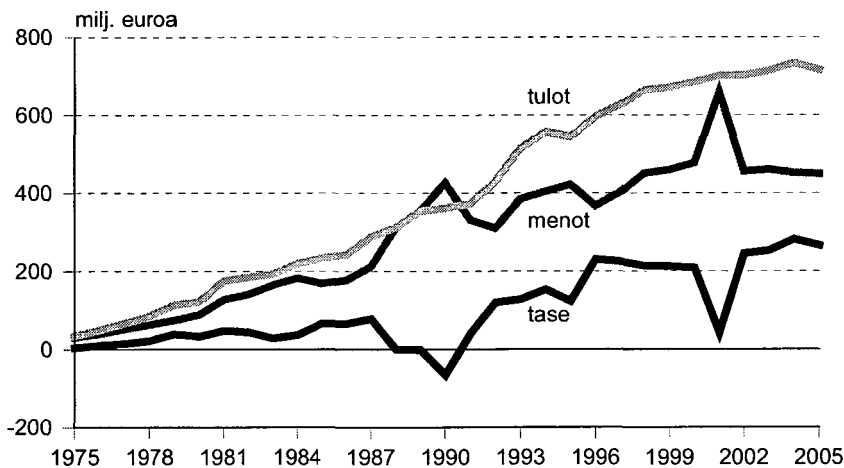
Maantiekuljetuksen rahtitulot perustuvat Suomessa Suomen kuorma-autoliiton asiantuntija-arvioon. Muitakin tiedonhankintamenetelmiä on ollut käytössä ja niiden sopivuutta suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin harkittaneen tulevaisuudessa. Lopullisesti eri kuljetusmuotojen tulot ulkomaisilta talousyksiköiltä määräytyvät samoin kuin menotkin kansantalouden tilinpidon kysyntä- ja tarjontataulujen yhteensovittamisessa.

Henkilökuljetusten nettotulot vajaat 300 miljoonaa euroa

Vuoden 2005 ennakkotietojen mukaan kasainvälisistä matkustajakuljetuksista saadut tulot vähenivät edellisestä vuodesta noin kaksi prosenttia 716 miljoonaan euroon. Myös menot alenivat marginaalisesti (0,4 prosenttia) 450 miljoonaan euroon.

Henkilöliikennetase on ollut Suomelle positiivinen 1970-luvun loppupuolelta lähtien lukuun ottamatta suomalaisten lomamatkailun huippuvuosia 1990-luvun taitteessa, jolloin menot nousivat 66 miljoonaa euroa tuloja suuremmiksi. Tämän jälkeen kuljetusmenot painuivat tuloja pienemmiksi nostaten nettotulot 200 miljoonaan euroon vuosina 1996–2000. Menojen huomattava kasvu vuonna 2001 supisti ylijäämän viidesosaan edellisestä vuodesta. Menot palautuivat jo seuraavana vuonna entiselle tasolle ja tulojen tasainen kasvu nosti matkustajakuljetusten nettotulot lähes 300 miljoonaan euroon vuonna 2004.

Kuvio 31. Suomen henkilöliikennetase 1975–2005

² Alusvuokria ei kansantalouden tilinpidossa lueta kuljetustuloihin, vaan vuokratuloihin, jotka ovat osa omaisuustuloja.

Vuonna 2005 lentoliikenteen osuus henkilöliikenteen tuloista oli 65 prosenttia ja menoista 63 prosenttia. Kiristynyt kilpailu kansainvälisessä lento- ja laivaliikenteessä on vaikuttanut negatiivisesti tulokehitykseen matkustajamäärien kasvusta huolimatta. Suomen ja ulkomaiden välisessä lentoliikenteessä matkustajien määrä lisääntyi vuonna 2005 edellisestä vuodesta lähes 7 prosenttia ja laivaliikenteessä noin kaksi prosenttia.

Henkilökuljetusten viennin ja tuonnin mittaaminen Suomessa

Matkustajakuljetusten vienti muodostuu määritelmän mukaan suomalaisten kuljetusyhtiöiden suorittamasta ulkomaisten henkilöiden, ja heidän matkatavaroidensa kuljetuksesta saamista korvauksista. Matkustajakuljetusten tuonti käsittää vastaavasti ulkomaisten kuljetusyhtiöiden tulot suomalaisten matkustajien ja heidän matkatavaroidensa kuljetuksesta. Yleensä yritysten kirjanpidossa ei kuitenkaan eritellä asiakkaita kansallisuuden mukaan. Tästä seuraa, että matkustustulojen ja -menojen laskemisessa kansantalouden ulkomaantilillä joudutaan käyttämään epäsuoria tietolähteitä tai niiden puuttessa turvautumaan oletuksiin.

Vesiliikenteen matkustajatulot perustuvat edellä tavaraliikenteen yhteydessä mainittuun Ulkomaan meriliikenteen tulot ja menot -tilastoon. Siinä suomalaiset matkustajaliikennettä harjoittavat yhtiöt raportoivat tulonsa matkustajien ja heidän ajoneuvojensa kuljettamisesta sekä laivoilla sijaitsevien ravintoloiden ja myymälöiden tuotoista. Nämä lasketaan matkustustuloiksi. Suomalaiset matkustaja-alukset toimivat etupäässä Ruotsiin ja Viroon suuntautuvilla reiteillä, joissa huomattava osa matkustajista on kotimaisia matkustajia. Ulkomaisten matkustajien osuudeksi on arvioitu viime vuosina 40 prosenttia kaikista suomalaisten alusten saamista matkustustuloista. Myös satunnaiset suomalaisten alusten matkustustulot ulkomaiden välisillä reiteillä luetaan mukaan.

Lentoliikenteen matkustajatulot ulkomaisilta asiakkailta perustuvat kotimaisten lentoyhtiöiden toiminnastaan antamiin tietoihin. Tuloiksi ulkomailta lasketaan ulkomailla myydyistä matkalipuista ja matkatavaroiden kuljetuksesta saadut tulot sekä ulkomaiden välisestä liikenteestä saadut matkustustulot. Käytäntö perustuu yksinkertaistukseen, jonka mukaan ulkomailla myydyin lipun ostaja on todennäköisemmin ulkomaan kuin Suomen kansalainen. Rautatieliikenteen osalta ei Suomessa kirjata ulkomaisia matkustustuloja eikä -menoja ulkomaantilille niiden vähäisen merkityksen vuoksi.

Vesiliikenteen matkustusmenojen tietopohja on selkeästi vakaampi kuin tulojen. Meriliikenteen matkustusmenojen arvioinnissa tukeudumme siksi voimakkaasti tulopuolen tietoihin. Kun tiedetään laivamatkustajien kokonaismäärä Suomen ja ulkomaiden välisessä liikenteessä ja ulkomaisten yhtiöiden markkinaosuus, voidaan laskea meriliikenteen matkustusmenot ulkomaille. Tämä perustuu oletukseen, että ulkomaisten yhtiöiden perimät maksut ovat yhtä suuret kuin kotimaisten. Vastaavalla tavalla voidaan laskea myös lentoliikenteen kuljetusmenot. Rautatieliikenteen ja maantieliikenteen osalta ei Suomen ulkomaantilillä ole matkustajien kuljetuksesta aiheutuvia kirjauksia.

Kuljetusta palvelevan toiminnan vienti ja tuonti

Varsinkin meriliikenteen ja ilmaliikenteen harjoittamisen käytännön arkeen kuuluu monenlaisia varsinaista liikennettä avustavia ja tukevia toimintoja. Kansantalouden tilinpidossa tällaiset avustavat ja tukevat toiminnot luokitellaan kutakin liikennemuotoa avustavaksi toiminnaksi. Meriliikenteessä avustavia toimintoja ovat esimerkiksi luotsaus-, lastaus-, huolinta-, yö- ja satamapalvelut ja lentoliikenteessä esimerkiksi erilaiset

lentokenttäpalvelut, liikennöimismaksut (korvauksena mm. lennonjohtopalveluista) sekä erilaiset korjaus- ja huoltotyöt.

Taulukko 8. Liikenne Suomen ulkomaantilillä (fob – fob)³ 1997–2005

Milj. euroa	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ⁴
Henkilöliikenne (netto)	225	214	212	208	42	245	254	281	260
Tulot	627	665	672	685	701	702	715	734	714
Menot	402	451	460	477	659	456	461	452	454
Tavaraaliikenne (netto)	-546	-367	-587	-1 171	-1 170	-871	-949	-1 070	-1 544
Tulot	879	1 181	1 003	1 138	1 045	1 049	1 054	1 199	1 246
Menot	1 426	1 547	1 590	2 310	2 215	1 920	2 003	2 320	2 790
Rautatieliikenne (netto)	-28	-39	-40	-16	-21	-16	-20	-16	-16
Tulot	2	2	2	2	3	1	0	0	0
Menot	30	41	43	18	24	16	20	16	16
Tieliikenne (netto)	72	79	79	73	91	83	60	-56	-136
Tulot	113	123	124	122	141	133	132	132	132
Menot	41	44	45	49	50	50	72	188	268
Vesiliikenne (netto)	-473	-438	-664	-1 279	-1 263	-985	-1 010	-1 094	-1 458
Tulot	589	875	691	802	721	710	751	858	871
Menot	1 062	1 313	1 354	2 081	1 985	1 696	1 760	1 952	2 329
Lentoliikenne (netto)	26	33	37	51	23	47	18	40	60
Tulot	175	181	186	213	180	204	170	205	239
Menot	149	149	148	162	157	158	152	165	179
Tietoliikenne⁴	-41	-36	-19	-101	-130	-25	-28	36	-144
Tulot	127	146	153	225	255	246	204	252	316
Menot	168	182	171	326	385	271	232	216	460
Liikenne yhteensä (netto)	-363	-189	-394	-1 064	-1 258	-651	-723	-753	-1 428
Tulot	1 633	1 992	1 828	2 048	2 002	1 996	1 972	2 185	2 276
Menot	1 996	2 181	2 221	3 112	3 260	2 647	2 695	2 988	3 704

¹⁾ Ennakkotieto

Yhdysvallat suurin kuljetuspalveluiden viejä ja tuoja

Kansainvälisen vertailun tiedot ovat vuodelta 2004, koska uudempia tietoja ei vielä ole saatavilla. Vuonna 2004 koko maailman kuljetuspalvelujen vienti nousi 23 prosenttia edellisvuodesta yli 400 miljardiin euroon.⁵ Kuljetus-, matkailu- ja muiden palvelujen joukossa kuljetuspalvelut olivat vuonna 2004 pienin ryhmä, mutta niiden osuus koko maailman palvelukaupasta kasvoi edellisvuodesta. Tämä selittyy osittain tavarakaupan kasvulla ja kuljetuskustannusten nousulla.

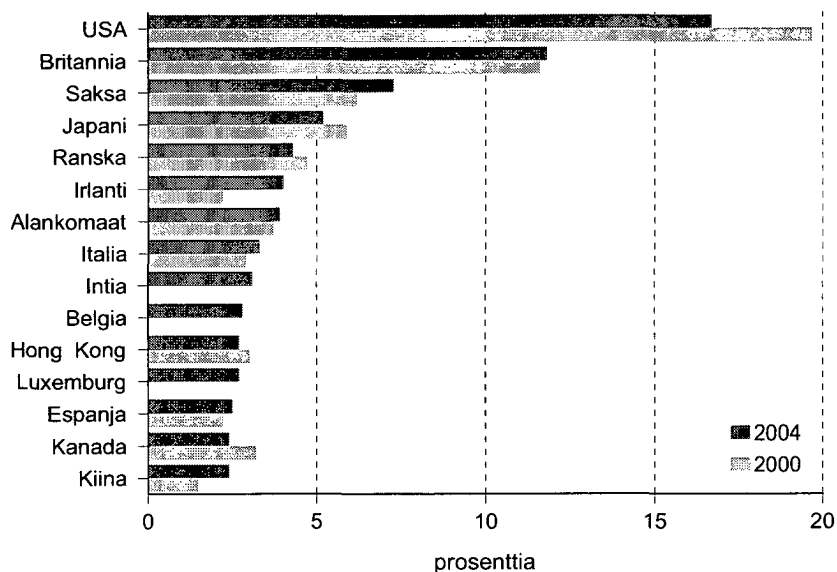
Suurin kuljetuspalvelujen viejä vuonna 2004 oli Yhdysvallat, joka vei kuljetuspalveluja yhteensä 45 miljardin euron arvosta. Yhdysvaltojen osuus koko maailman kuljetuspalvelujen viennistä laski vuoden 2000 14,5 prosentista noin 11 prosenttiin vuonna 2004. Seuraavaksi merkittävimpiä kuljetuspalvelujen viejiä olivat Saksa, Japani, Britannia, Ranska ja Alankomaat.

³ Sekä vienti että tuonti on kirjattu fob-perusteisina

⁴ Tietoliikenne sisältää posti- ja telepalvelut

⁵ World Trade Organization: International trade statistics 2005. Dollarimääräiset arvot on muutettu euroiksi käyttämällä dollarin keskikurssia 1,2439 vuodelta 2004.

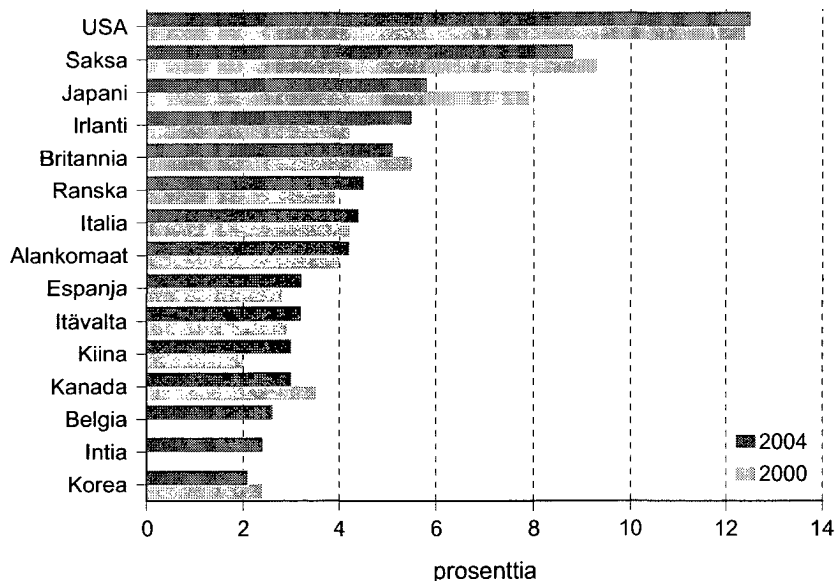
Kuvio 32. Kuljetuspalvelujen viennin johtavien maiden osuudet 2000 ja 2004 koko maailman kuljetuspalvelujen viennistä

Lähde: World Trade Organization, International trade statistics 2005

Yhdysvallat oli myös suurin kuljetuspalvelujen tuoja. Yhdysvaltojen kuljetuspalvelujen tuonnin arvo oli noin 62 miljardia euroa, mikä on huomattavasti enemmän kuin vienti. Yhdysvaltojen osuus koko maailman kuljetuspalvelujen tuonnista vuonna 2004 oli hie-man yli 13 prosenttia.

Kuvio 33. Kuljetuspalvelujen tuonnin johtavien maiden osuudet koko maailman kuljetuspalvelujen tuonnista 2000 ja 2004

Lähde: World Trade Organization, International trade statistics 2005

3.4.2 Matkailupalvelujen ulkomaankauppa

Palvelujen ulkomaankaupassa matkailu kuvaa kansainvälisen matkailun tuloja ja menoja¹. Matkailupalvelujen viennistä saatavat tulot muodostuvat ulkomaisten matkailijoiden kulutuksesta Suomessa ja vastaavasti matkailupalveluiden tuonti koostuu suomalaisten matkailijoiden kulutuksesta ulkomailla. Maksutaseessa matkailuun lasketaan ulkomaille suuntautuvasta joko työhön liittyvästä tai henkilökohtaisesta (esim. loma- ja muut vapaa-ajanmatkat) matkasta aiheutuneet ulkomaisille toimijoille kohdentuvat menot lukuun ottamatta maiden välisiä matkoja, jotka on luokiteltu kuljetuspalvelujen henkilökuljetuksiin.

Matkailulle tyypillisiä palveluja ovat majoitus- ja ravitsemispalvelut, kuljetuspalvelut sekä kulttuuri-, virkistys- ja viihdepalvelut. Näiden lisäksi matkailukulutukseen sisältyy myös vähittäiskaupan palveluja eli tavaroiden ja elintarvikkeiden ostoja matkan kohdemaassa. Matkailukulutukseen sisältyvät ostokset kattavat kaikki ulkomailta henkilökohtaiseen käyttöön hankitut tavarat, mukaan lukien kodinkoneet, viihde-elektronikka, huonekalut sekä autot ja muut kulkuvälineet². Matkailukulutukseen ei lasketa mukaan kiinteän omaisuuden hankintaa eikä kaupalliseen toimintaan (esim. jälleenmyyntiin tai välituotekäyttöön) liittyviä ostoja.

Vuonna 2005 Suomen matkailutulot ulkomailta olivat lähes 1,8 miljardia euroa ja matkailumenot ulkomaille lähes 2,5 miljardia euroa. Edellisestä vuodesta tulot lisääntyivät viisi prosenttia ja menot 8 prosenttia. Maksutaseen kuljetuspalveluihin sisältyvät matkustajakuljetukset ovat lähes kokonaan kansainvälisen matkailun aikaansaamaa. Kansainvälisistä matkustajakuljetuksista saadut tulot olivat 716 miljoonaa euroa ja menot 450 miljoonaa euroa. Edellisestä vuodesta tulot vähenivät vajaat kolme prosenttia ja menot marginaalisesti 0,4 prosenttia. Yhteenlaskettuina matkailun ja kansainvälisten henkilökuljetuspalvelujen vienti oli arvoltaan 2,473 miljardia ja tuonti 2,911 miljardia euroa vuonna 2005.

Suomen matkailutulot kasvoivat 5 prosenttia

Ulkomaalaisten matkailukulutus Suomessa nousi 1,76 miljardiin euroon vuonna 2005. Edellisestä vuodesta matkailutulot lisääntyivät viisi prosenttia. Tämä oli käänne parempaan suuntaan kolme vuotta jatkuneen heikon kehityksen jälkeen, jolloin matkailutulojen kokonaismäärä ei juuri kasvanut. Vuonna 2005 tuloja kasvatti eniten lisääntynyt kysyntä Venäjältä ja uusista EU-maista. Myös matkailijoiden keskimääräinen kulutus nousi. Matkailutulot Venäjältä kasvoivat edellisestä vuodesta 10 prosenttia ja nousivat 413 miljoonaan euroon. Tulot uusista EU-maista lisääntyivät viidenneksen ja nousivat yhteensä 100 miljoonaan euroon. Lähes puolet uusista jäsenmaista saaduista matkailutuloista oli peräisin Virosta. Vanhoista EU-maista matkailutulojen kasvu jäi yhteen prosenttiin. Puolet Suomen matkailutuloista saatiin edelleen EU15-maista (874 miljoonaa). Venäjän osuus tuloista oli entiseen tapaan vajaa neljännes nettotulojen noustessa lähes

¹ Maksutaseessa 'matkailun' käsitettä sovelletaan laajemmin (IMF, BPM5) kuin matkailutilastoissa (UN/WTO, Recommendations on Tourism Statistics, 1994) ja matkailukulutukseen lasketaan kuuluvaksi myös kausi- ja rajatyöntekijöiden kulutus. Samoin mukaan lasketaan opiskeluun ja sairaanhoitoon liittyvä kulutus ulkomailla matkan kestosta riippumatta.

² Autojen ja muiden kulkuvälineiden tuonti koskee vain EU:n sisämarkkinoita. Kaksinkertaisen laskemisen ehkäisemiseksi ulkomailta henkilökohtaiseen käyttöön tuotuja uusia tai käytettyjä ajoneuvoja ei ole Suomessa sisällytetty matkailukulutukseen, koska kansantalouden tilinpidossa ne on huomioitu kotitalouksien kulutusmenoissa kotimaassa. Tarjontapuolella ne kuitenkin puuttuvat tuonnista.

300 miljoonaan euroon. Venäjän lisäksi yksittäisistä maista suurimmat tulot saatiin Ruotsista (321 miljoonaa), Saksasta (136 miljoonaa) ja Britanniaista (113 miljoonaa).

Suomalaisten ulkomaanmatkailussa jatkui voimakas kasvutrendi, mikä nosti matkailumenoja edellisestä vuodesta 8 prosenttia 2,46 miljardiin euroon vuonna 2005. Matkailumenojen tuloja nopeampi kasvu syvensi matkustustaseen alijäämää vajaalla viidenneksellä, 700 miljoonaan euroon. Varsinkin kaukohteet ovat kasvattaneet suosiotaan ja menot lisääntyivät suhteellisesti eniten, 13 prosenttia, Aasiaan ja Amerikkaan.

Taulukko 9. Suomen matkustustase maittain 2005, tulojen ja menojen muutokset 2004–2005

Maa	Tulot	Menot	Tase	Vuosimuutos, % 2004–2005	
	milj.EUR	milj.EUR	milj.EUR	Tulot	Menot
EU25	975	1 734	-333	1,4	4,3
Alankomaat	58	30	31	-2,6	5,7
Belgia	28	45	-28	3,1	5,2
Espanja	43	235	-177	1,5	5,7
Irlanti	8	13	-5	-12,2	13,2
Britannia	113	103	5	-1,1	6,7
Italia	44	104	-41	6,2	4,5
Itävalta	19	34	-12	0,6	20,8
Kreikka	9	88	-78	3,7	2,7
Portugali	5	39	-32	-9,7	7,9
Ranska	53	89	-28	3,4	3,3
Ruotsi	321	288	36	1,5	-0,6
Saksa	136	153	3	4,3	10,9
Tanska	36	44	-11	2,6	-3,4
Viro	49	340	-291	25,6	5,9
Latvia	12	30	-18	20,0	42,9
Liettua	6	12	-6	50,0	33,3
Puola	13	21	-8	30,0	50,0
Tsekki	10	34	-24	11,1	47,8
Unkari	8	25	-17	14,3	25,0
Muut EU-maat	4	20	-16
Extra-EU	782	711	71	7,7	9,7
Venäjä	413	145	268	9,5	0,7
Norja	65	58	7	0,0	5,5
Sveitsi	39	34	5	5,4	-12,8
Muu Eurooppa	16	82	-66	-11,1	6,5
Yhdysvallat	87	140	-53	8,8	8,5
Kanada	15	10	5	15,4	-9,1
Japani	52	17	35	2,0	6,3
Muu maailma	95	225	-130	11,8	27,1
OECD	1 176	1 682	-506	2,5	7,8
Yhteensä	1 757	2 461	-704	5,3	8,3

.. tieto ei saatavilla

Euroopan ulkopuolella suomalaisten matkailukulutus nousi yhteensä lähes 400 miljoonaan euroon vuonna 2005. Matkailumenot EU15-maihin kasvoivat kuusi prosenttia ja kohosivat 1,3 miljardiin euroon. Matkailumenot uusiin EU-maihin kasvoivat 14 prosenttia 460 miljoonaan euroon. Suomalaisten matkailukulutuksen arvo EU25-maissa oli yhteensä 1,7 miljardia euroa. Yksittäisistä maista suomalaiset kuluttivat eniten Virossa (340 miljoonaa), Ruotsissa (288 miljoonaa) ja Espanjassa (236 miljoonaa). Suurimmat

alijäämät Suomella on Viron (291 miljoonaa) ja Espanjan (177 miljoonaa) välisissä ta-seissa.

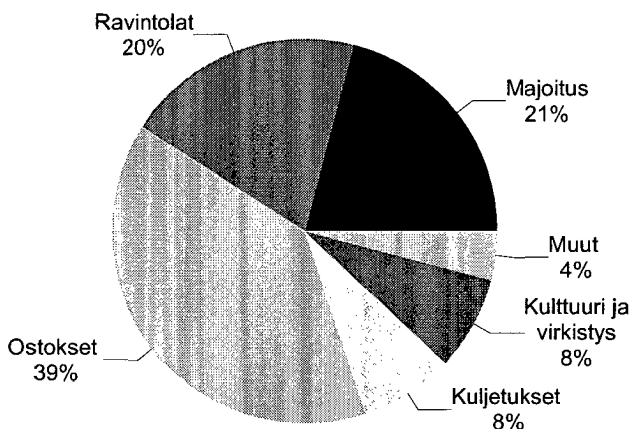
Suomen matkailupalvelujen vienti ja tuonti kohdentuu pääasiassa Eurooppaan. Matkailuviennin arvosta 86 prosenttia ja tuonnin arvosta 84 prosenttia on peräisin Euroopan maista. Viron liittyttyä EU:hun vuonna 2004 matkailupalvelujen tuonti on keskittynyt aikaisempaa enemmän EU-maihin (EU25), joiden osuus suomalaisten matkailukulutuksesta on noussut 70 prosenttiin. Matkailutuonnissa EU25-maiden osuus jää 55 prosenttiin. Ero tulojen ja menojen osuuksissa johtuu Venäjän merkittävästä asemasta Suomen matkailutulojen lähtömaana.

Ulkomaalaiset käyttivät ostoksiin lähes 700 miljoonaa euroa

Suomen matkailuviennin rakenteesta saadaan tietoa Rajahaastattelututkimuksesta ja kansantalouden tilinpidon yhteydessä tehtävästä matkailun satelliittitilinpidosta (matkailutilinpito). Matkailutilinpidon ja matkustustaseen matkailutulojen laadinnassa käytetään pääasiallisena lähteenä Rajahaastattelun tietoja. Matkailutilinpidossa matkailukulutus on eritelty tuoteryhmittäin tarkemmin kuin rajahaastattelussa, mutta aineistot eivät ole täysin yhdenmukaiset. Matkailutilinpito sisältää myös matkustustaseeseen kuulumattomat kansainväliset matkustajakuljetukset ja niiden aikana käytetyt muut palvelut, kuten ravitsemis- ja myymäläpalvelut. Matkailutilinpidossa nämä muut palvelut on erotettu kuljetuspalveluista ja siirretty vastaaviin tuoteryhmiin. Kansainvälisten kuljetuksen osuus on yhdistetty Suomessa käytettyihin maan sisäisiin kuljetuspalveluihin.

Vuonna 2005 ulkomaalaisten matkailijoiden kulutus Suomessa oli 1,8 miljardia euroa. Alla olevassa kuviossa esitetty ulkomaalaisten matkailukulutuksen tuoteryhmittäin eritely perustuu Rajahaastattelun aineistoon vuodelta 2005. Jakaumaa on tarkennettu matkailutilinpidosta saatavilla tiedoilla ulkomaalaisten kulutuksesta kulttuuri-, virkistys- ja viihdepalveluihin, kuljetuspalveluihin sekä muihin matkailupalveluihin. Erittelemättömät 'Muut palvelut' sisältävät mm. pankkipalvelut, matkatoimistopalvelut sekä huoltoasemien palveluja.

Kuvio 34. Ulkomaisten matkailijoiden kulutus Suomessa tuoteryhmittäin 2005

Lähde: Tilastokeskus, Rajahaastattelututkimus 2005

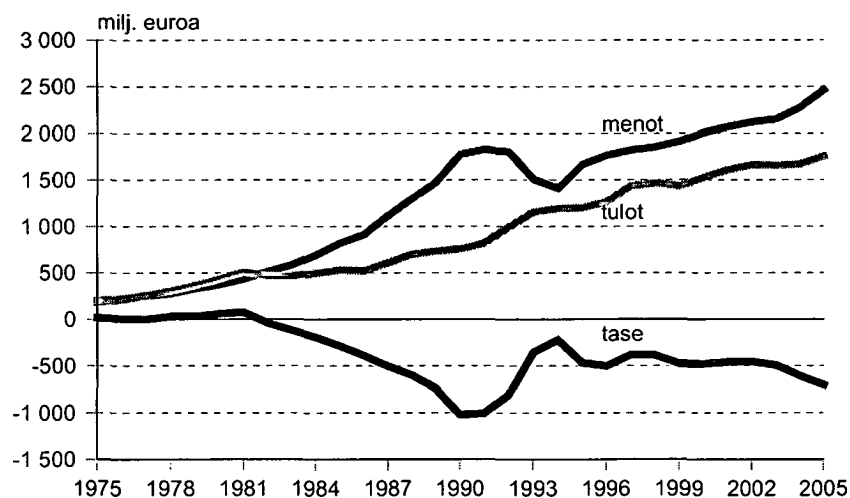
Matkailijoiden kulutuksen rakenne on melko vakaa ja vuosittaiset muutokset tuoteryhmien osuuksissa ovat yleensä hyvin pieniä. Vähittäiskaupan palvelut muodostavat ulkomaalaisten suurimman yksittäisen menoryhmän. Ulkomaalaiset käyttivät Suomessa rahaa ostoksiin lähes 700 miljoonaa euroa vuonna 2005 eli lähes yhtä paljon kuin majoitukseen ja ravitsemispalveluihin yhteensä. Vähittäiskaupan osuutta kasvattavat erityisesti venäläiset ostosmatkailijat. Ulkomaalaisten tekemien ostosten arvosta venäläisten osuus oli lähes puolet. Venäläisten matkailijoiden kokonaiskulutuksesta 70 prosenttia meni ostoksiin. Matkailupalvelujen tuonnin rakenteesta ei ole vastaavanlaista jakaamaa käytettävissä.

Suomen matkailuvaje 700 miljoonaa euroa vuonna 2005

Suomen matkustustase on ollut alijäämäinen 1980-luvun puolivälistä lähtien. Toisin sanoen suomalaisten matkailijoiden kulutus ulkomailla on ollut suurempaa kuin ulkomaisten matkailijoiden kulutus Suomessa. Suurimmillaan alijäämä oli 1990-luvun taitteessa, jolloin se nousi yhteen miljardiin euroon. Matkustustaseen vaje kaventui 1990-luvun alun lamavuosien aikana mutta alkoi jälleen kasvaa matkailun elpessä vuosikymmenen loppupuolella.

Vuosina 1995–2002 matkailuviennin 39 prosentin kasvu oli tuonnin 27 prosentin kasvua huomattavasti nopeampaa, mikä hillitsi alijäämän kasvua. Vuoden 2002 jälkeen matkailutulujen kasvu pysähtyi ja tulot pysyivät kolme vuotta samalla vajaan 1,7 miljardin tasolla. Tulot kääntyivät uudelleen kasvuun vuonna 2005, jolloin ne nousivat edellisestä vuodesta viisi prosenttia. Suomalaisten matkailumenojen kasvu alkoi nopeutua vuonna 2004 syventäen alijäämää, joka vuonna 2005 suureni 700 miljoonaan euroon.³

Kuvio 35. Suomen matkustustase 1975–2005

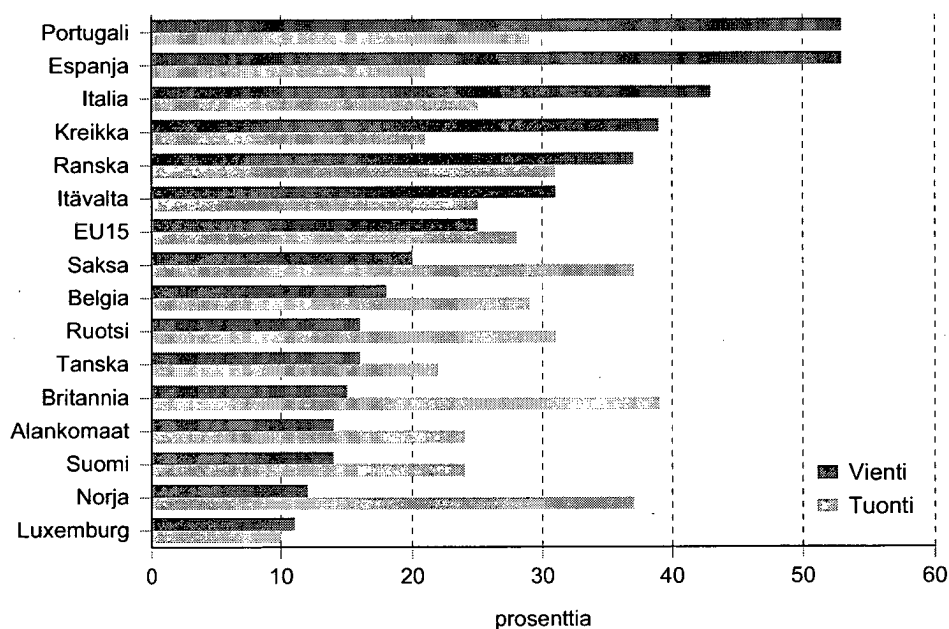

³ Aikasarja matkailutulouista ja -menoista maittain vuosina 1996–2005 on esitetty Tilastokeskuksen Matkailutilasto 2006 -julkaisussa.

Matkailun osuus neljännes palvelujen viennistä EU:ssa

Matkailupalvelujen kansainvälisessä vertailussa käytetään vuoden 2004 tietoja. EU15-maissa matkailu kattoi neljänneksen palvelujen kokonaisviennistä ja runsaan neljänneksen palvelujen tuonnista vuonna 2004. EU25-maissa osuudet olivat lähes yhtä suuret. Pohjoismailla matkailun osuus palvelujen viennistä jää EU15-maiden keskitason alapuolelle. Ruotsilla ja Tanskalla matkailun osuus palvelujen viennistä oli 16 prosenttia, Norjalla 12 ja Suomella 14 prosenttia vuonna 2004. Pohjoismaiden lisäksi matkailuviennin osuus oli EU15:n keskitasoa pienempi Britanniassa, Saksassa, Alankomaissa, Belgiassa ja Luxemburgissa. Korkeita osuuksia oli Ranskalla ja Etelä-Euroopan mailla.

Kuvio 36. Matkailun osuus palvelujen ulkomaankaupasta EU15-maissa ja Norjassa 2004

Lähde: OECD Statistics on International Trade in Services 1995–2004, 2006

Matkailutuonnin puolella maat eivät jakaudu yhtä selkeisiin ryhmiin. Pohjoismaista Tanskan ja Suomen osuudet palvelujen kokonaistuonnista olivat lähellä EU15:n keskiarvoa, kun taas Ruotsin 31 prosentin ja Norjan 37 prosentin osuudet olivat keskimääräistä suuremmat. Matkailupalvelujen tuonnin osuudet nousivat keskitason yläpuolelle myös Britanniassa, Saksassa, Ranskassa ja Portugalissa. Suomessa muiden palvelujen ulkomaankaupan nopeasta kasvusta johtuen matkailun osuus on viime vuosina pienentynyt. Vuonna 2005 matkailun osuus palvelujen kokonaisviennistä oli 13 prosenttia ja palvelujen kokonaistuonnista 21 prosenttia.

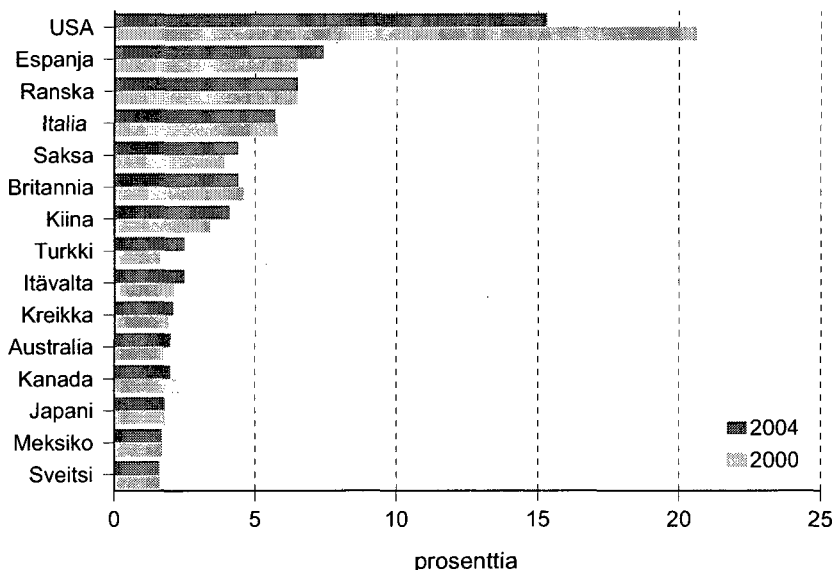
Vuonna 2004 matkailupalvelujen vienti nousi maailmanlaajuisesti edellisvuodesta 18 prosenttia yli 500 miljardiin⁴ euroon. Kasvu oli nopeampaa kuin 2002–2003. Viennin kasvua nopeuttivat SARS-epidemian vaaran poistuminen Aasiasta sekä talouden elpyminen erityisesti matkailun viennin kannalta tärkeissä kohdemaissa Amerikassa ja Eu-

⁴ World Trade Organization: International trade statistics 2005. Dollarimääräiset arvot on muutettu euroiksi käyttämällä dollarin keskiarvoa 1,2439 vuodelta 2004.

roopassa. Vuonna 2004 Aasian matkailutulot ylittivät ensimmäisen kerran Pohjois-Amerikan tulot. Pohjois-Amerikan matkailutulot vuonna 2004 kasvoivat ensimmäisen kerran edellisvuodesta vuoden 2001 syyskuun 11. päivän tapahtumien jälkeen. USA:n matkailupalvelujen viennin arvo ei kuitenkaan vielä saavuttanut vuoden 2000 huippuluokua.

Yhdysvallat oli vuonna 2004 suurin matkailupalvelujen viejä lähes 77 miljardilla eurolla. Euroopan maista johtavia matkailupalvelujen viejiä ovat Espanja, Ranska ja Italia. Sekä viennissä että tuonnissa Euroopan matkailupalvelut kattavat yli puolet koko maailman matkailupalveluista. Eurooppa oli kuitenkin ainoa alue, jonka matkailupalvelujen viennin kasvu edellisvuodesta hidastui. Tämä johtuu osittain dollarin maltillisemmasta arvonnoususta verrattuna euroon tai muihin Euroopan valuuttoihin.

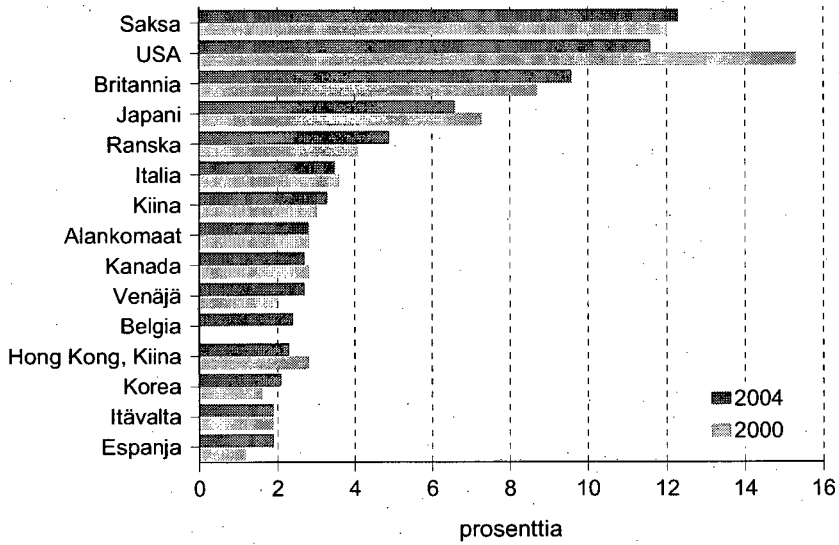
Kuvio 37. Matkailupalvelujen viennin johtavien maiden osuudet 2000 ja 2004 koko maailman matkailupalvelujen viennistä

Lähde: World Trade Organization, International trade statistics 2005

Vuonna 2004 matkailupalvelujen suurimmat tuojat olivat Saksa 58 miljardilla eurolla, Yhdysvallat 55 miljardilla eurolla ja Britannia 45 miljardilla eurolla. Vuonna 2000 Yhdysvallat oli suurin matkailupalvelujen tuojia, mutta sen osuus pieneni merkittävästi vuoteen 2004 mennessä. Muiden suurten maiden osalta tuonnissa ei tapahtunut kovin suuria muutoksia.

Kuvio 38. Matkailupalvelujen tuonnin johtavien maiden osuudet 2000 ja 2004 koko maailman matkailupalvelujen tuonnista

Lähde: World Trade Organization, International trade statistics 2005

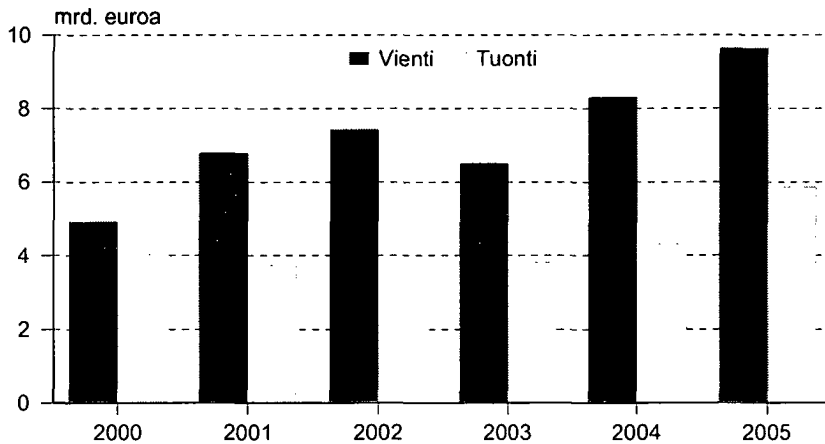
3.4.3 Muiden palvelujen ulkomaankauppa

Vaihtotaseen muut palvelut kattaa viestintäpalvelut, rakentamispalvelut, vakuutuspalvelut, rahoituspalvelut, tietojenkäsittely- ja tietopalvelut, rojalitit ja lisenssimaksut, muut liike-elämän palvelut sekä henkilökohtaiset, kulttuuri ja virkistyspalvelut. Tiedot muista palveluista lukuun ottamatta vakuutuspalveluita kerätään Tilastokeskuksen palvelujen ulkomaankaupan tiedustelussa. Tiedustelu tehdään vuosittain ja siihen kuuluu noin 3 000 yritystä.

Tilastokeskus on julkaissut tietoja muiden palvelujen ulkomaankaupasta vuodesta 2000 lähtien. Palvelujen ulkomaankaupan tilasto¹ kattaa maksutaseen muut palvelut, lukuun ottamatta vakuutus- ja rahoituspalveluja. Tiedot julkaistaan palveluerittäin ja maittain. Ennen vuotta 1999 tiedot tuotettiin Suomen Pankissa ulkomaisten maksujen aineiston avulla.

Muiden palvelujen vienti kasvoi vuonna 2005 hieman yli 16 prosenttia edellisvuodesta. Viennin arvo vuonna 2005 oli yli 9,6 miljardia euroa, kun se vuonna 2004 oli noin 8,3 miljardia euroa. Palvelujen tuonti kasvoi edellisvuodesta lähes 37 prosenttia. Tuonnin arvo vuonna 2005 oli lähes 5,9 miljardia euroa, kun se vuonna 2004 oli noin 4,3 miljardia euroa. Muiden palvelujen ulkomaankaupan ylijäämä oli lähes 3,8 miljardia euroa vuonna 2005.

Kuvio 39. Muiden palvelujen vienti ja tuonti 2000–2005

Palvelujen ulkomaankaupan tietoja vuosilta 2000–2005 korjattiin keväällä 2006 palvelujen määritelmän tarkennuksen myötä. Siksi tässä esitetyt tiedot poikkeavat Tilastokeskuksen ennen vuotta 2006 julkaisemista tiedoista.

Tietotekniikkapalvelut tärkein vientitulojen lähde

Vuonna 2005 suurimmat yksittäiset² palvelujen vientitulojen lähteet olivat tietotekniikkapalvelut, rojalitit ja lisenssimaksut sekä rakennuspalvelut. Vuonna 2004 tietotekniik-

¹ Tässä luvussa esitettävät tiedot perustuvat Palvelujen ulkomaankaupan tilastoon.

² Suurin erä oli muualla erittelemättömät liike-elämän palvelut ml. välityskauppa, käyttöleasing ja muualla luokittelemattomat konsernin sisäiset palvelut.

kapalvelut olivat viennin kolmanneksi suurin palveluerä rojaltien ja lisenssimaksujen ollessa suurin ja rakennuspalveluiden toiseksi suurin erä.

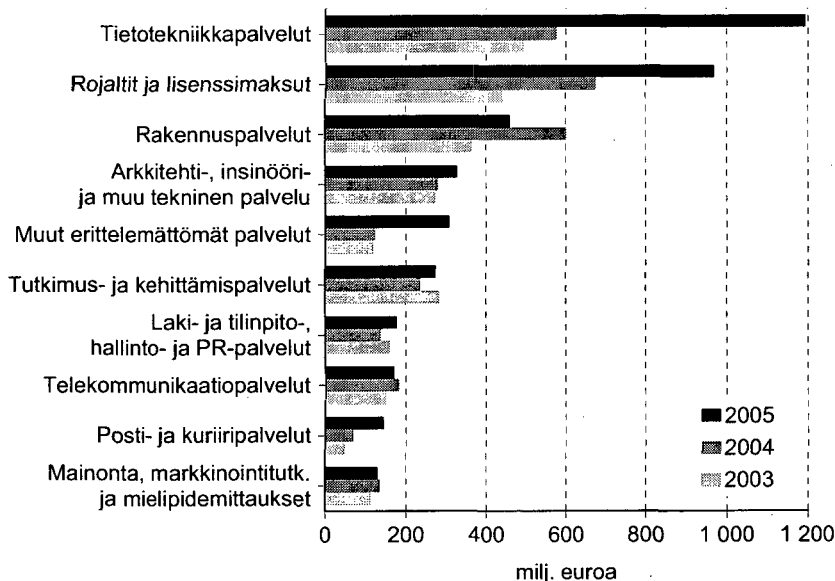
Eniten edellisvuodesta kasvoi tietotekniikkapalveluiden vienti, joka kaksinkertaistui. Tietotekniikkapalvelujen viennin arvo oli vuonna 2005 lähes 1,2 miljardia euroa eli noin 12 prosenttia kokonaisviennistä. Tärkeimmät tietotekniikkapalvelujen vientimaat olivat Britannia, Ruotsi ja Yhdysvallat. Edellisvuonna merkittävimpään maahan Saksaan tietotekniikkapalvelujen vienti laski hieman.

Viennin toiseksi merkittävin palveluerä, rojaltit ja lisenssimaksut, kasvoi edellisvuodesta noin 43 prosenttia 0,9 miljardiin euroon ja muodosti siten noin kymmenen prosenttia kokonaisviennistä. Edellisvuonna rojaltit ja lisenssimaksut oli suurin erä muualla erittelemättömien liike-elämän palvelujen jälkeen muodostaen noin kahdeksan prosenttia kokonaisviennistä. Edellisvuoden tavoin suurin osa rojaltil- ja lisenssimaksutuloista saatiin Kiinasta, jonka osuus rojaltil- ja lisenssimaksutuloista kasvoi 31 prosentista lähes 56 prosenttiin. Yhdysvaltojen osuus taas laski edellisvuoden yli 17 prosentista alle yhdeksään prosenttiin.

Rakennuspalvelujen vienti vuonna 2005 laski yli 23 prosenttia edellisvuodesta. Rakennuspalvelut olivat vuonna 2005 kolmanneksi merkittävin palveluvientierä. Niiden osuus oli noin viisi prosenttia kokonaisviennistä ja arvo noin 460 miljoonaa euroa. Edellisvuonna rakennuspalvelujen osuus kokonaisviennistä oli noin seitsemän prosenttia ja arvo yli 600 miljoonaa. Tärkein rakennuspalvelujen vientimaa oli edellisvuoden tavoin Venäjä.

Palveluerä muualla erittelemättömät liike-elämän palvelut, joka kattaa muun muassa välityskaupan, käyttöleasingin ja muualla luokittelemattomat konsernien sisäiset palvelut, oli suurin kuten edellisvuonnakin, ja kasvoi edelleen. Muissa palveluerissä ei tahtunut merkittäviä muutoksia ja viennin rakenne pysyi niiden osalta lähes ennallaan.

Kuvio 40. Palvelujen vienti palvelutyypeittäin 2003–2005, merkittävimmät palveluerät pl. erittelemättömät liike-elämän palvelut

Taulukko 10. Palvelujen vienti 2000–2005 palvelutyypeittäin, milj. euroa

Palvelutyyppi	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Posti- ja telekommunikaatiopalvelut	225	255	252	202	251	316
Posti- ja kuriiripalvelut	38	39	40	49	68	145
Telekommunikaatiopalvelut	186	216	212	153	183	171
Rakennuspalvelut	472	446	276	363	601	460
Tietotekniikka- ja informaatiopalvelut	222	336	533	501	608	1 213
Tietotekniikkapalvelut	218	326	518	492	576	1 194
Informaatiopalvelut	4	10	16	9	31	19
Rojaltit ja lisenssimaksut	958	654	594	443	675	969
Muut liike-elämän palvelut	3 000	5 016	5 489	4 843	6 032	6 367
Laki- ja tilinpito, hallinto- ja PR-palvelut	62	92	96	161	138	178
Mainonta, markkinointitutkimus ja mielipidemittaukset	57	57	77	113	136	130
Tutkimus- ja kehittämisspalvelut	216	247	200	283	235	274
Arkkitehti-, insinööri- ja muu tekninen palvelu	292	228	251	272	280	327
Maatalous-, kaivos- ja muu jalostuspalvelu	1	1	92	89	1	4
Muualla erittelemättömät liike-elämän palvelut, ml. välityskauppa, käyttöleasing ja muualla luokittelematt. konsernien sisäiset palvelut	2 372	4 393	4 774	3 925	5 241	5 453
Henkilökohtaiset palvelut, kulttuuri- ja virkistyspalvelut	5	10	12	26	13	10
Audiovisuaaliset ja siihen liittyvät palvelut	2	4	6	23	4	6
Muut henkilökohtaiset, kulttuuri- ja virkistyspalvelut	3	6	6	3	9	4
Muut erittelemättömät palvelut	33	69	267	120	124	308
Yhteensä	4 914	6 786	7 424	6 499	8 303	9 642

Tietotekniikkapalvelujen tuonti kasvoi edelleen

Palvelujen tuonnissa suurimmat palveluerät vuonna 2005 olivat tietotekniikkapalvelut, rojaltit ja lisenssimaksut sekä mainonta, markkinointitutkimus ja mielipidemittaukset. Edellisvuonna merkittävin tuontierä oli rojaltit ja lisenssimaksut ja toiseksi merkittävin tietotekniikkapalvelut. Rakennuspalveluita, informaatiopalveluita ja muita henkilökohtaisia, kulttuuri- ja virkistyspalveluita lukuun ottamatta kaikkien palveluerien tuonti kasvoi edellisvuodesta.

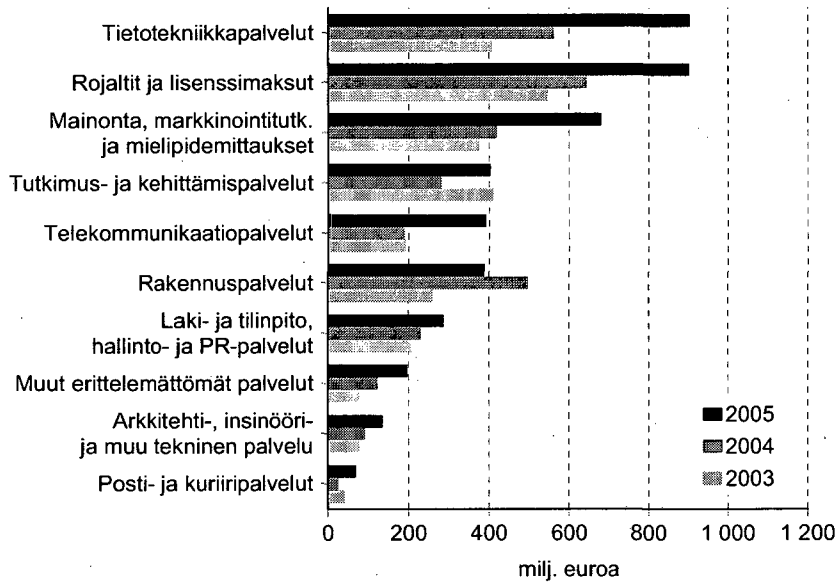
Vuonna 2005 tietotekniikkapalvelujen tuonnin arvo oli yhteensä yli 900 miljoonaa euroa ja osuus kokonaistuonnista hieman yli 15 prosenttia. Vuodesta 2004 niiden tuonti kasvoi yli 60 prosenttia. Eniten tietotekniikkapalveluita ostettiin Britanniaista, Ruotsista ja Yhdysvalloista.

Rojaltit ja lisenssimaksut kasvoivat 40 prosenttia edellisvuodesta ja niiden tuonnin arvo oli vain hieman pienempi kuin tietotekniikkapalvelujen tuonti. Selvästi eniten, lähes 40 prosenttia, kaikista rojalteista ja lisenssimaksuista maksettiin Yhdysvaltoihin. Seuraavaksi merkittävimmät maat olivat Britannia ja Ruotsi.

Myös mainonnan, markkinointitutkimuksien, ja mielipidemittausten ostaminen ulkomailta kasvoi merkittävästi, yli 60 prosenttia, edellisvuodesta. Niiden tuonnin arvo oli vuonna 2005 noin 680 miljoonaa, kun se edellisvuonna oli noin 420 miljoonaa euroa. Eniten mainontaa, markkinointitutkimuksia ja mielipidemittauksia ostettiin Britanniasta, jonka osuus oli noin 17 prosenttia.

Vuonna 2005 muualla erittelemättömien liike-elämän palvelujen tuonti kasvoi 25 prosenttia edellisvuodesta ja niiden arvo oli lähes 1,5 miljardia euroa muodostaen merkittävimmän osan kokonaistuonnista.

Kuvio 41. Palvelujen tuonti palvelutyypeittäin 2003–2005, merkittävimmät palveluerät pl. erittelemättömät liike-elämän palvelut

Taulukko 11. Palvelujen tuonti 2000–2005 palvelutyypeittäin, milj. euroa

Palvelutyyppi	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Posti- ja telekommunikaatiopalvelut	326	385	276	234	215	460
Posti- ja kuriiripalvelut	25	27	31	41	26	69
Telekommunikaatiopalvelut	301	359	245	192	189	392
Rakennuspalvelut	57	127	223	261	497	388
Tietotekniikka- ja informaatiopalvelut	331	379	395	427	592	929
Tietotekniikkapalvelut	312	364	363	407	561	904
Informaatiopalvelut	19	15	32	19	31	25
Rojalit ja lisenssimaksut	611	595	641	545	644	902
Muut liike-elämän palvelut	2 620	512	822	1 070	1 032	1 515
Laki- ja tilinpito, hallinto- ja PR-palvelut	174	141	216	207	230	288
Mainonta, markkinointitutkimus ja mielipidemittaukset	190	142	301	375	420	680
Tutkimus- ja kehittämisspalvelut	123	137	235	411	283	404
Arkkitehti-, insinööri- ja muu tekninen palvelu	86	90	69	77	92	135
Maatalous-, kaivos- ja muu jalostuspalvelu	4	3	2	1	8	9
Muulla erittelemättömät liike-elämän palv. ml. välityskauppa, käyttöleasing ja muualla luokittelematt. konsernien sisäiset palvelut	2 043	1 658	1 077	1 187	1 174	1 468
Henkilökohtaiset palvelut, kulttuuri- ja virkistyspalvelut	63	42	64	22	23	19
Audiovisuaaliset ja siihen liittyvät palvelut	55	33	58	6	6	10
Muut henkilökohtaiset, kulttuuri- ja virkistyspalvelut	7	9	6	16	17	9
Muut erittelemättömät palvelut	40	56	128	78	123	197
Yhteensä	4 047	3 755	3 626	3 823	4 300	5 878

Tärkeimmät vientimaat Ruotsi ja Venäjä

Palvelujen ulkomaankaupan tiedustelussa käytetään Tilastokeskuksessa tehtyä maita- ja aluetalouden tilastointia, johon kuuluu 23 maata: EU15-maat, Yhdysvallat, Kanada, Japani, Norja, Sveitsi, Venäjä, Viro, Kiina ja Intia. Kaikki muut maat sisältyvät ryhmään muu maailma.

Vuonna 2005 tärkein vientimaa oli Ruotsi, jonne vietiin palveluja noin 840 miljoonalla eurolla. Ruotsin osuus kokonaisviennistä oli liki yhdeksän prosenttia. Toiseksi tärkein vientimaa oli Venäjä. Palvelujen viennin arvo Venäjälle oli noin 734 miljoonaa euroa ja osuus koko palveluviennistä hieman alle kahdeksan prosenttia. Rakennuspalvelujen osuus Venäjälle myydyistä palveluista oli yli kolmannes.

Kolmanneksi tärkeimmän palvelujen vientimaan Kiinan osuus palvelujen kokonaisviennistä oli noin kuusi prosenttia. Yhdysvaltojen osuus palvelujen viennistä oli melkein viisi prosenttia ja Saksan 4,5 prosenttia. Muita merkittäviä maita olivat Britannia,

Intia, Alankomaat ja Sveitsi, joihin kaikkiin vietiin palveluja yli kahdensadan miljoonan euron arvosta.

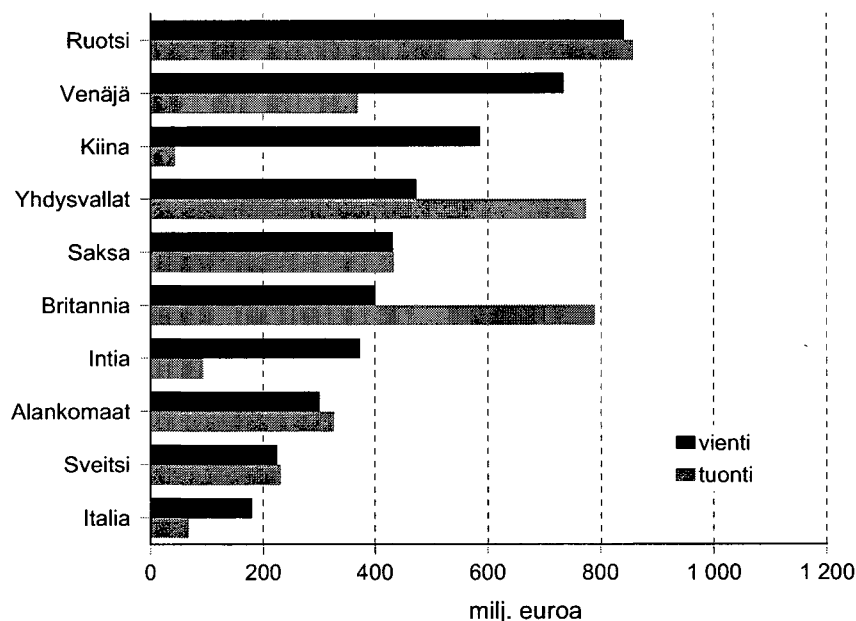
EU15-maiden osuus palvelujen viennistä oli 32 prosenttia. Jo mainittujen EU15-maiden lisäksi tärkeitä vientimaita olivat Tanska, Ranska, Itävalta ja Belgia, joihin kuhunkin vietiin palveluja yli sadan miljoonan euron arvosta.

Suurin osa palveluista tuotiin EU-maista

Palvelujen tuonnista suurin osa, noin 57 prosenttia, tuli EU15-maista. Eniten palveluja tuotiin Ruotsista, josta tuotujen palvelujen arvo oli lähes 860 miljoonaa euroa ja osuus palvelujen tuonnista yli 14 prosenttia. Toiseksi eniten palveluja tuotiin Britannian maista, jonka osuus palvelujen tuonnista oli yli 13 prosenttia. Britannian maista tuotiin palveluja lähes 790 miljoonalla eurolla.

Kolmanneksi tärkein tuontimaa oli Yhdysvallat, jonka osuus oli myös yli 13 prosenttia palvelujen tuonnista. Yhdysvalloista ostettiin palveluja 774 miljoonan euron arvosta. Saksan osuus tuonnista oli noin seitsemän prosenttia ja Venäjän yli kuusi prosenttia. Saksasta palveluja tuotiin yli 430 miljoonalla eurolla ja Venäjältä 370 miljoonalla. Seuraavaksi merkittävimmät palvelujen tuontimaat olivat järjestyksessä Alankomaat, Tanska, Sveitsi, Ranska, Irlanti, Norja ja Belgia, joista kaikista tuotiin palveluja yli sadan miljoonan euron arvosta.

Kuvio 42. Palvelujen vienti ja tuonti maittain 2005, 10 merkittävintä vientimaata

Palvelujen ulkomaankaupan tase maittain

Suomen palvelujen ulkomaankauppa EU15-maiden kanssa oli vuonna 2005 lähes 318 miljoonaa euroa alijäämäistä. Suurin alijäämä, lähes 389 miljoonaa euroa, oli Britannian kanssa. EU15-maista merkittävä alijäämä oli myös Irlannin ja Tanskan kanssa, yli 80 miljoonaa euroa molemmissa. Alijäämäistä kauppa oli myös Alankomaiden, Ruotsin,

Ranskan, Belgian, Espanjan ja Saksan kanssa. Suurin ylijäämä EU15-maista oli Italian kanssa, noin 112 miljoonaa euroa. Itävallan kanssa ylijäämä oli 86 miljoonaa ja Kreikan kanssa 52 miljoonaa. Ylijäämäistä kauppa oli myös Portugalin ja Luxemburgin kanssa.

Kokonaisuudessaan Suomen palvelukauppa oli vuonna 2005 selvästi ylijäämäistä. Suurin yksittäinen ylijäämä tuli Kiinasta, yli 540 miljoonaa euroa. Venäjän kanssa ylijäämä oli yli 360 miljoonaa ja Intian lähes 280 miljoonaa euroa. Myös kyselyssä erittelemättömien muiden maiden kanssa kauppa oli selvästi ylijäämäistä. EU15-maiden ulkopuolella Suomen palvelukauppa oli merkittävästi alijäämäistä vain Yhdysvaltojen kanssa, noin 300 miljoonaa euroa.

Palvelujen ulkomaankaupan ali- ja ylijäämät palvelutyypeittäin

Palveluerittäin tarkasteltuna suurin ylijäämä oli muissa erittelemättömissä liike-elämän palveluissa. Muista palvelueristä suurin ylijäämä oli tietotekniikkapalveluissa, joiden vienti oli noin 290 miljoonaa euroa suurempi kuin tuonti. Rojalteissa ja lisenssimaksuisissa ylijäämä oli mainonnan, markkinointitutkimusten ja mielipidemittausten tavoin yli 60 miljoonaa euroa. Myös posti- ja kuriiripalvelut olivat hieman ylijäämäisiä.

Kaikki muut palveluerät olivat alijäämäisiä. Suurin alijäämä oli rakennuspalveluissa, joiden tuonnin arvo oli noin 220 miljoonaa euroa suurempi kuin viennin arvo. Laki- ja tilinpito, hallinto ja PR-palveluissa alijäämä oli noin 114 miljoonaa ja muissa erittelemättömissä palveluissa noin 109 miljoonaa euroa. Arkkitehti-, insinööri- ja muu tekninen palvelu oli lähes 77 miljoonaa euroa alijäämäistä.

Metalli- ja elektroniikkateollisuus tärkein toimiala

Merkittävin toimiala palvelujen ulkomaankaupassa oli metalli- ja elektroniikkateollisuus, jonka osuus palvelujen viennistä oli 67,5 prosenttia ja tuonnista lähes 41 prosenttia.³ Toiseksi merkittävin toimiala oli palveluelinkeinot, jonka osuus palvelujen viennistä oli lähes 17 prosenttia ja tuonnista yli 22 prosenttia. Kolmanneksi merkittävin toimiala palvelujen ulkomaankaupassa oli kauppa, jonka osuus palvelujen viennistä oli lähes viisi prosenttia ja tuonnista 12,5 prosenttia. Muiden toimialojen merkitys oli vähäisempi.

³ Toimialoittaiset tiedot on ilmoitettu prosentteina palvelujen ulkomaankaupan vuosiedustelun vastauksista eli otoksiin kuuluvien yritysten toimialoittaisia tietoja ei ole korotettu.

Taulukko 12. Toimialojen osuudet muiden palvelujen viennistä ja tuonnista 2005, prosenttia palvelujen ulkomaankaupan vuositiedustelun vastauksista

Toimiala	Vienti	Tuonti
Muu teollisuus	1,2	2,8
Elintarviketeollisuus	0,3	0,6
Metsäteollisuus	2,0	6,2
Kemian teollisuus	2,1	5,2
Metalli- ja elektroniikkateollisuus	67,5	40,9
Energia ja vesi	0,2	1,4
Rakennusteollisuus	3,5	4,3
Kauppa	4,9	12,5
Liikenne	1,5	3,5
Palveluelinkeinot	16,8	22,3
Muut toimialat	0,0	0,1
Yhteensä	100,0	100,0

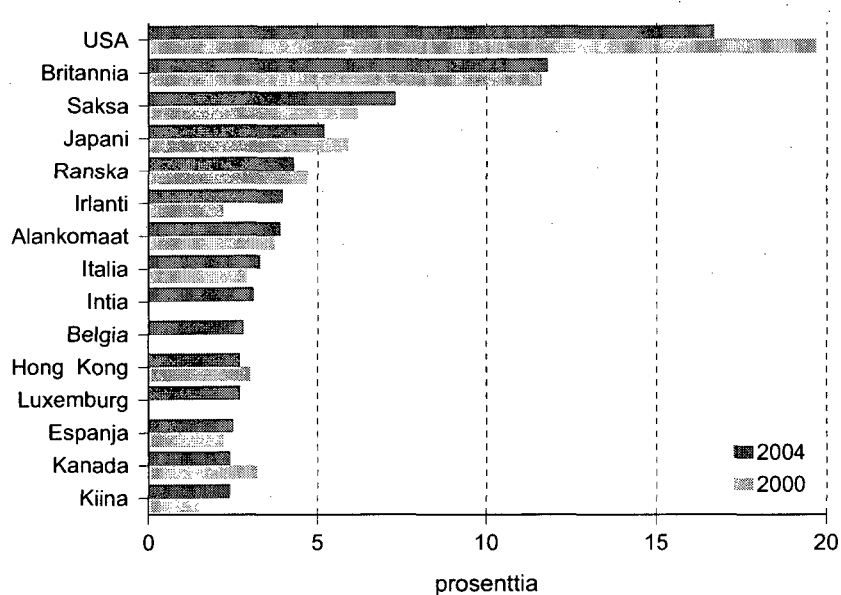
Muiden palvelujen vienti kasvoi myös Aasiassa

Tässä esitetyt kansainväliset vertailutiedot ovat vuodelta 2004, koska uudempia tietoja ei vielä ole saatavilla. Koko maailmassa muita palveluja vietiin vuonna 2004 yli 800 miljardin euron arvosta eli 16 prosenttia edellisvuotta enemmän.⁴ Muiden palvelujen vienti kasvoi vähemmän kuin matkailu- ja kuljetuspalvelujen vienti, mikä johtuu osittain Yhdysvaltojen palveluviennin kehityksestä. Vuonna 2004 telekommunikaatiopalvelujen osuus Yhdysvaltojen viennistä pieneni ja vakuutus- ja koulutuspalvelut nousivat vain marginaalisesti. Pohjois-Amerikan ja Euroopan muiden palvelujen viennin kasvun vähetessä vastaavasti Aasian muiden palvelujen vienti kasvoi lähes neljänneksen. Aasian tilastollisiin kasvulukuihin vuonna 2004 saattaa vaikuttaa tilastoinnin parantunut kattavuus. Kiinan ja Hongkongin jälkeen muiden palvelujen tärkein viejä Aasiassa vuonna 2004 oli Intia.

Yhdysvallat oli vuonna 2004 maailman suurin muiden palvelujen viejä. Yhdysvallat vei palveluja noin 134 miljardin euron arvosta. Britannian viemien muiden palvelujen arvo oli yli 94 miljardia euroa ja Saksan lähes 59 miljardia euroa.

⁴ World Trade Organization: International trade statistics 2005. Dollarimääräiset arvot on muutettu euroiksi käyttämällä dollarin keskkurssia 1,2439 vuodelta 2004.

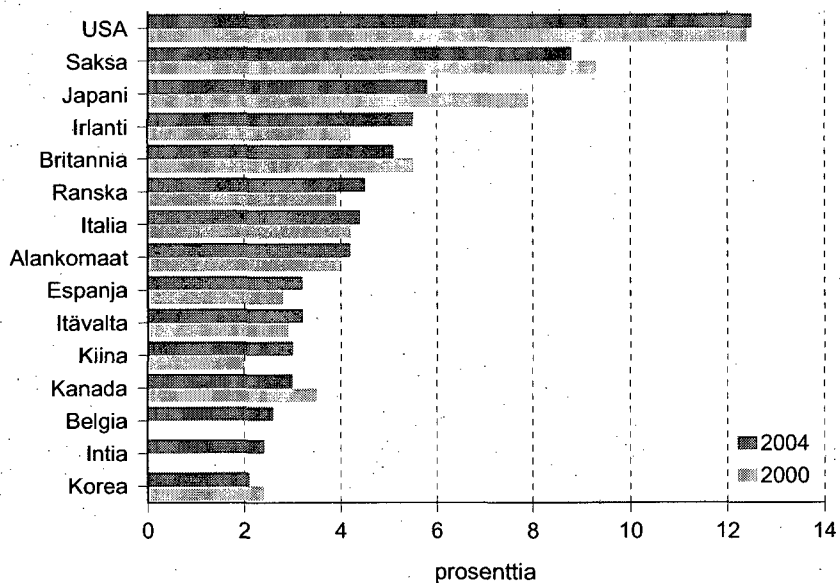
Kuvio 43. Muiden palvelujen viennin osuudet 2000 ja 2004 koko maailman muiden palvelujen viennistä

Lähde: World Trade Organization, International trade statistics 2005

Yhdysvallat oli myös suurin muiden palvelujen tuoja vuonna 2004. Yhdysvallat toi muita palveluja lähes 92 miljardilla eurolla. Saksa toi muita palveluja lähes 65 miljardilla eurolla ja Japani lähes 43 miljardilla eurolla. Britannia, joka oli toiseksi suurin muiden palvelujen viejä, toi palveluja noin 38 miljardin euron arvosta ja oli vasta viidenneksi merkittävin tuoja.

Kuvio 44. Muiden palvelujen tuonnin osuudet 2000 ja 2004 koko maailman muiden palvelujen tuonnista

Lähde: World Trade Organization, International trade statistics 2005

LIITE 1: Sanasto

BKT	Bruttokansantuote
BOP	Balance of Payments, Maksutase
BPM	Balance of Payments Manual, Maksutasekäsikirja
CIF	Cost, Insurance and Freight / Kulut, vakuutus ja rahti maksettuina (Toimituslauseke)
ECB	European Central Bank / Euroopan Keskuspankki
EBOPS	Extended Balance of Payments Services Classification Palvelujen ulkomaankaupan käsikirjan mukainen maksutaseeseen sisältyvien palvelujen luokitus
Eurostat	Statistical Office of the European Communities/ Euroopan yhteisöjen tilastovirasto
FDI	Foreign Direct Investment / Suorat ulkomaiset sijoitukset
FOB	Free On Board / Vapaasti aluksessa (Toimituslauseke)
FATS, Inward	Inward Statistics on Foreign Affiliates. Ulkoimaisten yritysten kyseisessä maassa sijaitsevien osakkuus- ja tytäryhtiöiden liiketoimintaa koskevat tilastot.
FATS, Outward	Outward Statistics on the activity of affiliates abroad. Kotimaisten yritysten ulkomailla sijaitsevien osakkuus- ja tytäryhtiöiden liiketoimintaa koskevat tilastot.
GATS	General Agreement on Trade in Services / Palvelukaupan yleissopimus
GATT	General Agreement on Trade and Tariffs / Yleinen kauppaja- tullisopimus
IMF	International Monetary Fund / Kansainvälinen valuuttarahasto
ITS	International Trade in Services / Kansainvälinen palveluilla käytävä kauppaa
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development / Taloudellisen kehitys- ja yhteistyön järjestö
SNA	System of National Accounts / Kansantalouden tilinpidon järjestelmä
UBO	Ultimate beneficial owner / Perimmäinen omistajataho
WTO	World Trade Organization / Maailman kauppajärjestö
UNWTO	World Tourism Organization / Maailman matkailujärjestö

Yritystoiminnan kansainvälistyminen on yksi globalisaatioprosessin keskeisiä kysymyksiä. Globalisoitumista ovat edesauttaneet pääomanliikkeiden vapautuminen, kansainvälisen kaupan esteiden poistuminen ja teknologinen kehitys. Tässä julkaisussa kuvataan yritystoiminnan kansainvälistymistä ulkomaisten suorien sijoitusten, monikansallisten yritysten toiminnan ja ulkomaankaupan näkökulmista.

Yritysten kansainvälistyminen 2005 on kuudes Tilastokeskuksen tuottama yritystoiminnan kansainvälistymistä kuvaava julkaisu.

Tilastokeskus, myyntipalvelu
PL 4C
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2500
myynti@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi

Statistikcentralen, försäljning
PB 4C
00022 STATISTIKCENTRALEN
tfn (09) 1734 2011
fax (09) 1734 2500
myynti@stat.fi
www.stat.fi

Statistics Finland, Sales Services
P.O.Box 4C
FI-00022 STATISTICS FINLAND
Tel. +358 9 1734 2011
Fax +358 9 1734 2500
sales@stat.fi
www.stat.fi

ISSN 1795-5165
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1459-7713
ISBN 952-467-631-1
Tuotenumero 3446
DE